

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDETİN
NEDENLERİ VE ÖNLENMESİNE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ
(EDİRNE İLİ ÖRNEĞİ)**

MİNE AKOVA

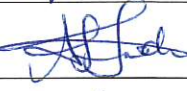

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ BİROL YİĞİT

EDİRNE 2019

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mine AKOVA tarafından hazırlanan “ Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Edirne İli Örneği) ” Konulu Yüksek Lisans tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 19-6 maddeleri uyarınca 17.06.2019 günü saat 14.30'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin *KABUL EDİLMESİNE... OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Birol YİĞİT (Danışman)	Kabul edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi Asude MALKOÇ	Kabul edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi. Demirali Yaşar ERGİN	Kabul edilmesine	

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10259337
Yazar Adı / Soyadı	MİNE AKOVA
T.C.Kimlik No	20399215922
Telefon	5556833730
E-Posta	mineakovaa@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Edirne İli Örneği)
Tezin Tercümesi	There search of the high school students' views about the reasons of the violence and the prevention of the violence (The example of Edirne province)
Konu	Eğitim ve Öğretim = Education and Training
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2019
Sayfa	125
Tez Danışmanları	DR. ÖĞR. ÜYESİ BİROL YİĞİT
Dizin Terimleri	Okul-öğrenci etkileşimi=School-student İnteraction ; Ortaöğretim okulları=Secondary education schools ; Lise öğrencileri=High schools students
Önerilen Dizin Terimleri	şiddet=violence

26.06.2019

İmza:

Tezin Adı: Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Edirne İli Örneği)

Hazırlayan: Mine AKOVA

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; Edirne ilindeki ortaöğretim öğrencilerinin şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin görüşlerini incelemektir. Tarama modelinde tasarlanan çalışmada çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Edirne’de fen lisesi, sosyal bilimler lisesi ve anadolu lisesinde öğrenim göre 540 öğrenci oluşturmuştur. Uygulama ile 500 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmada öğrenci görüşlerinin cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, ailedeki kişi sayısı, kardeş sayısı, anne-baba öğrenim durumları, ailenin aylık gelir durumu, günlük televizyon izleme süresi, televizyonda en çok izlenen program türü ve interneti kullanma amacı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak Akova, Yiğit ve Ergin (2019) tarafından ortaokul ve daha üst düzeylerdeki öğrencilere uygulanmak üzere hazırlanan ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılan ölçek kullanılmıştır. Ölçek 5’li likert tipi 31 sorudan ve 6 faktörden oluşmuştur. Elde edilen veriler SPSS analiz programı ile analiz edilmiştir. Ayrıca araştırmanın bağımsız değişken verileri öğrencinin ve ailesinin demografik özelliklerini saptamaya yönelik 11 soruluk anket ile toplanmıştır.

Araştırma sonucuna göre, şiddete en çok psikolojik kaynaklı nedenler yol açarken medya kaynaklı nedenler daha az etki etmektedir. Şiddetin önlenmesinde ise, en önemli görev aileye, okula ve medyaya düşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Okulda Şiddet, Ortaöğretim, Öğrenci

Name of Thesis: There search of the high school students' views about the reasons of the violence and the prevention of the violence. (The example of Edirne province)

Author: Mine AKOVA

ABSTRACT

The aim of the research is to observe the high school students' views in Edirne about the reasons of the violence and the prevention of the violence. This research planned in the model of scanning consists of 540 students who study in Science High School, Social Studies High School and Anatolian High School in Edirne in 2018-2019 education year. With this research 500 students are reached. In this research, it is observed that whether the students' views differ or not according to the gender, the school type, the class level, the number of the family members and siblings, the education level of the parents, the monthly income of the family, the daily time period of watching Tv, the mostly watched programme type on Tv and the aim of the using the net. As the means of data collection, the scale, that is prepared to apply to the students in the secondary school and over levels and of which validity and reliability studies are made, is used by Akova, Yiğit and Ergin (2019). The scale is a 5 point likert scale that consists of 31 questions and 6 factors. The collected datas are analysed with the SPSS analysis programme. Moreover, the independent variable datas of the research are collected with the questionnaire including 11 questions that determine the demographic features of the student and his/her family.

According to the research result, while the psychological causes lead to the violence most, the media-driven causes effect it less. The most important duty to prevent the violence is on the family, the school and the media.

Key words: Violence, violence in school, high school, student.

ÖNSÖZ

Şiddet, günümüzde gittikçe yaygınlaşan toplumsal bir olgudur. Özellikle okullarda yaşanan şiddet olayları hem öğrenciler hem de öğretmenler için zarar verici boyutlara ulaşmaktadır. Bu nedenle şiddet konusu toplumsal açıdan büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada amaç, şiddetin nedenleri ve önlemlerine ilişkin ortaöğretim öğrencilerinin görüşlerinden yola çıkarak öneriler getirmek ve konuya dikkat çekmektir.

Bu tezin hazırlanmasında akademik bilgilerini, zamanını, tecrübelerini benimle paylaşan ve çalışmalarına destek, bana yol gösterici olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Birol YİĞİT'e saygılarımı sunar ve teşekkür ederim.

Anket formu ile Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeğini geliştirme sürecine önemli katkılar sağlayarak yardımlarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Demirali Yaşar ERGİN'e teşekkür ederim.

Çalışmamın veri toplama aşamasına katılımlarıyla destek olan ortaöğretim öğrencilerine, eğitim hayatımda emeği geçen tüm öğretmenlerime, Fenerköy İlkokulu-Ortaokulu çalışma arkadaşlarıma, sevgili meslektaşlarım Oğuzhan YORGUN'a, Eda USLU'ya ve desteğini esirgemeyen tüm dostlarıma sonsuz teşekkürler.

Bu zorlu ve uzun süreçte desteklerini esirgemeyen başarabileceğime her zaman inanan ve beni de inandıran maddi ve manevi her zaman arkamda duran kıymetli anneme, babama ve abime yürekten teşekkür eder; sevgi ve minnetlerimi sunarım. İyi ki varsınız.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar	viii
ŞEKİLLER	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Alt Problemler.....	2
1.4. Araştırmanın Amacı.....	3
1.5. Araştırmanın Önemi.....	3
1.6. Sayıtlılar	4
1.7. Sınırlılıklar	4
1.8. Tanımlar	5
1.9. İlgili Araştırmalar.....	6
1.9.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	6
1.9.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	15

BÖLÜM II

İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Şiddet Nedir?.....	18
2.2. Şiddetin Tarihçesi.....	22
2.3. Şiddetin Türleri	23
2.3.1. Uygulanış Şekline Göre Şiddet.....	25
2.3.1.1. Fiziksel Şiddet.....	25
2.3.1.2. Psikolojik Şiddet	26

2.3.1.3.	Cinsel Şiddet	26
2.3.1.4.	Mahrum Bırakma ya da İhmal	27
2.3.2.	Uygulanan Kişiyeye Göre Şiddet	27
2.3.2.1.	Kişinin Kendisine Yönelttiği Şiddet	27
2.3.2.2.	Kişilerarası Şiddet	28
2.3.2.3.	Kolektif Şiddet	29
2.4.	Şiddet Eğilimi Nedir?.....	29
2.4.1.	Şiddet Eğilimi Olan Bireyler Kimlerdir?	30
2.5.	Şiddetin Nedenleri.....	31
2.6.	Okulda Şiddet.....	34
2.6.1.	Okul Şiddeti Nedir?.....	34
2.6.2.	Okul Şiddetinin Türleri	38
2.6.3.	Okul Şiddetinin Nedenleri.....	40
2.7.	Şiddetin Yarattığı Olumsuz Etkiler	49
2.8.	Şiddetin Önlenmesine İlişkin Genel Önlemler	51
2.9.	Okullarda Şiddetin Önlenmesine İlişkin Önlemler	55
2.9.1.	Şiddetin Önlenmesinde Okul Yönetiminin ve Öğretmenlerin Rolü	55
2.9.2.	Şiddetin Önlenmesinde Okulların Güvenliği	56

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1.	Araştırmanın Modeli	58
3.2.	Çalışma Grubu	58
3.3.	Veriler ve Toplanması.....	61
3.4.	Verilerin İstatistiksel Analizi	62

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1.	Çalışma Grubunun Şiddet Nedenleri ve Önlemleri ile İlgili.....	63
	Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	63
4.2.	Cinsiyet Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular	66

4.3.	Okul Türü Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular	69
4.4.	Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular	71
4.5.	Ailedeki Kişi Sayısı Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular.....	74
4.6.	Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular.....	76
4.7.	Anne-Baba Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Elde	77
	Edilen Bulgular	77
4.8.	Ailenin Aylık Yaklaşık Gelir Durumu Değişkenine İlişkin.....	81
	Elde Edilen Bulgular	81
4.9.	Günlük Televizyon İzleme Süresi Değişkenine İlişkin Elde Edilen	
	Bulgular.....	83
4.10.	Televizyonda En Çok İzlenen Program Türü Değişkenine İlişkin Elde	
	Edilen Bulgular	85
4.11.	İnternetin En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı Değişkenine İlişkin Elde	
	Edilen Bulgular	88

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.	Sonuçlar.....	92
5.2.	Öneriler	97
	KAYNAKÇA	99
	EK-1 KİŞİSEL BİLGİ ANKET FORMU	110
	EK-2 ŞİDDET NEDENLERİ VE ÖNLEMLER ÖLÇEĞİ.....	111
	EK-3 ANKET İZİNİ.....	113
	EK-4 ETİK KURUL İZİNİ	114

TABLOLAR

Tablo 1. Çalışma Grubu Dağılımı-Kişisel ve Ailesel Özellikler	59
Tablo 2. Çalışma Grubu Dağılımı-Medya Kullanımı	61
Tablo 3. Şiddet Nedenleri ve Önlemlere İlişkin Maddeler Düzeyinde Betimsel İstatistikler.....	63
Tablo 4. Şiddet Nedenleri ve Önlemlere İlişkin Betimsel İstatistikler ile Normallik Sınaması	65
Tablo 5. Cinsiyet Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin t-testi Sonuçları	66
Tablo 6. Varyansların Homojenliği Testi.....	68
Tablo 7. Okul Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları.....	69
Tablo 8. Okul Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri İçin Betimsel İstatistikler .	70
Tablo 9. Okul Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri İçin LSD Analizi Sonuçları	70
Tablo 10. Sınıf Değişkenine Göre Şiddet Nedenler ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları	71
Tablo 11. Sınıf Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Betimsel İstatistikler.....	72
Tablo 12. Sınıf Değişkenine Göre Şiddet Nedenler ve Önlemler İçin LSD Analizi Sonuçları	73
Tablo 14. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları	76
Tablo 15. Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları	77

Tablo 16. Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları	79
Tablo 17. Ailenin Aylık Yaklaşık Gelir Durumu Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları	81
Tablo 18. Günlük Televizyon İzleme Süresi Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları	83
Tablo 19. Televizyonda En Çok İzlenen Program Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları	85
Tablo 20. Televizyonda En Çok İzlenen Program Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri İçin Betimsel İstatistikler	86
Tablo 21. Televizyonda En Çok İzlenen Program Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri İçin LSD Analizi Sonuçları	87
Tablo 22. İnternetin En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları	88
Tablo 23. İnternetin En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Betimsel İstatistikler.....	89
Tablo 24. İnternetin En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri İçin LSD Analizi Sonuçları	90
Tablo 25. İnternetin En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin LSD Analizi Sonuçları	91

ŞEKİLLER

Şekil 1: Şiddet Tipolojisi (WHO, 2002)	25
Şekil 2: Ekolojik Model (WHO,2002).....	32

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB EARGED	Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
PISA	Programme for International Student Assessment (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu)
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, alt problemlerine, amacına, önemine, sayıtlılarına, sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Şiddet 2000’li yıllardan itibaren hem Türkiye hem de dünya ülkelerinin gündeminde geniş yer kaplayan aynı zamanda da çözüm aranan konulardan biri olmuştur (Alkan, 2007).

Özellikle son yıllarda aile içinde, okulda, iş yerlerinde kısacası toplumun birçok kurumunda şiddet olaylarının artış göstermekte olduğunu medya sayesinde öğrenmekteyiz. Bu nedenle toplumda artan şiddet olaylarının nedenlerine ve çözüm önerilerine yönelik çalışmalar yapmak önem arz etmektedir. Bu bağlamda öncelikle şiddet kavramının tanımından yola çıkmak sorunu anlamak açısından daha yol gösterici olacaktır.

Şiddetin farklı düşünürler tarafından farklı şekillerde anlaşılmış olması onların şiddeti tanımlarken karşı karşıya kaldıkları problemin alanını belirler. Şiddet bu nedenle daha ayrıntılı olarak ele alınmalıdır (Harris, 1980; Akt. Koç, 2011).

Ayrıntılı olarak ele alınırken birey üzerinde özellikle de çocuk ve ergen bireylerde bırakabileceği olumsuz etkiler göz ardı edilmemelidir.

Şiddet ve okul kavramları arasındaki bağlantıya bakıldığı zaman ise; gündelik hayatta çocukların en çok vakit geçirdiği ortamların başında eğitim ortamları gelmektedir. *“BM Çocuk Hakları Sözleşmesini kabul eden her ülke, çocuklarına şiddetten arındırılmış ve kaliteli bir eğitim imkânı sunma ve okul disiplininin insani saygınlık çerçevesinde ve sözleşme hükümleriyle tutarlı bir*

biçimde sağlanması konusunda sorumluluklar yüklemiştir.” Bu belirtilenlere karşın tüm dünyada çocukların sıkça şiddete maruz kaldığı ortamlardan birisi de eğitim ortamlarıdır (MEB, 2015).

Şiddetten etkilenilme durumuna bakıldığı zaman ise şiddetten en çok etkilenenlerin ergenler *olduğu* görülmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu (2007) tarafından yapılan bir araştırmada, ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin son üç ay ve son bir ay içerisinde şiddetle karşılaşma durumları incelenmiş, araştırma bulgularında, ergenlerin %18,9’unun son üç ay içerisinde, %14,4’ünün ise son bir ay içerisinde şiddetle karşılaştığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de şiddet olaylarının görülme durumu eğitim kademelerine göre incelendiğinde, *ilkokul* kademesinde şiddet olaylarının görüldüğü okul sayısının toplam okul sayısına göre oranı % 2,0 iken, ortaöğretim kademesindeki okullarda bu oran %15,5’i bulmaktadır (Kılıç, 2006).

Şiddetin son yıllarda, okullarda sıklıkla karşımıza çıkarak endişe verice boyutlara ulaşması, ortaöğretim öğrencilerinin şiddetin nedenlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesini ve şiddete yönelik çözüm önerileri getirmeyi gerekli kılmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Edirne ilinde ortaöğretim öğrencilerinin şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Alt Problemler

Öğrencilerin şiddetin nedenlerine/önlenmesine ilişkin görüşleri;

1. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Öğrenim gördüğü okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Öğrenim gördüğü sınıf düzeyi göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Ailedeki kişi sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Annenin-babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Ailenin aylık gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Günlük televizyon izleme süresine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Televizyonda en çok izlenen program türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. İnternetin kullanım amacına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, ortaöğretim öğrencilerinin şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından Edirne ili örneğinde incelenmesi ve bu konuya ilişkin öneriler getirmektir. Elde edilen sonuçlar son yıllarda artan okulda şiddet konusuna daha geniş bir açıdan bakılmasını sağlayacaktır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Okullarda yaşanan şiddet olayları öğrenciler, veliler, öğretmenler ve okul yöneticileri üzerinde büyük etki yaratmaktadır. Özellikle ortaöğretim kademesinde yoğun görülmekte olan şiddet olayları günümüzde önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu sebeple çocuklarımızın, gençlerimizin vakitlerinin büyük bir bölümünü geçirdiği

okullar olmak üzere toplumdaki şiddet sorunlarını çözmeye yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin ortaöğretim öğrencilerinin görüşlerinin ortaya çıkarılması, bu konuyu çeşitli değişkenlerle ilişkilendirmek aynı zamanda konuya ilişkin öneriler getirmek açısından önemlidir. Elde edilen sonuçların bu konuyla ilgilenen ve çözüm önerisi getirmek isteyen tüm paydaşlara faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma, okullarda yaşanan şiddet olaylarına dikkat çekmek açısından da önem taşımaktadır.

1.6. Sayıtlar

Araştırmada;

- Araştırma için seçilen çalışma grubunun evreni temsil ettiği,
- Katılımcıların ölçme aracına verdikleri cevapların, onların gerçek görüş ve düşüncelerini yansıttığı varsayılmaktadır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Edirne ili merkezinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı üç ortaöğretim kurumunun 9, 10 ve 11. sınıfında öğrenim gören 540 öğrenciyle,
- 2018-2019 eğitim-öğretim yılıyla,
- Ortaöğretim okul türlerinden fen lisesi, sosyal bilimler lisesi ve anadolu lisesiyle,
- Kullanılan yöntem ve tekniklerle sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Şiddet: Türk Dil Kurumu'nun tanımlasına göre ise, "Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, duygu veya davranışta aşırılık" olarak ifade edilmektedir. (URL-1, 2018)

Şiddet Eğilimi: Bireylerin şiddete ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarının tümü (Haskan, 2009).

Okul Şiddeti: Benbenishty ve Astor'a göre okul şiddeti; "*okullardaki kişilere ve onların eşyalarına, fiziksel ya da duygusal olarak zarar vermek niyetiyle yapılan herhangi bir davranış*" olarak tanımlanmaktadır (Koç, 2011).

Ergenlik: "*Kronolojik olarak 15-24 yaşları arasını kapsayan biyolojik, psikolojik ve sosyolojik bir gelişme, olgunlaşma çağıdır*" (Kale, 1990; Akt. Merdan, 2014)

Öğrenci: Öğrenim görmek amacıyla ders alan kimse, talebe (URL-2, 2018). Bu araştırmada ortaöğretim 9, 10 ve 11.sınıf düzeyi olmak üzere üç sınıf düzeyinden öğrenciyi ifade eder.

Ortaöğretim: "*İlköğretimden sonra öğrenimini sürdürmek isteyen öğrencileri teknik ve meslek alanlarında dahil olmak üzere üniversiteye hazırlamak için planlanan öğretim dönemi, lise, orta tdrisat*" (URL-3, 2018).

Okul Türü: Bu araştırmada okul türü fen lisesi, sosyal bilimler lisesi ve anadolu lisesi olmak üzere üç okul türünü ifade eder.

1.9. İlgili Araştırmalar

1.9.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Araştırmalar sıralanırken kronolojik sıra dikkate alınmıştır.

Çetin (2004), “Öğrenci Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları: Yaş ve Cinsiyete Göre Bir İnceleme” isimli yüksek lisans tez çalışmasında ergenlerin şiddete yönelik tutumlarını yaş, cinsiyet, yaş ve cinsiyet değişkenlerinin ortak etkisi açısından incelemiştir. Araştırmaya lise birinci, ikinci ve üçüncü sınıf ile üniversite birinci ve ikinci sınıfta okuyan 14-21 yaşlarında toplam 400 öğrenci katılmıştır. Sonuç olarak; şiddete yönelik tutumların cinsiyete göre anlamlı fark gösterdiği erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre şiddeti daha çok onayladığı tespit edilmiştir. Şiddete yönelik tutumlar yaşa göre incelenirken ise; yaş grupları 14-17 ve 18-21 olarak iki gruba ayrılmıştır. Şiddete yönelik tutumların iki yaş grubu arasında anlamlı fark gösterdiği bulunmuştur. Cinsiyet ve yaş değişkenlerinin şiddete yönelik tutumlar üzerinde ortak etkisi ise anlamlı bulunmamıştır.

Buluç (2005), “ Televizyonlarda Yer Alan Şiddet İçeren Programların Okulda Şiddete Etkisi ve Şiddet Önleme Amacıyla Okul Yöneticilerinin Alabileceği Önlemler ” isimli betimsel türdeki araştırmasında ortaöğretimden mezun olan ve Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin birinci sınıfında okuyan öğrenciler olmak üzere 200 öğrenciyle çalışmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen 31 soruluk anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, televizyon programlarının okuldaki şiddet olaylarına etkisinin olduğu, okulda şiddet konusunda öğrencileri bilgilendirmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmadığı, şiddeti önleme konusunda birinci sırada aileye, ikinci sırada okula ve üçüncü sırada medyaya görev düştüğü şeklinde öğrenci görüşleri tespit edilmiştir.

Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Caritas Türkiye işbirliği içinde “Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme” isimli bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışma için **Ögel, Tarı ve Yılmazçetin Eke (2006)**, tarafından hazırlanan kitapçıkta 12 ana konu üzerinde durulmuştur. Okullarda suç ve

şiddetin yaygın olduğu, sorunu çözmeye yönelik girişimlere ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmayla şiddet üzerinde toplumsal duyarlılık oluşturulmaya çalışılmıştır.

Öğülmüş (2006), “Okullarda Şiddet ve Alınabilecek Önlemler” adlı makale çalışmasında; okuldaki şiddete ilişkin Amerika ve Türkiye’yi karşılaştırmıştır. Öğülmüş, Amerika’ya ilişkin istatistik bilgileri belirtirken Türkiye’ye ilişkin düzenli istatistiksel bilgi bulunmadığını vurgulamıştır. Araştırmada Türkiye’de okulda şiddetle ilgili basına yansıyan haberler incelenmiştir. 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan uygulamayla form kullanılarak okullardan bilgi toplanmaya başlandığı bilgisi dikkat çekicidir. Bu şekilde istatistiki bilgilere düzenli şekilde ulaşılabilecektir. Ayrıca, çalışmada şiddeti önleme ve okul güvenliğini artırma stratejilerine de yer verilmiştir.

Can (2007), “İlköğretim Okullarında Şiddet (Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Yaklaşımları)” isimli yüksek lisans tez araştırmasında İstanbul’da 9 ilköğretim okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarında öğrenim gören 269 öğrenci ve bu kurumlarda görev yapan 81 idareci ve öğretmenle çalışmıştır. Veri toplama aracı olarak öğrenci ve öğretmen/yönetici görüşlerini ortaya çıkarmak için iki ayrı anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda görüşler ortaya çıkarılarak tedbirler açıklanmıştır.

Gemici (2008), “İlköğretim Kurumlarında Görülen Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri” yüksek lisans tez araştırmasında İzmir ilinin üç ilçesinde görev yapan 81 idareci ve 239 öğretmenle çalışmıştır. Araştırma sonucunda şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Öğretmenlerin görüşlerine göre şiddetin nedenlerine bakıldığı zaman en yüksek ortalamaya sahip madde “Televizyon yayınlarındaki şiddet unsurları” maddesi olmuştur. Aynı konuda yöneticilerin görüşleri incelendiği zaman ise en yüksek ortalamaya sahip maddenin “Çocuğun aile içi şiddete maruz kalması” olduğu görülmektedir. Şiddetin önlenmesine yönelik görüşler incelendiğinde öğretmen görüşlerine göre,

“Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı geliştirilmeli” ve “Medyada şiddeti önlemeye yönelik kampanyalar düzenlenmeli” maddeleri en yüksek ortalamaya sahiptir. Yönetici görüşlerine göre de maddeler arasında en yüksek puanı “Medyada şiddeti önlemeye yönelik kampanyalar düzenlenmeli” maddesi almıştır.

Kapıcıoğlu (2008), “Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Algısı” isimli yüksek lisans tez araştırmasında Konya ilinde bulunan Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi öğrencileriyle çalışmıştır. Araştırmada 12’si yüksek, 18’i düşük şiddet eğilimli olmak üzere 30 öğrenci belirlenmiş ve öğrencilerle görüşülmüştür. Sonuç olarak, öğrencilere göre şiddet davranışının ortaya çıkmasında en önemli neden olarak zayıf adalet ve güvenlik sistemi görülmüştür.

Pehlivan (2008), “ İstanbul İli Kadıköy İlçesi Liselerindeki Okul İçi Şiddet Algısı ve Şiddete Karşı Alınan Önlemler İlişkisi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında nicel bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada 405 lise öğrencisi ve 45 okul yöneticisi örneklem olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak; öğrencilerin okul içi şiddeti yüksek düzeyde algılamadıkları belirtilmiştir. Ancak, öğrenciler sözel şiddetin okullarda büyük bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir. Okul yöneticileri; okulda şiddet algılamadıklarını, sözel şiddet hususunda ise kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Hem yöneticilere göre hem de öğrencilere göre okullarda şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar yapıldığı zaman okul içi şiddet büyük oranda azalmaktadır.

Haskan (2009), “Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yalnızlık ve Sosyal Destek” isimli yüksek lisans tez araştırmasında 899 lise öğrencisiyle çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre; şiddet eğilimi erkeklerde kızlara göre, şiddet ve kahramanlık filmleri izleyenlerde izlemeyenlere göre daha sık görülmektedir. Ayrıca şiddet eğilimi, ailesinde şiddet uygulanan öğrencilerde uygulanmayanlara göre, ailesinde alkol kullanan birey olan öğrenciler arasında kullanmayanlara göre daha sık görülmektedir.

Parladır (2009), “Okullarda Şiddetin Kaynaklarına İlişkin Öğretmen, Yönetici ve Öğrenci Görüşleri” isimli yüksek lisans tez çalışmasında örneklemini Antalya ili merkez ilçesinde bulunan 25 ortaöğretim kurumunda görev yapan 30 öğretmen, 60 öğrenci ve okullarda görev yapan yöneticiler olarak belirlemiştir. Araştırmanın amacı okullarda şiddetin risk faktörlerini öğretmen, öğrenci ve yönetici görüşlerine göre tespit etmek ve bu görüşlerin arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemektir. Araştırmada beşli likert tipi derecelendirme ölçeğine göre hazırlanmış 44 maddelik yedi alt boyuttan oluşan anket kullanılmıştır. Sonuç olarak; öğretmen, öğrenci ve yönetici görüşleri arasında tüm boyutlarda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Öğretmenler, teknoloji kaynaklı risk faktörlerinin şiddetin oluşumunu en fazla etkilediğini düşünürken yöneticiler, aile kaynaklı risk faktörlerinin şiddetin oluşumunda daha fazla etkili olduğunu düşünmektedirler. Öğrenciler ise, şiddetin kaynağı olarak öğrenci kaynaklı risk faktörlerinin daha fazla etkili olduğunu düşünmektedirler.

Polat (2009), “Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Çok Yönlü Olarak İncelenmesi (İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği)” yüksek lisans tez çalışmasında şiddetin nedenlerini ele alarak okul ve şiddet arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada 124’ü erkek, 146’sı kız olmak üzere toplam 270 öğrenciden oluşan örnekleme çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, kızların erkeklere göre açık şiddeti daha fazla benimsedikleri, okulda kendisine zarar verilmeye çalışılmış öğrencilerin diğer öğrencilere göre açık şiddet boyutuna daha az katıldığı tespit edilmiştir.

Uzbaş (2009), “ Okul Psikolojik Danışmanlarının Okulda Saldırganlık ve Şiddete Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi” isimli çalışmasında ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan 40 psikolojik danışmanla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanarak çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre psikolojik danışmanların okulda şiddeti önlemeye yönelik yaptıkları hizmetlerin başında bireysel psikolojik danışmanın ve aile eğitiminin geldiği tespit edilmiştir. Psikolojik danışmanların %40’ı okulda şiddeti önleme konusunda mesleki olarak kendisini

yetersiz hissetmekte %70'i ise bu konuda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir.

Yavuz (2009), “İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kocaeli İli Gebze İlçesi Örneği)” isimli yüksek tez çalışmasında 364 öğrenci üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre şiddete daha olumlu baktığı tespit edilmiştir. Ayrıca şiddete olumlu bakan öğrencilerin ailesel sorunlar yaşadığı görülmüştür.

Akman (2010), “ İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Şiddet ve Okul İklimi Algıları Arasındaki İlişki” isimli yüksek lisans tez çalışmasında şiddet ve okul iklimi konuları arasında bağlantı kurmuştur. 6, 7 ve 8. sınıf olmak üzere 734 öğrencinin katıldığı çalışmada sonuç olarak; şiddet genel algısında cinsiyet, sınıf düzeyi, aile gelir düzeyi ve anne eğitim düzeyi gibi değişkenler açısından anlamlı farklılıklar bulunurken; alınan belge türü, aile birey sayısı ve baba eğitim düzeyi değişkenleri açısından ise anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Okul iklimi algısı açısından bakıldığı zaman ise; cinsiyet, sınıf düzeyi ve anne eğitim düzeyi gibi değişkenler açısından anlamlı farklılıklar bulunurken; aile gelir düzeyi, aile birey sayısı ve baba eğitim düzeyi değişkenleri açısından bir farklılık tespit edilmemiştir.

Bozkurt (2010), “İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez araştırmasında 6, 7 ve 8. sınıflarda okuyan 503 öğrenciyle çalışmıştır. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, 14-15 yaş grubundaki öğrencilerin 12-13 yaş grubundakilere göre şiddete yönelik olumlu tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca, akademik başarısı, baba eğitim düzeyi ve okula ait olma duygusu düşük öğrencilerin de şiddete yönelik olumlu tutuma sahip olduğu belirtilmiştir.

Demirbağ Bolat (2010), “İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutum ve Zorba-Kurban Olma Durumlarının Aile İçi Şiddet Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında 6.sınıfta öğrenim gören 786

öğrenci ve bunların annelerini (573) örneklem olarak belirlemiştir. Ölçme aracı olarak öğrencilere, “Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Zorba-Kurban Ölçeği” uygulanırken annelere ise; “Aile İçi Şiddeti Değerlendirme Anketi” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin şiddete ilişkin olumlu tutumları arttıkça kavgada bulunma oranlarının arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca anneleri ve kendileri aile içi şiddete uğrayan ve uğramayan öğrencilerin şiddete yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenemezken anneleri ve kendileri aile içi şiddete uğrayan ve uğramayan öğrencilerin zorba-kurban ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir.

Ekşi ve Yaman (2010), “ Çocuk ve Ergende Şiddet, Karma Metodolojiye Dayalı Bir Alan Çalışması ” isimli çalışmalarında; Okullarda görülen şiddet olayları, çocuklarda ve ergenlerde şiddet eğilimi gibi konuları araştırmışlardır. İstanbul’da öğrenim gören yaşları 11-18 arasında değişen 3500 öğrenciyle yapılan araştırmada, anket uygulanarak ve derinlemesine görüşmeler yapılarak sonuçlar analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin ailelerinin genellikle parçalanmış olduğu, ekonomik durumlarının zayıf olduğu, aile içindeki memnuniyetlerine bakıldığında ebeveynlerinden memnun olmadıkları, yeterli sevgi ve ilgi görmedikleri tespit edilmiştir. Okulda ise; bu öğrencilerin derslere ilgisiz olduğu, öğretmenlerin sınıfta disiplini sağlamakta zorlandıkları belirtilmiştir. Bu öğrencilerin sorunlarını konuşarak çözmeye çalışmadıkları, şiddet uyguladıktan sonra genellikle pişman olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Taptık (2010), “İlköğretim Okullarında Şiddet ve Sebeplerine Yönelik Öğretmen ve Yönetici Görüşleri (İstanbul İli Küçükçekmece İlçesi Örneği)” isimli yüksek lisans tez araştırmasında 350 öğretmen ve 130 yönetici ile çalışmıştır. Araştırma sonucunda erkek öğretmen/yöneticilerin, kadın öğretmen/yöneticilere göre şiddet olaylarıyla daha çok karşı karşıya kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yöneticiler öğretmenlere göre daha çok şiddet olayıyla karşılaşmaktadırlar.

Alpanık (2011), “Resmi İlköğretim Okullarında Okul İçi Şiddet Algısı ile Motivasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında şiddet ve motivasyon kavramlarını ele almıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul’da

35 resmi ilköğretim okulunda görev yapan 56 yönetici, 249 öğretmen ve bu okullarda öğrenim gören 330 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda yönetici, öğretmen ve öğrencilerin şiddet algısı arttıkça motivasyon düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir

Arpacı (2011), “Kütahya İlköğretim Okullarındaki Öğrencilerin Şiddet Algısı Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma” isimli yüksek lisans tez çalışmasında öğrencilerin şiddet algıları ve bu algıları etkileyen etmenleri araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini 123 ilköğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda annenin eğitim durumu ve kardeş sayısı ile şiddet algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunurken babanın eğitim durumu ve cinsiyet faktörlerine ilişkin anlamlı bir ilişki gözlemlenememiştir.

Özgür, Yörükoğlu ve Baysan Arabacı (2011)” Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler” isimli makale çalışmalarında Aydın’da öğrenim gören 460 öğrenciyle çalışmışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin şiddet deneyimlerinin az olmasına rağmen şiddet eğilimlerinin orta düzeyde olduğu, cinsiyetin, buldukları sınıfın, ailenin gelir düzeyinin, babanın işinin olup olmadığının şiddet eğiliminde etkili faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akkaya Şener (2012), “İlköğretim Kurumlarında Yer Alan Öğretmen ve Öğrencilerin Şiddet Algıları (Elazığ İli Örneği)” isimli yüksek lisans tez çalışmasında şiddete ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 348 öğretmen ve 953 öğrenci oluşturmaktadır. Sonuç olarak; öğretmenlerin şiddet algılarının öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Aykul (2012), “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Şiddet Olgusu (Burdur İli Bucak İlçesi Örneği)” isimli yüksek lisans tezini, öğrencilerin şiddet eğilimlerinin ortaya çıkmasında demografik ve toplumsal özelliklere bağlı değişkenler açısından farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. 571 öğrencinin katıldığı araştırmada,

öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, sınıf düzeyleri, ailelerinin gelir durumu, oynadıkları bilgisayar oyunları, televizyonda izledikleri program türleri, boş zamanlarında yaptıkları faaliyetler, karşı cinsten tercih ettikleri arkadaş durumu ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunurken; anne ve babalarının eğitim düzeyi, aile içinde şiddet yaşanması gibi faktörler ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Çeçen (2012), “İlköğretim Okullarında Artan Şiddet Olaylarına Karşı Alınan Önlemler ve İnsan Hakları” isimli yüksek lisans tezinde şiddetin kaynakları ve ilköğretim okullarında sıklıkla görülen şiddet olaylarını araştırmıştır. Araştırmada, Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı ARGE Daire Başkanlığının yapmış olduğu araştırma incelenmiştir. Ayrıca, Brezilyalı ve Fransalı öğrencilerin şiddet algılarına yönelik istatistiki bilgilere de yer verilerek karşılaştırmalar yapılmıştır.

Çelikleş (2013), “Okuldaki Şiddet Olayları ile Aile İçi Şiddet İlişkisi” isimli yüksek lisans tezinde, İstanbul’da 6, 7 ve 8. sınıfta öğrenim gören 307 öğrenciyle çalışmıştır. Araştırmada öğrencilerin çeşitli türlerde şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre aile içi şiddete daha fazla maruz kalmaktadır. Araştırma sonucunda okuldaki şiddet olayları ile aile içi şiddet ilişkisinin zayıf ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Uluslararası insan hakları belgeleri ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa’sının referans alındığı çalışmada, şiddetin insan hakları ihlali olduğu ve okullarda şiddetin önlenmesi için insan hakları eğitiminin yeterli ve doğru bir şekilde yapılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özmen ve Küçük (2013), “İki Ayrı Zaman Diliminde Okulda Şiddet Durumu” isimli araştırmalarında 2007 yılında bir lisede 2013 yılında da benzer özelliklere sahip başka bir lisede olmak üzere iki farklı zaman diliminde çalışmışlardır. Okullardaki şiddet olaylarının nedenleri aile, birey ve okul ekseninde incelenmiştir. Araştırmada, 2007 yılında 132 öğrencinin 2013 yılında ise; 131 öğrencinin görüşleri veri toplama araçlarından anket kullanılarak belirlenmiştir. Bulgular her iki zamanda dilimi dikkate alınarak incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısının okulda şiddet gözlemlediği, yaklaşık sekizde birinin şiddet sonucunda yaralandığı ve yaklaşık onda birinin de kesici, zarar verici alet

taşıdığı tespit edilmiştir. Ayrıca şiddetin aile, öğretmen ve öğrenci kaynaklı olduğu, öğretmenlerin öğrenciler tarafından dinlenilmediği zaman şiddete başvurduğu ifade edilmiştir.

Ayık (2014), “Ortaokullarda Şiddet ve Okul İklimi Arasındaki İlişki (Konya İli Örneği)” isimli yüksek lisans tez çalışmasında araştırmanın örneklemini, 5 ve 6. sınıflarda okuyan 704 öğrenci olarak belirlemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin şiddet algılarında cinsiyet ve aile gelir durumuna göre anlamlı farklılık bulunmuştur.

Merdan (2014), “Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Şiddet Davranışlarında Ailenin Öğretmenlerin ve Akran Gruplarının Rolü ” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, İstanbul’da endüstri meslek lisesinde öğrenim gören 271 öğrenciyle çalışmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin şiddet davranışlarında ailenin, öğretmenlerin ve akranların her birinin ayrı ayrı etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Aygüç (2015), “Ortaokul Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimlerinin Aile İçi Şiddet Görme Durumuna Göre Değerlendirilmesi” yüksek lisans tez çalışmasında İstanbul, Çekmeköy ilçesinde bulunan yaş aralıkları 10-15 olan 385 kız ve 424 erkek olmak üzere toplam 809 ortaokul öğrencisini örneklem olarak belirlemiştir. Ölçme aracı olarak “Zorba Davranış Eğilimleri Ölçeği” kullanılan çalışmada öğrencilerin zorbalık eğilimleri ile ailede şiddet görmeleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

İldeniz (2015), “Okullarda Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesi” yüksek lisans tez çalışmasında İstanbul’da lisede öğrenim gören 169 kız ve 249 erkek olmak üzere toplam 418 öğrenciyle çalışmıştır. Araştırma sonucunda şiddet davranışlarına ailenin, öğretmenlerin, okul idarecilerinin, sosyal çevrenin, akranların, televizyon ve medyanın etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Sağlam (2016), “Ortaokul Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri ile Okula Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında öğrencilerin şiddet eğilimleri ile okula bağlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırmanın

örneklemine İzmir, Buca ilçesinde ortaokulda öğrenim gören 197 kız, 203 erkek olmak üzere 400 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri azaldıkça şiddet eğilim düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir.

Akbaşı, Üredi ve Özmen (2017), “Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Algılarını İncelemeye Yönelik Bir Araştırma (Mersin İli Örneği)” isimli çalışmalarını 6-8 Nisan 2017’de International Congress Of Eurasian Social Sciences’ta sözlü bildiri olarak sunmuşlardır. Araştırma Mersin ilinin 4 ilçesinde 600 ortaöğretim öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Sonuç olarak, öğrencilerin şiddeti baskı kurma, vurma, tekme atma olarak anladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, şiddetin en çok sokak ortamında sonrasında çevrede ve okulda görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Okulda şiddet ile ilgili Türkiye’de yapılan araştırmaların birçoğunda araştırmacılar ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yönelik çalışmışlardır. Genellikle şiddetin nedenleri, önlenmesi, öğretmen, yönetici ve öğrencilerin şiddet algıları, şiddet eğilimi gibi konular incelenmişlerdir. Yapılan araştırmalar son yıllarda okulda şiddet olaylarının arttığını ve önlenmesine yönelik çeşitli stratejiler geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

1.9.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Araştırmalar sıralanırken kronolojik sıra dikkate alınmıştır.

Berger (1974), araştırmasında; okul şiddetinin yönetim, kişiler arası iletişim ve öncülük olarak ifade edilen üç nedenini tartışarak çözüm önerileri sunmuştur. Öğretmen-öğrenci iletişimi, öğrencilerin ihtiyaçlarını belirleme ve bunlara yönelik davranma, sorun çözme gibi konularda iyileştirmeler yapılması hususlarını şiddete yönelik çareler olarak belirtmiştir (Karaman, 2011).

Rigby (1997), Avustralya’da okulda öğrenim gören 25.000 çocukla çalışarak yedi öğrenciden birinin haftada en az bir kez zorbalıkla karşılaştığını tespit etmiştir (Alpanık,2011).

Coles, Greene ve Braithwaite (2002), şiddet riski taşıyan ergenlerin kişilik özelliklerini, duygularını ve aileye ilişkin özelliklerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 13-18 arasında olan 99 tutuklu ergen oluşturmaktadır. Verilerin toplanması aşamasında ise; Williams ve Butcher'in (1989) Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri, Moos'un (1987) Aile Çevresi Ölçeği, Spielberg'in (1988) Durumluk ve Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Envanteri ve (1966) Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; öfkenin, kaygının ve öfkeyi gösterme tarzının ergenlerin şiddet davranışı göstermesinde etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Blaya (2003), yapmış olduğu araştırmada İngiltere ve Fransa'daki okullarda şiddet algılarını karşılaştırmıştır. Sonuç olarak; İngiliz öğrencilerin şiddete uğrama oranını %36,8 Fransız öğrencilerin şiddete uğrama oranını ise; %12,8 olarak belirlemiştir. (Pehlivan, 2008).

Druck ve Kaplowitz'e (2005) göre, her beş gençten birini şiddet etkilemektedir. Her gün 160.000 öğrencinin okuldan ayrılma nedeni saldırı, korkutma gibi nedenler olmaktadır (Alpanık, 2011).

Ochaa, Lopez ve Emler (2007), yaptıkları araştırmada İspanya'da yaşları 11-16 arasında değişen 1068 öğrenciyle çalışmışlardır. Aile ve okul ortamındaki, farklı ama kendi içlerinde ilişkili değişkenlerin ergenlik çağındaki öğrencilerin şiddet içerikli davranış sorunlarıyla ilişkisinin analiz edildiği araştırmada; aileyle iletişimin kalitesi, öğretmenin öğrenciden beklentileri ve ergenin okulda şiddet içerikli davranışlar sergilemesi arasında doğrudan ilişki olduğu tespit edilmiştir (Parladir, 2009).

Manvell (2012), 2007 yılında sınıfında bulunan zorba bir öğrencinin başka öğrenciler tarafından duyulabilecek bir ses tonuyla “ bence eve git ve kendini vur, nasıl olsa kimse seni özlemeyecek” demesiyle eve gidip intihar eden bir öğrenciden bahsederek okullarda yaşanan şiddet olaylarının artış gösterdiğinin belirtmiştir. Manvellayrıca, okullarda güvenli bir ortamın oluşması için öğrencilerde empati duygusunu geliştirmek gerektiğini de ifade etmiştir (Ayık, 2014).

Araştırmalar, ABD’de Eylül 1986’dan başlayarak 4 yıllık süre içinde okullarda 71 kişinin tabancayla ldürüldüğüünü, 201 kişinin ciddi biçimde yaralandığını, 242 kişininde tabanca kullanılarak rehin alındığını ortaya koymuştur (Pietzak & Petersen, 1998; Akt. Terzi, 2007).

İngiltere’de ise, 11-16 yaşları arasındaki 4700 çocukla yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, %75’lik bir oranda çocukların haftada en az bir kez şiddetle karşılaştığı tespit edilmiştir (Alpanık, 2011).

Yurt dışında yapılan çalışmalardan bazıları incelendiğinde şiddetin özellikle ergenler üzerinde etkili olduğu ve okulda görülen şiddet olaylarında artış olduğu görülmüştür

BÖLÜM II

İLGİLİ ALANYAZIN

Araştırmanın bu bölümünde, şiddet ve şiddetin tarihçesi kuramsal olarak açıklanarak şiddetin türleri, şiddet eğilimi olan kişiler, şiddetin nedenleri, okulda şiddet, okulda şiddetin türleri, okulda şiddetin nedenleri, şiddetin önlenmesine ilişkin genel tedbirler, okulda şiddetin önlenmesine ilişkin tedbirler hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Şiddet Nedir?

Şiddet, toplumda gruplar ve kurumlar arasında var olan düzeni bozan gruplar arasındaki dayanışma bağına koparan sosyal bir problem olarak tarihin ilk dönemlerinden beri araştırmacıların ve bilim adamlarının dikkatini çekmiştir (Balcıoğlu, 2001;Akt. Şen, 2014).

Günümüzde de en önemli sorunlardan birisi olan şiddet, alanyazında çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Yapılan tanımlar incelendiğinde;

Hobart *“Etimolojik yönden, şiddet sözcüğü dilimize Arapça’dan geçmiştir. Kamus-ı Türki’ de, şiddet; sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma, ”Şedid” sert katı ve şiddetli, ”Şeddat” sertlik ve kızgınlığı ile tanınan ünlü eski Yemen hükümdarının adı olarak tanımlanmaktadır”* demektedir. (Hobart, 1996; Akt. Özerkmen, 2012).

Türk Dil Kurumu’nun tanımlasına göre ise, “Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, duygu veya davranışta aşırılık” olarak ifade edilmektedir (URL-1, 2018).

İngilizcede ise şiddet, ‘violence’ kelimesinin Latince ‘vio’ kökünden türetilmiştir (Skrapec, 2003; Akt. Koç, 2011). Violence; sert ya da acımasız kişilik, güç anlamına gelmektedir (Can, 2007).

Haris'e göre şiddet; kişi veya kişilerin, davranışının zararlı sonuçlanacağını bilen suçlu tarafından zarara veya üzüntüye uğratılmasıdır. (Haris,1980; Akt. Koç, 2011). Arblaster'e göre ise; şiddet, "fiziksel ya da fiziksel şiddete benzer şekilde bir kişiye zarar vermektir" (Arblaster, 1975; Akt. Koç, 2011). Haris yaptığı tanımda şiddetin sadece fiziksel zararına değil duygusal zararına da değinirken Arblastere ise daha çok fiziksel zarara değinmiştir.

Birleşmiş Milletlerin 1933 yılındaki bildirisine göre şiddet: "Fiziksel, cinsel, psikolojik herhangi bir zarar ve üzüntü sonucunu doğuran veya bu sonucu doğurmaya yönelik, özel yaşamda ve kamu yaşamında gerçekleşebilen her türlü, davranış, tehdit, baskı veya özgürlüğün keyfi biçimde engellenmesi." şeklinde tanımlanmıştır (Sezgin, 2007; Akt. Aykul, 2012).

Michaud ise şiddeti, "Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan birinin veya birkaçının doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğer kişilerin bedensel veya törel bütünlüğüne; mallarına; simgesel, sembolik ve kültürel değerlerine zarar verecek şekilde davranmasıdır" şeklinde tanımlamıştır (Michaud,1991; Akt. Muhtaroglu, 1991). Michaud'un tanımından farklı olarak Keane ise, bireyin kendi kendisine yönelmiş olması açısından ele alarak intihar ya da "gönüllü" ötenaziyi bu duruma örnek olarak vermiştir (Keane, 1998; Akt. Peker, 1998).

Başka bir açıklamaya göre ise şiddet; kişiye zarar vermek, huzura son vermek, birinin hakkını çiğnemek, canını acıtmak için zor kullanmak, aşırı yıkıcı ve öfkeli davranışlarda bulunmak şeklinde ifade edilmiştir (Ardalı&Erten, 1996). Tanımdan anlaşıldığı üzere Ardalı ve Erten şiddeti kapsamlı olarak ifade etmişlerdir.

Olweus'a göre şiddet bir kimsenin fiziksel olarak ya da herhangi bir nesne kullanarak başka bir bireye zarar vermesi ya da yaralamasıdır (Olweus, 1999; Akt. Gökler, 2009). Öte yandan Ergil'e göre şiddet, çıkarları olan sosyal grupların çıkar çatışması yaşaması ve bu grupların aralarında kurdukları sosyal ilişkilerden kaynaklanmaktadır (Ergil, 2001; Akt. Kocacık, 2001).

“Şiddet, belirli eylemleri yapanlardan çok onların tanığı ya da kurbanı olanlara ait bir kelimedir.” ifadesini kullanan David Riches’e göre, şiddet eyleminin nasıl yapıldığını kavrayarak onu açıklamak önemlidir. Bu durumda şiddet, “actor” tarafından meşru, tanık tarafından gayri meşru sayılan fiziksel bir zarar verme olarak görülür (Riches, 1989; Akt. Ayan, 2007).

Daha önceki tanımlardan biraz daha geniş olarak Dünya Sağlık Örgütü’ne (WHO) göre şiddet, “ fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulaması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunmasıdır.” (Hıdıroğlu, Lüleci, Keskin&Karavuş, 2012).

Bir başkasına ya da topluma yönelik olabileceği gibi kişinin kendisine yönelikte ortaya çıkabilen şiddet,

- Genellikle kasıtlıdır.
- Yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ve yoksulluk gibi sonuçlar doğurur.
- Fiziksel olarak zarar vermese bile tehdit olarak da ortaya çıkabilir.
- Yetkinin kasıtlı olarak kötüye kullanılması şeklinde de gerçekleşebilir(Kara, 2012).

Hukuksal anlamda bakıldığı zaman şiddet, yalnızca kalıcı fiziksel hasar yaratan güç kullanımını “şiddet, darbe ve yaralanma” değil “şiddet ve etkili eylem” kapsamındaki davranışları; kişinin saçını çekmek, ona tükürmek, kişiyi tehdit ederek ya da maddi olarak malına zarar vererek psikolojisinin bozulmasına neden olmak şeklindeki davranışları da içermektedir. Buna göre hukukçular şiddeti, “*İnsanın benzerlerine karşı giriştiği, onlarda önemli ya da önemsiz hasarlar veya yaralar oluşturan, saldırganlık ve hoyratlık ifade eden hareketler...*” olarak tanımlamaktadırlar. (Polat, 2001)

Biyoloji alanında şiddet, beynin işleyişiyle ilgili olarak ele alınmaktadır. Şiddetle birlikte hormonal ve kimyasal etkileşimler ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, biyoloji alanıyla ilgili olarak şiddet tutumları; diyet, hormonal düzensizlikler, alerjiler, testosteron gibi bio-kimyasal faktörler, beyin bozuklukları ve tümör gibi nöropsikolojik faktörler, XYY sendromu gibi genetiksel faktörler üzerinden analiz edilmektedir (Farrington,1987; Wolf, 1987;Venables, 1987; Ellis, 2000:5; Thiesen, 1990: 153-161; Denno, 1990; Ellis, 2005; Banks, 1996; Akt. Kızmaz, 2006).

Psikoloji alanında ise şiddet kavramı; bireyin zihinsel süreci, psikopatolojik sendromlar, iç güdüsellik, egosantrizm, rijitlik, hiperaktiflik, zeka düzeyi, zihinsel rahatsızlıklar, kişilik bozuklukları ve sinirlilik gibi kişilik özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Hollin, 1989; Phulia vd., 1992; Siegel, 2001; Akt. Kızmaz, 2006).

Yavuz Gümüş'e (2006) göre, şiddeti belirleyebilmek için 2 temel unsur gereklidir. Güç bulundurma/zor potansiyeli ve zorlama/zorbalık. Birinci unsur potansiyel niteliğindeyken ikinci unsur eylem niteliğindedir. Şiddet davranışı açık bir güç olarak görülmesi dahi dışlama, ayrımcılık, yoksun bırakma şeklinde de kendini gösterebilmektedir. Şiddetin bu türleri de yaygın olarak görülmektedir.

Şiddete yönelik yapılan tanımların ortak yönlerine bakıldığı zaman fiziksel güç kullanımı, kaba davranma, bedensel olarak zarar verme gibi davranışların benzer şekilde ifade edildiği görülmektedir (Türk Dil Kurumu; Arblaster, 1975; Birleşmiş Milletler, 1193; Michaud,1991; Keane, 1998; Ardalı ve Erten, 1998; Olweus, 1999; Riches, 1989; Dünya Sağlık Örgütü; Kara, 2012).

Şiddetin tek ve kesin bir tanımının yapılması mümkün olmamakla birlikte kısaca şiddet; kişinin, kendisinin ya da bir başkasının fiziksel, psikolojik veya maddi bütünlüğüne, genellikle kasıtlı olarak zarar vermesi şeklinde ifade edilebilir.

2.2. Şiddetin Tarihçesi

Şiddetin tarihçesiyle ilgili alanyazın taraması yapılmış olup ayrıntılı bir araştırmaya rastlanmamıştır.

İngiliz ve Californiyalı arkeologlar, 9 bin yıl önce Çatalhöyük'te yaşamış olan neolitik insanların şimdiye kadar rastlanılan en rahatsız edici ve şiddet unsuru içeren sanat eserlerini yaptıklarını vurgulamışlardır. Çalışmalarını üç yıl boyunca sürdüren ekip burada ortaya çıkan fresk ve heykellerin yansıttığı şiddeti ortaya koymuşlardır. Arkeologlar buldukları heykellerin %90'ının başı kesilmiş insanları simgelediğini ve 1960'lı yıllardaki kazılarda ortaya çıkarılan bir freskte ise, başsız insan bedenlerini gagalayan bir akbabanın görüldüğünü ifade etmişlerdir (Şahin, 2003). Elde edilen bu bilgilerden yola çıkarak şiddetin tarihsel bir geçişinin olduğunu söylememiz mümkündür.

İlk şiddet olayı ise, Habil ve Kabil kardeşler kıssasında görülmektedir. Kabil'in kendine özgü bazı gerekçelerle kardeşini öldürmesi, kutsal kaynaklarda ilk öldürme, içindeki kötülüğün yansıması ifadeleriyle belirtildi. Bu davranış istenmeyen sapkın bir davranış olarak kabul edildi ve yasaklandı. Habil, Kabil'in kendisini öldüreceğini bilmesine rağmen Tanrı'nın rızasının dışına çıkmadığı için kaynaklarda salih biri olma, şiddet karşısında olma tanımlamalarıyla örnek bir davranış olarak gösterilmektedir (Yetik, 1985; Akt. Güleç, Topaloğlu, Ünsal&Altıntaş, 2012).

Felsefe temelli olarak şiddetin tarihçesi incelendiğinde; Şiddeti doğada var olduğu şekliyle, bir çatışma biçiminde ilk ifade eden düşünürlerden birisi Herakleitos'tur. Herakleitos'a göre "kavga herkes için ortak, adalet bir çatışmadır." Ayrıca, şiddet doğada ve doğanın bir parçası olan insanda doğuştan mevcuttur (İnam, 2001).

On yedinci yüzyılın ünlü düşünürü Leibniz ise, evrenin bir uyumdan "harmonia"dan meydana geldiğinin belirtmiştir (İnam, 2001).

17, 18 ve 19. yüzyıllarda şiddeti, iktidar ve güç ilişkileriyle inceleyen Foucault, iktidarın gücü kullanma biçimindeki değişimleri toplumsal, ekonomik ve

siyasi nedenleriyle beraber tarihsel gelişim sürecinde ortaya koymaya çalışmıştır (Ayan, 2007).

2.3. Şiddetin Türleri

Alanyazında şiddetin farklı şekillerde sınıflandırılmış olduğu genel geçer bir sınıflandırma yapmanın mümkün olmadığı görülmektedir.

Şiddetle ilgili farklı sınıflandırmalar yapılmış olup bunlardan biri Erich Fromm'a aittir. Fromm, şiddetin türleri arasındaki ayrımın bilinçsiz dürtüler arasındaki ayırmadan meydana geldiğini çünkü bir davranışın kökeninin, kendisinin bilinçaltı dinamikleriyle anlaşabileceğini savunur. Ona göre ortaya çıktığı alanlar bakımından sekiz çeşit şiddet vardır (Fromm, 1964; Çev. Salman&İçten, 1990):

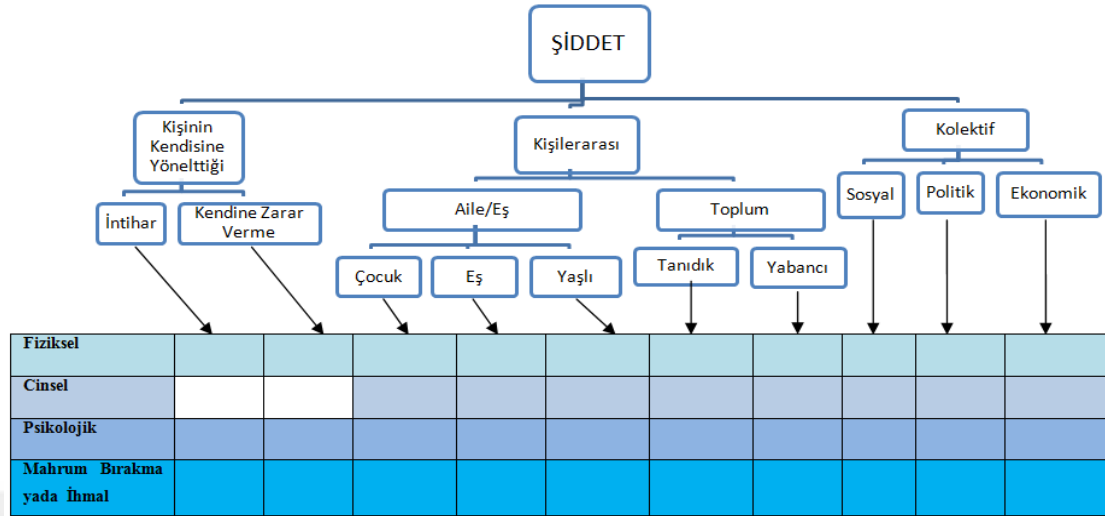
1. **Oyunda Ortaya Çıkan Şiddet:** Taraflar birbirlerine karşı öldürme amacı taşımazlar sadece becerilerini göstermeye çalışırlar. Oyunda ortaya çıkan şiddet, ilkel kabilelerin savaş oyunlarında da görülmektedir. Bu tür oyunlarda öldürmek bir amaç değildir. Asıl amaç, beceri göstermektir.
2. **Tepkisel Şiddet:** Tehdit sonucunda kişinin kendisini ya da başka bir bireyikorumak amacıyla kullandığı şiddet türüdür. Bu yüzden amacı yıkımdan ziyade korumadır. Her ne kadar koruma amacıyla kullanılmış olsada ahlaksal açıdan doğru kabul edilmez.
3. **Engellemelerden Doğan Gerginlikle Ortaya Çıkan Şiddet:** Tepkisel şiddetin bir türüdür. Birey istekleri engellendiği zaman saldırganlık davranışı gösterir. Hayvanlarda, çocuklarda ve yetişkinlerde bu tür saldırgan davranışlar görülür.
4. **Gıpta ve Kıskançlıktan Doğan Düşmanlık:** Hem gıpta hem de kıskançlık bireyde gerginlik yaratır. Böylece bir şiddet eylemi ortaya çıkar.
5. **Öç Alıcı Şiddet:** Bireysel ya da toplumsal boyutta görülebilen bir şiddet türüdür. Aşağılanmış birey kendisine olan saygısını kazanmak için öç

alma davranışı gerçekleştirir. Kültürel, ekonomik ve ya duygusal açıdan eksiklikler çeken toplumlarda bu şiddet türü yüksektir.

6. **İnancın Yıkılmasından Doğan Yıkıcılık:** Bireyin sevdiği birini kaybettikten sonra düş kırıklığına uğrayarak kendisini daha kuvvetli başka bir şeye teslim etmesidir. Bu duyguyu yaşayan birey, yaşama karşı taşıdığı umutsuzluk duygusunu para ve güç gibi amaçlar peşinden giderek yenmeye çalışır.
7. **Ödünleyici Şiddet:** Bireyin güçsüzlüğünden doğan güçsüzlüğünü ödünleyerek yok etme gücüyle kendisini güçlü gösterme isteğidir.
8. **Kana Susamışlık:** Doğaya bağlı olarak yaşayan ilkel insanın yaşamı aşma isteğidir.

Erich Fromm'un yapmış olduğu sınıflandırmada bahsettiği şiddet türleri çeşitli nedenlerle kişisel ya da toplumsal olarak belirlenir.

Şiddetin türlerine ilişkin bir diğer sınıflandırma ise, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yapılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü yapmış olduğu sınıflandırmada uygulanış şekline göre ve uygulanan kişiye göre olmak üzere şiddet iki kategoride ifade edilmiştir. Uygulanış şekline göre “fiziksel”, “psikolojik”, “cinsel”, “mahrum bırakma ya da ihmal”; uygulanan kişiye göre ise; “kişinin kendisine yönelttiği şiddet”, “kişilerarası şiddet” ve “kolektif şiddet” olarak belirtilmiştir. (WHO, 2006; Akt. UNİCEF Türkiye Temsilciliği ve Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016).

Şekil 1: Şiddet Tipolojisi (WHO, 2002)

Şiddetin uygulanış şekline ve uygulanan kişiye göre türleri incelendiği zaman şekil 1’de de görüldüğü gibi cinsel şiddet, kişinin kendisine yönelttiği şiddet kategorisinde yer almamaktadır. Ayrıca fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, mahrum bırakma ya da ihmal şeklinde olan şiddet türlerinin, uygulanan kişiye ilişkin yapılan sınıflandırmada hepsi ile ortak alanda olduğu görülmektedir.

2.3.1. Uygulanış Şekline Göre Şiddet

Dünya Sağlık Örgütü’ne göre; uygulanış şekline göre şiddet, fiziksel, psikolojik, cinsel ve mahrum bırakma ya da ihmal olmak üzere 4’e ayrılmaktadır.

2.3.1.1. Fiziksel Şiddet

Kişinin yaralanmasına ya da ölümüne neden olan fiziksel olarak can yakıcı olan kasıtlı davranışlardır. Örneğin; tokat atmak, herhangi bir cisimle vurma, çelme takma, ısırma gibi davranışlardır (MEB, 2006; Akt. TMMM Araştırma Komisyonu, 2007).

Fiziksel şiddet gören bireylerde fiziksel incinme duygusal incinmeyi beraberinde getirip kişide kendisini değersiz hissetme duygusu yaratmaktadır. Fiziksel şiddeti özellikle yakın çevresinde gören bireyler bu durumu kimseyle paylaşamamakta ve psikolojik olarak rahatsız olmaktadır (İldeniz, 2015).

Eğitim ortamlarında meydana gelen öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen veya okul idaresi ve diğer kişiler arasında gerçekleşen dövme, itme, kesici aletle yaralama gibi davranışlar ise, okullarda gerçekleşen fiziksel şiddet davranışlarını oluşturmaktadır (Şahan, 2010).

2.3.1.2. Psikolojik Şiddet

Bireyin özel hayatıyla ilgili bilgilerin izinsiz anlatılması, girdiği ortamlarda sözünün dinlenmemesi, dışlanması, iftira atılması ve görmezden gelinmesi şeklinde kendini gösteren şiddet türüdür (Estévez ve vd. 2009; Akt.Eyüboğlu, 2014). Özgüven zedelemek ve korkutmak gayesiyle yapılan sözlü ve eylemsel davranışlardır Psikolojik şiddet, bireyin fiziksel veya kişilik özelliklerine yönelik baskısal bir ruh hali hissetmesine neden olur. Böylece psikolojik yönden olumsuz etkilenen birey bazı psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabilir (Campbell, vd. 1992; Garaıgordobil ve Jose 2008; Lopez ve Paula, 2006; Akt. Eyüboğlu, 2014).

2.3.1.3. Cinsel Şiddet

Cinsel amaçlı dokunmak, sözlerle rahatsız edici konuşmak vb. davranış örnekleri olan cinsel şiddette bir bireyin başka bir bireyi cinsel istekleri için kullanması söz konusudur (Mutlu, 2006).

Cinsel şiddet mağdurları kadınlar, çocuklar, fiziksel ve zihinsel yetersizliği olanlar, yaşlılar, erkekler olmak üzere her gruptan birey olabileceği gibi cinsel şiddete en çok kadın ve çocukların maruz kaldığı görülmektedir (Polat, 2016).

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre, 2002 yılında 18 yaş altı 150 milyon kız çocuğu ve 73 milyon erkek çocuğu cinsel şiddete maruz bırakılmıştır (WHO, 2004; Akt. TBMM, 2007).

2.3.1.4. Mahrum Bırakma ya da İhmal

Bireye sağlık, eğitim, barınma, beslenme, duygusal gelişim, güvenli yaşam koşulları gibi alanlarda yapılması gerekenlerin eksik yapılması ya da hiç yapılmamasıdır. Büyüme geriliği olan, eğitim ihtiyaçları karşılanmayan, sağlık hizmetlerinden yararlanamayan ve psikososyal gelişim güçlüğü çeken çocuklarda ihmal akla gelmelidir (WHO,2006;Akt. UNİCEF Türkiye Temsilciliği ve Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016).

2.3.2. Uygulanan Kişiyeye Göre Şiddet

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre; uygulanan kişiyeye göre şiddet, kişinin kendisine yönelttiği şiddet, kişilerarası şiddet ve kolektif şiddet olmak üzere 3'e ayrılmaktadır.

2.3.2.1. Kişinin Kendisine Yönelttiği Şiddet

Kişinin kendisine verdiği zarar ile kötü davranma eylemlerini içerir. İntihar etme ve kendine kötü davranma olarak iki gruba ayrılır. Bunlara örnek olarak; intihar teşebbüsleri veya kendi hatasıyla yol açtığı bir kaza nedeniyle ölüm gösterilebilir (Dahlberg&Krug, 2002; Akt. Koç, 2011).

Birey tarafından ölümlerle sonuçlanacağı bilindiği halde gerçekleştirilen zarar verici eylemlerin direk ya da dolaylı olarak meydana getirdiği ölüme intihar, diğer bir tabiriyle öz kıyım denir. İntihar davranışları; intihara yönelik tutum ve düşünceleri ve intihar girişimlerini kapsar (Çuhadaroğlu&Sonuvar,1992; Akt. Eyüboğlu, 2014).

Kendine zarar verme; yaralama, kesme, bakımını ihmal etme gibi bedensel bütünlüğe zarar verecek davranışları içerir. Bireyin içsel olarak kabul ettiği

yasaklayıcı ve yargılayıcı değerler daha sonra karşısına engelleyici davranışlar olarak çıkabilmektedir. Bu da doyum sağlayıcı nesnelere ulaşımında güçlükler neden olabilmektedir (Bakırcıoğlu, 2010; Akt. Eyüboğlu, 2014).

Dünya Sağlık Örgütü'nün yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre, 2000 yılı itibariyle dünyada 815.000 kişi intihar etmiştir. Yapılan tespitlere göre 15-24 yaş arasındaki her 100.000 gençten 13'ü intihar ederek yaşamına son vermektedir (Harmancı, 2015). Türkiye'deki intihar vakaları incelendiği zaman ise 2003 yılında 2705 kişinin intihar ederek hayatına son verdiği ve bu sayının 80'inin 15 yaş altında olduğu tespit edilmiştir. (TÜİK, 2007; Akt. TBMM, 2007).

2.3.2.2. Kişilerarası Şiddet

Kişilerarası şiddet; aile ve yakın arkadaş şiddeti ile toplumsal şiddet olmak üzere 2'ye ayrılır.

Aile ve yakın arkadaş şiddeti kategorisine bakıldığında; aile şiddeti, ailesel kaynaklı nedenlerden meydana gelmektedir. Boşanmalar, ekonomik problemler, taşınmalardan doğan şehir değişikliği, çeşitli hastalıklar gibi durumlar bireyin şiddet davranışı göstermesine etki edebilmektedir (Yavuzer, 2000; Akt. Eyüboğlu, 2014).

Yapılan araştırmalar neticesinde bu durumdan özellikle çocukların ve ergenlerin etkilendiği görülmektedir.

Ailelerinden kötü davranış gören reddedilmiş ve ihmal edilmiş çocuklar, şiddete maruz kaldıkları zaman bu durumu diğer çocuklara göre kolay içselleştirebilmektedirler (Kızmaz, 2006).

Ayrıca, erken çocukluk ve gençlik dönemlerinde ebeveynlerin ve çevrenin şiddet unsuru taşıyan davranışları eğitimsel amaçlarla kullanması da bireyin şiddet davranışlarını içselleştirmesine ve bu davranışların uygulayıcısı olmasına neden olmaktadır (Köknel, 2000; Akt. Koç, 2011).

Yakın arkadaş şiddeti; birey ergenlik döneminde arkadaşlarının etkisinde daha çok kalmakta ve arkadaş grubuna dahil olup kendisini kabul ettirme isteği taşımaktadır. Arkadaşlık ilişkileri bireyin sosyal ve psikolojik bazı becerileri edinebilmesine yardımcı olmaktadır (Siyez, 2010; Akt. Eyüboğlu, 2014). Bu dönemde ergenin edindiği arkadaşlıklardan ne şekilde etkilendiği önem taşımaktadır. Ergenin okula uyumunu ve başarısını arttıran olumlu arkadaşlık ilişkileri olabileceği gibi tam tersine okuldan kaçmasını sağlayan, başarısızlığa zemin hazırlayan olumsuz arkadaşlık ilişkileri de söz konusu olabilir (Eronen, 2001;Akt. Eyüboğlu, 2014).

Toplumsal şiddet ise, tesadüfi şiddet eylemleri, yabancı kişiler tarafından cinsel saldırıya uğrama, okul, iş yerleri gibi kurumsal ortamlardaki şiddet davranışlarını içerir (Dahlberg&Krug, 2002; Akt. Koç, 2011).

2.3.2.3. Kolektif Şiddet

Sosyal, ekonomik ve politik olmak üzere üç alt kategoriye ayrılır. Sosyal şiddet; belli bir sosyal gündemde olmak için organize olmuş gruplar tarafından yapılan eylemler, politik şiddet; savaş, devlet şiddeti, daha büyük gruplar tarafından yapılan benzer eylemler, ekonomik şiddet ise; ekonomik faaliyetleri bozmak, ekonomik parçalanma oluşturmak için yapılan eylemler olarak ifade edilebilir (Dahlberg&Krug, 2002; Akt. Koç, 2011).

2.4. Şiddet Eğilimi Nedir?

Şiddet eğilimi; bireylerin şiddete yönelik duygu, düşünce ve davranışlarından meydana gelmektedir. Bu kavram, bireyin sadece davranışlarını değil, şiddet kullanımına yönelik düşüncelerini de ifade eder (Haskan, 2009).

Türk Dil Kurumu ise, şiddet eğilimini; “bireyin şiddet konusunda sahip olduğu görüş, kanı, tutum ve davranışlara olan yatkınlığı” olarak ifade etmiştir (TDK, 2014, Akt. Bebiş, Coşkun&Açıkkel, 2014).

Şiddet eğilimindeki artışa bakıldığı zaman ise; kentleşme ile birlikte ilişkilerin yüzeysel bir hal aldığı görülmektedir. Bunun sonucunda da suç ve şiddet davranışları ortaya çıkmaktadır. Kentlerde görülen çevre kirliliği, aşırı trafik, işsizlik, geçim zorlukları gibi sorunlar, bireylerin psikolojik sağlığını olumsuz etkilemekte beraberinde suç oranlarının ve şiddet eğiliminin artış göstermesine neden olmaktadır (Karasu, 2008; Akt. Haskan Avcı&Yıldırım, 2014).

2.4.1. Şiddet Eğilimi Olan Bireyler Kimlerdir?

Bireylerin yaşamlarında, belirtilen davranış özellikleri uzun süre görülüyorsa, şiddet eğiliminin yüksek olduğu söylenebilir. Şiddet davranışıyla ilgili geçmiş yaşantılar, aşırı miktarda alkol ya da madde kullanımı, çete üyeliği ya da çeteye üye olma yönünde istek, silah taşıma, tehdit etme, öfke kontrolünde sorunlar, düşük akademik başarı, sosyal anlamda kişinin kendisini yalnız hissetmesi, başkalarının hakkını ihlal etme bu davranışlara örnek olarak verilebilir (Amerika Psikoloji Derneği, 2002, Akt. Sağlam, 2016).

Debarbieux'a göre, şiddete eğilim göstermeye etki eden kişilik özellikleriyle alakalı risk unsurları; zorba akran grubuna dahil olmak, akademik başarısızlık, sosyal açıdan yalnızlık ve reddedilme olarak kendini gösterebilir.(Debarbieux, 2009; Akt. Haskan-Avcı &Yıldırım, 2014).

Flannery'e göre ise, karşılaştıkları problemleri çözerken öfkeyi ve şiddeti çözüm yöntemi olarak gören ergenler arasında şiddet eğilimi daha çok yaygındır (Flannery, 1997; Akt. Haskan-Avcı &Yıldırım, 2014).

Birey bazen eğitim eksikliği bazen de nörolojik rahatsızlıklardan dolayı da şiddet eylemleri gösterebilir. “Beynimizin iç yapısında bulunan beslenme, savunma, cinsellik gibi ilkel dürtülerden sorumlu limbik sistem ve beynimizin akıl yürütme, problem çözme, dürtü kontrolü dikkat vb. işlevlerinden sorumlu alın lobu arasındaki bilgi alışverişi ile öfkemizi kontrol edebiliriz. Bu alanlarda doğumsal veya sonradan oluşan işlevsel bozuklukları olan çocuk, yetişkin, yaşlı tüm yaştaki kişiler şiddet davranışını gösterir.” (Madi, 2017). Ayrıca bunların yanında, zekâ geriliği, ağır

ruhsal bozukluklar, antisosyal kişilik bozukluğu gibi bazı psikolojik rahatsızlıklar ve kişilik bozuklukları da şiddet eğiliminde bir belirti olarak karşımıza çıkabilmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 1998).

Yukarıda ifade edilenlerden de anlaşılıyor ki şiddete eğilim sadece fiziksel ya da sadece psikolojik nedenlerden kaynaklanıyor diyemeyiz. Her iki nedenden de bireyde şiddete eğilim olabilir. Ayrıca şiddete eğilim, şiddete maruz kalındığı için ya da şiddet davranışı gösteren kişiler örnek alındığı içinde görülebilir.

Ayan (2007), tarafından yapılan araştırmada anne babaları tarafından şiddet gören çocukların şiddet eğilimlerinin yüksek çıktığı belirlenmiştir.

Tarhan'a göre ise, adam yaralama, öldürme gibi çeşitli suçlardan ceza almış kişilere bakıldığında bu kişilerin çoğunlukla çocuklukta şiddete maruz kaldığı ya da şiddete şahit oldukları görülür (Tarhan, 2004; Akt. Ünalınış&Şahin, 2012).

Dünya Sağlık Örgütü'nün yapmış olduğu çalışmalara göre, zamanının çoğunu bilgisayar oyunlarına ayıran çocuklar, bu şiddet içerikli oyunlardaki şiddet sahnelerine şahit olmakta, model alma yoluyla şiddeti görüp öğrenmekte, daha sonra sorunla karşılaştıkları zaman şiddeti sorun çözme yöntemi gibi kullanıp şiddete eğilimli hale gelmektedirler (Krug, Mercy, Dahlberg&Zwi, 2002, Akt. Sağlam, 2016).

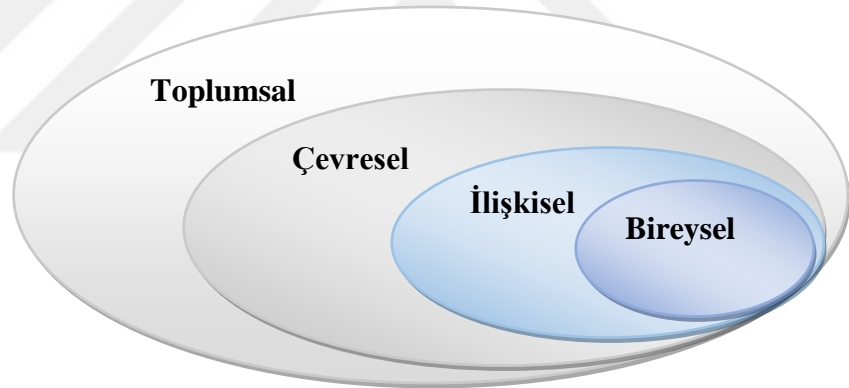
2.5. Şiddetin Nedenleri

Şiddet kavramını incelediğimiz zaman tek bir açıklamasının olmadığını farklı bakış açılarıyla farklı açılardan açıklanabildiğini görüyoruz. Bu nedenle, şiddetin ortaya çıkmasında psikolojik, ekonomik, toplumsal bileşenleri içeren birçok farklı etmenin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Dahlberg ve Krug'a göre, şiddet karmaşık insan ilişkilerinden, çevresel, kültürel ve sosyal etkenlerden ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle şiddetin nedenlerini ortaya koymak için ekolojik modeli geliştirmişlerdir. Ekolojik modelde şiddet

davranışına etki eden faktörler çok yönlü olarak değerlendirilmiştir. Yapılan bu değerlendirmede dört dereceden söz edilmektedir:

- 1) **Ekolojik modelin ilk derecesi**; bireyin biyolojik ve bireysel özelliklerine vurgu yapar.
- 2) **Ekolojik modelin ikinci derecesi**; bireyin akran çevresi, arkadaş çevresi gibi sosyal ilişkilerine vurgu yapar.
- 3) **Ekolojik modelin üçüncü derecesi**; okul, iş yeri gibi ortamlara, çevreye vurgu yapar.
- 4) **Ekolojik modelin dördüncü derecesi** ise, şiddet için ortam meydana getiren daha büyük toplumsal faktörleri vurgular (Dalhberg&Krug, 2002; Akt. Koç, 2011).

Şekil 2: Ekolojik Model (WHO,2002).

Tezcan'a göre de şiddeti açıklamada tek bir neden yeterli değildir. Ekonomik, toplumsal, psikolojik etmenler de şiddetin ortaya çıkmasında önemli etkiye sahiptir. (Tezcan, 1996; Akt. Özmen & Küçük, 2013).

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının (MEB EARGED) yapmış olduğu Öğrencilerin Şiddet Algısı (2008) araştırmasına göre şiddet eylemlerini ortaya çıkaran genel ve alt faktörler bulunmaktadır.

a) Bireysel Faktörler:

- 1) “Anti-sosyal davranışın varlığı,
- 2) Düşük zekâyâ sahip olma (özellikle sözel yeteneğin düşüklüğü),
- 3) Dikkat bozukluğu/hiperaktiflik,
- 4) Öğrenme güçlülüğü,
- 5) Motor-beceri gelişiminin yetersiz olması,
- 6) Doğum öncesi ve sonrası komplikasyonlar,
- 7) Küçük düzeyde bazı anormallikler (Buka ve Earls,1993; Flannery, 1997)”.

b) Aileye İlişkin Faktörler:

- 1)“Ebeveynsel denetimin/gözetimin yetersizliği,
- 2) Çocukların sosyalleşmelerinde ebeveyn katılımının yetersizliği,
- 3) Ebeveynsel disiplinin yetersizliği,
- 4) Aile bireyleri arasında kriminal davranışın varlığı,
- 5) Ebeveynlerin çocuklarına kötü muamelede bulunmaları veya onları ihmal etmeleri,
- 6) Eşler arasındaki evlilik ilişkilerinin zayıflığı, ebeveynlerin boşanmaları ve ayrılmaları gibi faktörler gelmektedir (Buka ve Earls,1993; Flannery, 1997)”.

c) Toplumsal faktörler:

- 1) “Silahların varlığı veya silahlara kolay bir biçimde sahip olunabilme,
- 2) Uyuşturucuyu elde edebilme ve kullanma,
- 3) Şiddetin yaygınlığı,
- 4) Suçlu arkadaş grubunun varlığı/çete oluşumları,
- 5) Kitle iletişim araçlarının etkisi,
- 6) Yüksek düzeydeki geçici nüfus ve ekonomik yoksunluk.

7) Şiddet davranışını sıradan ve normal olarak görülmesini sağlayan bir kültürel yapının varlığı.”

d) Okula ilişkin faktörler:

- 1) “Düşük düzeydeki akademik başarı,
- 2) Okula olan bağlılık düzeyinin düşüklüğü,
- 3) Okul koşulları ve iklimi,
- 4) Çeteye katılma,”

2.6. Okulda Şiddet

2.6.1. Okul Şiddeti Nedir?

Son yıllarda okullarda şiddet giderek artış gösterip kaygı verici düzeye gelmiştir.

Özellikle ABD’deki okullarda gerçekleşen silahlı saldırılar neticesinde çok sayıda gencin ölmesi okulda şiddet konusuna olan dikkati arttırmıştır (Ferguson, 2008; Akt. Özmen&Küçük, 2013). Sosyalleşme sürecinde okul içi rol alamayan, toplumdaki dışlanmış, kendisini yalnız hisseden gençlerin, olumsuz davranışlarla kimlik arayışına girmeleri okulda şiddeti meydana getirmektedir (Köknel, 1998; Akt. Eyüboğlu, 2014).

UNESCO’nun 2017 yılında yayınladığı bir raporun sonuçlarına göre, okulda şiddete uğrama çocuk ve ergenleri büyük oranda etkilemektedir. Her yıl yaklaşık olarak 246 milyon çocuk ve ergenin okulda şiddete uğradığı tahmin edilmektedir. Şiddet özellikle ergenlik döneminde daha önemli bir sorun haline gelebilmektedir (Tatlıhoğlu, 2018).

Ergenlik döneminde yeni bir kimlik arayışı içine giren birey kendisiyle ve toplumla çatışma içine girebilmektedir. Böyle bir durumda ergen, sorunlarını şiddetle çözebileceğine inanmakta ve bu yolu seçebilmektedir (Özgür, Yörükoğlu&Baysan Arabacı, 2011).

OECD (2017) tarafından yapılan PISA 2015 kapsamında 72 ülkede 15 yaş düzeyindeki öğrencilerin iyi olma hali, okul performansı ve yaşam doyumu, akranları ve öğretmenleriyle olan ilişkileri, öğrencinin ev yaşamı, okul dışında zamanını nasıl geçirdiği gibi başlıklara ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Elde edilen sonuçlar “Öğrencilerin Refahı” raporu haline getirilmiştir. Öğrencilerden yaşam memnuniyet düzeylerini 0-10 aralığında bir değerle ifade etmeleri istenmiş olup bunun sonucunda yapılan değerlendirmeye göre; Türkiye OECD ülkeleri içinde yaşam memnuniyeti sıralamasında 6,12 puan alarak sonuncu sırada yer almıştır. Meksika ise, 8,27 puan ortalamasıyla OECD ülkeleri içerisinde memnuniyet sıralamasında ilk sırada yer alırken 72 ülkenin memnuniyet ortalamasına bakıldığı zaman; 8,50 puanla Dominik Cumhuriyeti ilk sırada yer almaktadır.

Aynı raporda öğrencilerin okulda karşılaştıkları zorbalık sorunları da ele alınarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; Türkiye’de öğrencilerin %18,6’sı ayda birkaç kez zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir. Bu oran OECD ülkeleri ortalamasında %18,7 olmakla birlikte en çok zorbalığın yaşandığı ülke %30,6 ile Letonya’dır.

Okul şiddetiyle ilgili tanımlara bakıldığı zaman şiddetin genel tanımından farklı olarak okulda ya da okulun çevresinde gerçekleşmiş olması dikkat çekici noktayı oluşturmaktadır. Benbenishty ve Astor’a göre okul şiddeti; “okullardaki kişilere ve onların eşyalarına, fiziksel ya da duygusal olarak zarar vermek niyetiyle yapılan herhangi bir davranış” olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Benbenishty, halkın okulda şiddetle ilgili konulara 1980 ve 1990’lı yılların sonlarında ilgi duymasına karşın “okul şiddeti” kavramının ilk olarak 2002 yılında araştırma dergilerinde yer aldığını belirtmiştir (Koç, 2011).

Okul ikliminde olumsuz etki yaratan şiddet, çocukların bilişsel ve psikolojik gelişimlerini zayıflatmaktadır (Kütük, 2008). Furlong ve Morrison, okulda şiddeti; okul atmosferi üzerinde olumsuz sonuçlar yaratarak öğrencilerin öğrenme

aktivitelerine zarar veren bireysel gelişimlerini engelleyen saldırganlık ve suç içerikli davranışlar olarak tanımlamaktadır (Kızmaz, 2006).

Kızmaz (2006)'a göre, fiziksel saldırı ve tehdit unsurları içeren öğrenci ile öğrenci, öğrenci ile öğretmenler ya da okul yöneticileri ile okul personeli davranışları okul şiddeti olarak nitelendirilir.

Okullarda öğrencilerin maruz kaldığı şiddetin artmasının yanında özellikle basın yayın organlarından edinilen bilgilerden anlaşılıyor ki öğretmen ve yöneticilerde ciddi boyutta şiddete maruz kalmaktadır. Özdemir (2012), yaptığı araştırmasında kadın öğretmenlerin sözlü ya da duygusal şiddete, erkek öğretmenlerin ise; fiziksel şiddete daha çok maruz kaldığını ifade etmiştir.

TBMM Meclis Araştırma Komisyonunun raporuna (2007) göre, ortaöğretim öğrencileri şiddetin en fazla sokakta (%39) ve okul çevresinde (%34) görüldüğünü ifade etmişlerdir.

Anlaşıldığı üzere okul şiddeti tek yönlü değil çok yönlü bir kavramdır. Ayrıca sadece fiziksel değil duygusal zararları da içermektedir.

Fiziksel şiddet bedende görünür izler bırakırken şiddetin geneli ruhsal ve zihinsel yapıda yıkıcı etki yaratmaktadır. Şiddete maruz kalan çocuk kendine güvenini kaybetmekte özgüvensiz bir birey haline almaktadır. Ayrıca şiddete maruz kalan çocuk, şiddetin uygulayıcısı olabilmektedir (UNICEF, 2010; Akt. Özmen& Küçük, 2013).

Avcı (2006), okulda şiddete ilişkin çalışmaların Türkiye'de yeni bir çalışma alanı olduğunu ve henüz bu alanla ilgili araştırmaların başlangıç seviyesinde olduğunu belirtmektedir.

Özcebe, Üner ve Çetik (2006) yapmış oldukları araştırmada Ankara ilinde üç farklı lisenin birinci sınıfında öğrenim gören 400 öğrencinin son üç ay içerisindeki şiddet davranışlarını tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %16,1'inin şiddete maruz kaldığı, %8,8'inin şiddet uyguladığı, %26'sının ise, hem şiddete maruz kaldığı hem de şiddet uyguladığı tespit edilmiştir. Ayrıca, son üç ay

içerisinde öğrencilerin herhangi bir sebepten şiddetle karşılaşma oranı %45,5 olmakla birlikte şiddet olaylarının en çok okulda yaşandığı görülmüştür. Şiddete maruz kalan ve aynı zamanda şiddet uygulayan öğrencilerin %49,2'si, şiddet uygulayan öğrencilerin ise, %42'si şiddet olaylarının gerçekleştiği yer olarak okulu işaret etmektedirler.

Okul ortamında yaşanan şiddetle ilgili mekânsal araştırmalar yapılmış ve şiddetin daha çok sınıf, koridor, tuvalet gibi daha az yetişkin denetiminin olduğu alanlarda ve zaman dilimlerinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır (Bulut, 2008; Akt. Ayık, 2014).

Öğülmüş ise, okullarda (liselerde) şiddet ve saldırganlıkla ilgili bir rapor yayınlamak konuya dikkat çekmeye çalışmıştır. Bu rapora göre; öğrenciler şiddet ve saldırganlık olaylarının ilk üçünü şu şekilde belirtmişlerdir:

- *“Okullarda bazı öğrencilerin paralarının çalınması ya da özel eşyalarının kaybolması,*
- *Okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan ya da çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencilerin bulunması,*
- *Okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanması ile sonuçlanan kavgalar”*

Öğülmüş'ün yapmış olduğu bu çalışmada *“öğrencilerin kendi aralarında meydana gelen ve herhangi bir öğrencinin ölümüyle sonuçlanan”* olaylar daha az belirtilmiştir (Öğülmüş, 1995; Akt. Çetin, 2004).

ABD'de okulda şiddet olaylarına bakıldığı zaman, okullarda disiplin, güvenlik, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı gibi sorunlar ciddi anlamda yaşanırken şiddet en sık rastlanan suçlardandır. Devoe, Peter, Kaufman vd. tarafından hazırlanan *“okulda suç ve güvenlik göstergeleri”* raporunun belirttiklerine göre ABD'de 2002 yılında 12-18 yaş arası öğrencilere yönelik gerçekleştirilen 1.9 milyon hırsızlık ve şiddet olayı meydana gelmiştir. Gerçekleşen bu olayların 128 bini

okullarda gerçekleşmiştir. Bu durum okul ortamı için bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir (Devoe, Peter, Kaufman vd. 2002; Akt. Haskan, 2009).

Türkiye’de 2006-2007 öğretim yılında ortaöğretim öğrencilerinin şiddete maruz kalma durumuna bakıldığında öğrencilerin son üç ay içerisinde;

- %22’sinin fiziksel şiddete,
- %53’ünün sözel şiddete,
- %36,3’ünün duygusal şiddete,
- %15,8’inin cinsel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir (MEB EARGED, 2008).

Ayrıca, yapılan bu tespitlerin dışında Türkiye’de 2006-2007 öğretim yılında ortaöğretim öğrencilerinin şiddet uygulama durumlarına bakıldığında öğrencilerin son üç ay içerisinde;

- %35,5’inin fiziksel şiddet,
- %48,7’sinin sözel şiddet,
- %27,6’sının duygusal şiddet,
- %11,7’sinin cinsel şiddet uyguladığı tespit edilmiştir (MEB EARGED, 2008).

Çocuk ve ergenlerin ruh sağlığında olumsuzluklar yaratan şiddet, uzun dönemde önemli sosyal sorunları yaratan bir halk sağlığı sorununa dönüşmektedir (Postema, 2006; Akt. Uzbaş, 2009). Verdiği olumsuz zararlar sonucunda halkın konuya olan ilgisinin artmasıyla siyasetçiler, eğitimciler, aileler ve sivil toplum örgütleri sorunu çözmek adına ortak paydada buluşmuşlardır (Dwyer, Osher & Warger, 1998; Akt. Akman, 2010).

2.6.2. Okul Şiddetinin Türleri

Okullarda görülen şiddet olayları; öğrenciden öğrenciye, öğrenciden öğretmene, öğrenciden okula, öğretmenden öğrencilere, yöneticilerden öğrencilere,

yöneticilerden öğretmenlere, öğretmen ve yöneticilerden ailelere, aileden öğretmenlere ya da aileden yöneticilere şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Henry, 2000; Akt. Koç, 2011).

Okul şiddetinin türlerini sınıflandırmaya yönelik incelemek gerekirse çeşitli sınıflandırmalar yapılmakta olup McCann tarafından yapılan sınıflandırma şu şekildedir:

- 1) **Sözel Şiddet:** Küfür etmek ya da kötü söz söylemek, lakap takmak, tahrik edici konuşmak, tehditler, yazılı mesajlar göndermek.
- 2) **Kendisine Karşı Fiziksel Şiddet:** İntihara teşebbüs etmek, kendisini yaralayıcı davranışlarda bulunmak, kasıtlı olarak kendisine zarar vermek.
- 3) **Eşya ya da Nesnelere Karşı Fiziksel Şiddet:** Kendisinin ya da başkalarının eşyalarına zarar vermek, eşyaları kırmak, yangın çıkarmak.
- 4) **Başkalarına Karşı Fiziksel Şiddet:** Silahla tehdit etmek, vurmak, itmek gibi fiziksel saldırı davranışlarında bulunmak, başkalarının yaralanmasına neden olmak (McCann, 2001; Akt. Koç, 2011).

Kramer ise, öğrenciler tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemlerini üçe ayırmaktadır:

- 1) **Ekonomik Suçlar:** Başkasının malına göz dikmek şeklinde yağmacı anlayışla ortaya çıkan bir şiddet biçimidir. Öğrenciler bu şiddet biçimini maddi çıkarları doğrultusunda kullanır.
- 2) **Uyuşturucu Endüstrisine Dayalı Suçlar:** Şiddet olayları sergileyen grupların birbirlerine karşı üstün olma çabasını içermektedir.
- 3) **Sosyal İlişkisel Şiddet:** Bu şiddet türü kendisini güçsüz gören gençlerin küçük düşürüldükleri zaman başvurdukları bir yoldur. Gençler sosyal ilişkilerinde çözemedikleri sorunlarını şiddet aracılığıyla çözmeye yönelirler (Kramer, 2000; Akt. Sağlam, 2016).

Okullarda yaşanan şiddet eylemlerine bakıldığı zaman en sık olarak akran zorbalığı yaşandığı görülmektedir (TÜBİTAK, 2008). Akran zorbalığı; güç

yönünden aralarında eşitsizlikler olan bir veya daha fazla kişinin başka bir kişiyi istemli olarak rahatsız etmesi ve ona türlü yönlerden zarar vermesidir (Güneş, Yıldırım, Bostan, Teke, Ekinci& Toros, 2015).

Okulda şiddetin türlerini incelediğimiz zaman genel şiddet türleriyle benzerlikler gösterdiği söylenebilir.

2.6.3. Okul Şiddetinin Nedenleri

Şiddetin genel türleri ve okul şiddeti türlerini birbirinden bağımsız düşünemeyeceğimiz gibi, okullarda karşılaşılan şiddet olaylarını da günlük hayatta karşılaşılan şiddet olaylarından farklı olarak düşünemeyiz. Bu bakımdan her ikisinin de nedenlerine bakıldığı zaman paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Göktaş okullarda şiddetin nedenlerine yönelik yapmış olduğu çalışmasında, şiddetin en önemli nedenleri olarak katılımcıların %33'ü aile içi şiddetin fazla olmasını, %32,7'si toplumsal değerlerde yıpranmayı, %26,9'u ise, basın ve yayın organlarının şiddet içeren yayınlar yapmasını göstermiştir (Göktaş, 2010; Akt. Sağlam, 2016).

Yavuzer, Gündoğdu ve Dikici ise, şiddetin okulla ilgili faktörlerini; okulda güvenlik açısından belli bir yapının olmaması, kaynakların eşit olmaması, disiplin kurallarının açık bir şekilde belirtilmemesi, cezaya dayalı denetimlerin fazla olması, öğrencilerin özgürlüklerinin sınırlı olması, yönetim anlayışında ailelerin ve öğrencilerin eksikliği olarak ifade etmişlerdir (Yavuzer, Gündoğdu & Dikici, 2009; Akt. Haskan, 2009).

Alkan (2007), okullarda şiddetin nedeni olarak, sınıfların kalabalık olması ve öğretmenin sınıf yönetimi adına hâkimiyet kuramamasını göstermiştir. Çınar, Temel, Beden ve Göçgen (2004) yaptıkları çalışmada Alkan (2007) ile benzer olarak kalabalık sınıfların öğrenci ve öğretmen üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmen ve öğrencilerin sınıf mevcudunun 20 kişi olması gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığının 2006 yılında yayınlamış olduğu Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planına göre, şiddetin nedenleri:

- “Psikososyal ve fiziksel gelişim
- Aile
- Medya
- Sosyal çevre
- Okul ve arkadaş ortamı
- Beceri düzeyi ve akademik başarı
- Alkol ve madde bağımlılığı olarak ifade edilmektedir.” (MEB, 2006; Akt. Karaman, 2011).

1) Psikososyal ve Fiziksel Gelişim

Bireyin içinde bulunduğu gelişim döneminin fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak görevlerini yerine getirmesi önemlidir.

Fiziksel ve psikolojik olarak geçirilen rahatsızlıklar şiddet davranışlarının oluşmasına neden olabilmektedir (Sarpdağ, 2005; Akt. Önay, 2012). Bireyin geçirdiği ateşli hastalıklar, beyinde meydana gelen sarsıntılar, depresyonlar, alkol ve madde bağımlılığı, zekâ geriliği gibi hastalıklar şiddet davranışlarının oluşmasına etki edebilmektedir. Fiziksel gelişimde eksikliği olan bu bireyler kendisiyle barışık olmadığı için şiddet davranışı gösterebilmektedirler (Arpacı, 2011).

Ayrıca takıntılı, saplantılı davranışlar gibi psikolojik rahatsızlıklar da bireyin şiddet davranışları göstermesine etki edebilmektedir (Balcıoğlu, 2001; Akt. Önay, 2012). Özellikle kişiler arası iletişimde yaşanan sorunları çözme becerisine sahip olmayan bireyler sorunların çözümünde şiddet içeren yollara başvurabilmektedirler (Kılıç, 2006).

Sürekli olarak şiddet davranışları sergileyen bireylerin belli bir zaman sonra sinir sisteminde tahribat meydana geldiği özellikle fiziksel istismara maruz kalan bireylerde meydana gelen bu tahribatın şiddet davranışlarına daha fazla neden olduğu belirlenmiştir (Vatandaş, 2003; Akt. Koç, 2011).

Göka, aynı konu hakkında, *“İnsanlarda yapılan çalışmalarda androjene duyarsızlıkla gelişen kimi hastalık durumlarında saldırganlığın azaldığı; buna karşın adrenogenital sendromlu kız çocuklarında (annede androjenlerin yüksek seviyede olup bebeği etkilemesiyle ortaya çıkan doğumsal hastalık) saldırganlıkla ilgili oyunların arttığı bulunmuştur. Buna göre anne karnındayken aşırı dozda erkeklik hormonuna maruz kalmış bebeklerde erkeksi davranışlar artmış saldırganlık, erkeklerin oynadığı oyunları tercih etme gibi durumlar görülmektedir. Kadınlık hormonlarının etkisi daha tartışmalı olmakla beraber; bu hormonlarla da kadınsı davranışlar ve azalmış saldırganlık izlendiğini savunan yayınlar mevcuttur. Ancak bu hormonal etkilerin ortaya çıkışı için maruz kalınma dönemi ve miktarı önem taşımaktadır. Aynı cinsiyet içinde de bazı bireylerin diğerlerine göre daha saldırgan olmasını hormonal etkilerle açıklamaya yönelik çalışmalar vardır. Hayvanlarda da birçok türde erkeklik hormonuyla saldırganlık arasında pozitif bir ilişki gösterilmiştir. İnsanlarda yapılan bazı çalışmalarda düşük kan kortizol düzeyi ile alışkanlık haline gelmiş şiddet arasında bağlantı olduğu gösterilmiştir.”* demektedir (Göka, 2005; Akt. Arpacı, 2011). Yapılan bu araştırmada fiziksel gelişimin şiddete etki eden yönü görülmektedir.

Ayrıca, erken çocuklukta maruz kalınan şiddet davranışlarının gelecekte gösterilen şiddet davranışlarına temel oluşturduğu da alanyazın taraması yapılarak elde edilen bilgilerden anlaşılmaktadır.

Yapılan araştırmalarda dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, risk alma davranışları ile şiddet davranışları arasında kuvvetli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Özellikle erkek çocuklarda 6-13 yaş arasında görülen şiddete meyilli davranışlar ileriki yıllarda şiddet, suç işleme madde kullanımı gibi olumsuz davranışlara yol açabilmektedir. Ayrıca düzenli bir şekilde okula devam etmeyen 12-14 yaş

arasındaki gençlerin şiddet davranışları gösterme olasılıkları da yüksek görülmektedir (Eke,Ögel&Tarı,2006).

Şiddet davranışı gösteren bireyler duygularını kontrol etmekle ilgili ciddi sorunlar yaşamaktadır. Aynı zamanda başkaları tarafından da kolay incinip kırılabilirler. Saygınlıklarını kazanmanın yolunu şiddet sorunlarını çözmek olarak gören bu bireyler düşündüklerinin aksine saygınlıklarını kaybederler ve kendilerini seilmeyen bireyler olarak görerek öfke duyguları hissetmeye devam ederler (Denmark, Krauss, Wesner vd., 2005; Akt. Haskan, 2009).

2) Aile

Aile bireyin psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının giderildiği, ilk ve en önemli kurumdur.

Okul öncesi dönemde çocuğun aile içindeki sosyalleşmesinin yetersiz olması yada bu sosyalleşmenin çocuğa doğru örnek teşkil etmemesi şiddet açısından ciddi anlamda risk oluşturmaktadır. Bireylerin kişilik oluşumları da yine çocuklukta yaşadığı sosyalleşme süreciyle alakalı olmaktadır (Kızmaz, 2006).

Ayas'a (2008) göre, şiddet davranışlarını ailelerinde görüp öğrenen çocuklar, ilerleyen dönemlerde bu tür davranışları başkalarına göstermektedirler.

Aile içinde şiddete tanık olunması, şiddete maruz kalınması, aile bağlarının zayıf olması, ailede şiddeti uygun gören fikirlerin olması, şiddet kullanmanın desteklenmesi de şiddetin nedenleri arasında gösterilebilir. Bunlarla birlikte aile içinde şiddet davranışı görülmesi bile çocuğa şiddet hakkında bilgi verilmiyor, sosyal yönden geliştirilmiyor ve kontrol sağlanmıyorsa çocuklar yine de risk altındadır (Kılıç, 2006).

Ayan (2007), aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimlerini ölçmek amacıyla yaptığı araştırmasında, Sivas'ta ilköğretim öğrencileri üzerinde çalışmıştır. Araştırma sonucunda; anneleri tarafından şiddete maruz bırakılan öğrencilerin oranı %54, babaları tarafından şiddete maruz bırakılan öğrencilerin

oranı %46 olarak tespit edilmiş olup şiddete maruz kalan öğrencilerin saldırganlık eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şiddet davranışları gösteren bireylerin, bu tür davranışları göstermeyenlere göre daha çok aile içi şiddete maruz kaldıkları ve bu tür aile ortamlarında yetiştiklerini söylemek mümkündür (Tezcan, 2009).

Alanyazın incelendiğinde ailenin sosyoekonomik düzeyinin düşük olmasının da şiddeti etkileyen ailesel nedenlerden biri olduğu görülmektedir.

İşsizliğin yaşandığı, 20 yaş altı ebeveynlerin ve dul ebeveynlerin olduğu ailelerde yetişen bireyler de şiddet eğilimi gösterme açısından riskli birey durumundadır (Heitmeyer&Hagan, 2005; Akt.Sağlam,2016).

Belirtilen hususlar dikkate alındığı zaman çocukların ve ergenlerin ruhen ve bedenen mutlu bireyler olmalarında sağlıklı bir aile ortamına sahip olmaları büyük önem taşımaktadır.

3) Medya

Medya, insan zihnine doğrudan temas edip etki edebilmektedir. İletişim işlevi ise, algılama sayesinde gerçekleşmektedir. Disiplinler arası bir bilim olan iletişim bilimi sosyal psikolojiden sibernetiğe; antropolojiden göstergebilime birçok disiplinle çevrili bir şekilde çalışmaktadır (Topçuoğlu, 1996; Akt.Pınar, 2006).

Günümüzde kitle iletişim araçları, bireylere bilgi vermekle kalmayıp onlarda davranış değişikliği de yaratmaktadır. Ayrıca, bireylerde duygu, düşünce, tutum ve eylemlerin oluşmasına katkı sağlamaktadır (Köknel, 1996; Akt. Baltaş, 2006).

Çizgi filmler, bilgisayar oyunları, spor müsabakaları, diziler gibi medya yayınları ve televizyon kanalları şiddeti meşrulaştırarak toplumun duyarsızlaşmasına sebep olmaktadır. Ayrıca, bu yayınlar şiddet kullanan kişileri güçlüymüş gibi topluma yansıtmaktadırlar. Yazılı ve görsel medya unsurlarında da şiddetin değişik

biçimleri içeriğe özen gösterilmeksizin sıklıkla işlenmektedir (İçli, 2007; Akt.Lala, 2013).

Tezcan (2009), televizyonun şiddet duyguları uyandırdığını özellikle çocukların şiddet içerikli programlar izleyerek şiddete yöneldiklerini belirtmiştir. Morgan ise, televizyondaki şiddeti üç bağlamda; saldırganlık, duyarsızlaşma ve acımasız tehlikeli dünya sendromu olarak ifade etmiştir (Morgan, 2002; Akt. Eyüboğlu, 2014).

Medyadaki şiddet neticesinde şiddete karşı duyarsızlaşma ile ilgili sonuçlara göre; çocuklar şiddet içerikli yayınlar izledikçe gerçek hayatta karşılaştıkları şiddete daha az tepki vermekte, başkalarının sorunlarına karşı duyarlı olmamakta, duygudaşlık yoksunu olmakta ve toplumda karşılaştıkları şiddet olaylarına karşı olumlu bakmaktadırlar (RTÜK, 2006; akt. Lala, 2013).

Tokdemir ve Küçüker (2000) çeşitli suçlar nedeniyle ıslahevinde bulunan 106 erkek hükümlü ergen ve suç işlememiş 126 ergen erkek okul öğrencisiyle yapmış oldukları çalışmada, hükümlü ergenlerin %51,9'unun şiddet içerikli savaş, macera filmleri seyrederken suç işlememiş grupta bu oranın %25,4 olduğu tespit etmişlerdir.

Emanetoğlu ise, “Şiddet Öğelerinin Algılanması ve Öğrenilmesinde, İşitsel ve Görsel Uyarın Olarak Televizyonun Rolü” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, çocukların aileleriyle birlikte genellikle 18.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere hafta içi ortalama 4 saatlerini hafta sonu ise ortalama 5 saatlerini televizyon izleyerek geçirdiklerini tespit etmiştir. Aileleriyle beraber televizyon izleyen çocuklar onların izlediği şiddet içerikli yayınlara da maruz kalarak şiddet eğilimli hale gelebilmektedirler. Bu noktada ailelerin bir denetim mekanizması haline gelmesi ve izledikleri programların içerikleri konusunda seçici olmaları çocukların ilerleyen dönemlerdeki davranışları açısından önem arz etmektedir (Emanetoğlu, 2006; Akt. Aykul, 2012).

Eron ve Heusman; diğer araştırmalardan farklı olarak ABD, Polonya ve Finlandiya olmak üzere üç ülkede çocuklar üzerinde kıyaslamalı bir araştırma

yapmışlardır. Araştırmada dikkat çeken nokta ise, şiddet davranışlarını sadece erkeklerin değil kızların da göstermesidir. Ayrıca, araştırmada televizyon izleme sıklığı da önemli bir etkidir (Eron&Heusmann, 1982;Turan,1996; Akt. Can, 2007).

Uzmanların bir kısmı, medyayı ve şiddet davranışlarını ilişkilendiren 1000'in üzerinde yayın olduğu fikrindedirler. Uzmanlar için bu konuda önemli olan iki husus ise, medyanın izleyicileri suçluyla özdeşleşmeye itmesi ve şiddet içeren davranışları taklit etmeye yöneltmesidir (Newson, 1995; Akt. Palabıyıköğlü,1997).

Pınar (2006) , ortaöğretim öğrencileri üzerinde görsel medya ve şiddet kültürünün etkisini incelediği araştırmasında, öğrencilerin izledikleri yerli dizilerden etkilenerek şiddeti normalleştirdikleri ve şiddet eğilimli hale geldikleri sonucuna ulaşmıştır.

Freedman ve Sears ise, televizyonda izlenen şiddet içerikli yayınların bireyin saldırganlıkla ilgili düşüncelerini harekete geçirerek bu tür davranışlar sergileyebileceğini belirterek medya-şiddet ilişkisine dikkat çekmiştir (Freedman&Sears, 1993; Akt. Palabıyıköğlü, 1997).

4) Sosyal Çevre

Sosyalleşmenin en önemli unsurlarından birisi de çevre ve toplumdur. Toplumsal yapı bireyin davranışlarını etkileyerek aynı zamanda ondan etkilenmektedir.

Çocuğun ve bireyin sosyal çevresinde olumsuz, kavgacı çetelerin bulunması, kötü madde satan yada kullananların olması çocuğun ve bireyin bu gibi kişileri rol model olarak kabul edebilmesine yol açmaktadır. Rol model olarak kabul edilen bu kişiler şiddet deneyimi oluşturarak şiddetin pekişmesine neden olmaktadır (Kılıç, 2006).

Ayrıca toplumda ayrıcalıkların bulunması, cinsiyet eşitsizlikleri, ekonomik durum farklılıkları, aşırı nüfus artışı, işsizliğin artması gibi faktörler de şiddete yönelmede etkili olabilmektedir (Çuhadaröğlü, 2006; Akt. Haskan, 2009). Özellikle

sosyal statü bakımından gelişmemiş kesimlerde sosyoekonomik farklılıkların olması gençler arasında şiddeti arttırmaktadır (Özcebe, 2006).

5) Okul ve Arkadaş Ortamı

Okul ve arkadaş ortamı çocukların ve gençlerin uyum sağlaması gereken sosyal çevrelere dendir. Bu sosyal çevreler; akademik başarı, kişiler arası ilişkiler, sosyalleşme, kişisel bağımsızlık gibi bazı becerileri bireyin gerçekleştirebilmesini bekler. Okul ve arkadaş ortamının bu beklentileri birey üzerinde baskıya ve çatışmaya neden olabilir. Bu ortamlardaki denetimin ve gözetimin azaltılması ise oluşan bu çatışma kaynaklarının şiddeti meydana getirme olasılığını artırır (Kılıç, 2006). Ayrıca, ergenler arkadaş ortamlarına kabul edilebilmek için olumsuz davranışlar gösterebilmektedirler. Grup içinde ergenin statüsü işlediği suça göre oluşabilmektedir (Norşenli, 2009).

Subaşı; yapmış olduğu araştırmada, 135 suçlu çocuk üzerinde çalışarak çocukları suça iten etkenleri araştırmıştır. Araştırma sonucunda çocukların %40,74'ünün suç işlemede arkadaş grubunun etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Subaşı, 1979; Akt. Sağlam, 2016).

Okulda şiddet konulu araştırmalar incelendiği zaman, şiddet davranışlarının meydana gelmesinde akran gruplarının etkisinin olduğu, olumsuz davranışlarda bulunan akranlarla birlikte olmanın şiddet davranışlarının kazanımında ve uygulanmasında arttırıcı etkiye sahip olduğu görülmüştür (Kızmaz, 2006).

6) Beceri Düzeyi ve Akademik Başarı

Beceri düzeyi ve akademik başarısı düşük öğrenciler, arkadaşları tarafından dışlanırlar ve arkadaş grubuna alınmak istemezler. Bu öğrenciler zamanla öfke, reddedilme, yabancılaşma gibi duygular yaşarlar. Bunun neticesinde öğrenciler suç işleme eğilimi olan gruplara katılarak şiddet davranışı göstermeye yatkın hale gelebilirler (Kılıç, 2006).

7) Alkol ve Madde Bağımlılığı

Alkol ve madde bağımlılığı özellikle gençler arasına yaygın hale gelmektedir. Gençler akran gruplarından olumsuz etkilenecek alkol ve madde bağımlısı haline gelebilmektedirler. Bu gruplar arasında bağımlılık yapan madde kullanımı ile şiddet davranışları arasında pozitif kuvvetli bir korelasyon vardır. Madde kullanımı arttıkça şiddet davranışları da artış göstermektedir (Balcıoğlu, 2001; Akt. Önay, 2012).

Ailesel açıdan madde bağımlılığı incelendiği zaman ise; alkol ve madde bağımlısı olan bir anne-babanın çocuğunu ihmal ve istismar etme eğilimi daha yüksektir. Böyle bir ortamda yaşamak anne-babasını rol model alabileceği için çocuğun alkol ve madde kullanımı riskini arttırmaktadır (Kılıç, 2006).

Belirtilen nedenlere benzer olarak Smith ve Smith, şiddetin nedenlerine ilişkin araştırmalarında; öğrencilerin evde, toplumda şiddetle karşı karşıya kalmalarını, herhangi bir madde bağımlılığına sahip olmalarını, öğrencilerin akranlarıyla yaşadıkları olumsuz ilişkileri, sahip oldukları bilişsel yetersizlikleri şiddetin nedenleri olarak ifade etmişlerdir (Smith&Smith, 2006; Akt. Sağlam, 2016).

Tezcan ise, okul şiddetinin nedenlerini şu şekilde ifade etmiştir:

- **Kız Arkadaş Sorunu:** Daha çok ortaöğretim dönemindeki ergenlerin kız arkadaş sorunlarından kaynaklanmaktadır.
- **Katı Öğretmen Davranışları:** Öğretmen zaman zaman sınıftaki disiplini sağlamak için öğrencilere katı uygulamalar yapabilmekte sert davranabilmektedir.
- **Medyanın Etkisi:** Medyada özellikle de televizyonda yayınlanan programların içeriğinin şiddete yönelik olması, şiddet olaylarında arttırıcı etki yaratmaktadır.
- **Değerlendirme Olanaklarının Yetersizliği:** Öğrencilere ders haricindeki zamanlarını değerlendirebilecekleri, çeşitli olumlu aktiviteler

yapabilecekleri ortamlar sunulmazsa öğrenciler bu zamanı kötü bir şekilde değerlendirerek şiddete yönelebilirler.

- **Disipline İlişkin Olaylar:** Okullarda karşılaşılan bazı olaylar disiplin yönetmeliğine uygun şekilde çözülebilecek olaylardır ancak bu olaylar bazen şiddet davranışına dönüşebilmektedir (Tezcan, 1996; Akt. Koç, 2011).

Flannery, biraz daha farklı olarak okul şiddetinin nedenlerini okula yönelik bazı ortamsal düzenlemelerle ilişkilendirmiştir.

- Okulun/ sınıfın mevcudunun aşırı kalabalık olması,
- Öğretmen ve öğrenci oranının yüksek olması,
- Ders programlarının uygun şekilde hazırlanmaması,
- Derslere karşı gereken ilginin olmayışı,
- Akademik başarının düşük olması,
- Bina ve araç gereç tasarımlarının uygun şekilde yapılmayışı,
- Liderlerin ya da yöneticilerin motivasyon ve problem çözme başarılarının

düşük olması, yetişkin başarısızlığı (Flannery, 1997; Akt. Sağlam, 2016).

2.7. Şiddetin Yarattığı Olumsuz Etkiler

Alanyazın incelendiğinde şiddetin birey ve toplum üzerinde birçok olumsuz etki yarattığı görülmüştür. Şiddetin fiziksel olarak verebileceği zararların yanında ruhsal ve duygusal olarak verebileceği zararların da olması şiddetle karşılaşan bireyin çok yönlü olarak etkilenmesine sebep olmaktadır.

Şiddete maruz kalan bireylerin fiziksel, bedensel ve ahlaki gelişimleri kesintiye uğramakta toplumsal hayata katılımı güç olmaktadır. Yapılan araştırmalar, özellikle erken çocuklukta şiddete maruz kalınmasının beyin gelişimini engellediğini, sürekli olarak şiddete maruz kalınmasının ise, uzun vadede ciddi sağlık sorunlarına

yol açtığını göstermektedir (American Journal of Preventive Medicine, 1998; Akt. UNİCEF Türkiye Temsilciliği ve Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016).

Ayrıca şiddete maruz kalarak şiddetin olumsuz etkilerini taşıyan birey intikam hırsı ve kendisini çevreye güçlü gösterme gibi duygularla kendisi de şiddetin uygulayıcısı olabilmektedir (Arpacı, 2011).

Acet 'e göre, şiddete maruz kalan çocuklarda gözlenen olumsuzluklar;

- Çocukta kişilik bozuklukları, güven problemleri,
- Tepkisizlik, yalnızlık ve kararsızlık duyguları oluşması.
- Sevilmediği hissine kapılıp depresyona uğrama,
- Uyum bozuklukları, kekemelik, altını ıslatma, farklı fizyolojik ve psikolojik sorunların ortaya çıkması şeklinde görülebilir (Acet, 2001; Akt. Pınar, 2006).

Çeşitli alanlar açısından şiddetin etkileri incelendiği zaman ise; aile içinde yaşanan şiddet toplumsal suçlara, mesleki anlamda şiddet verimsiz iş gücü kullanımına ve ekonomik durgunluğa, psikolojik şiddet psikolojik sorunlara ve kişilik bozukluklarına yol açabilir (Arpacı, 2011).

1970'li yıllarda ABD'de şiddete maruz kalma ve ihmal görme nedenlerinden mahkemede kayıtları bulunan çocuklar üzerinde 20 yıl sonra bir araştırma yapılmıştır. Araştırma, çocukluk çağında yaşanan fiziksel şiddet ve ihmalin etkilerini görmek açısından önemli olup araştırma sonucunda çocuklukta maruz kaldıkları şiddeti hatırlamayanların hatırlayanlara göre daha sağlıklı bir yetişkinlik yaşamı geçirdikleri tespit edilmiştir (Bulut, 2010; Akt. Çeçen, 2012). Yapılan bu araştırmadan şiddetin olumsuz etkilerinin uzun vadede ne sonuçlar getireceğini görmekteyiz.

2.8.Şiddetin Önlenmesine İlişkin Genel Önlemler

Şiddet sosyal, psikolojik, biyolojik ve çevresel çeşitli etmenleri olan bir problem olduğu için önlenmesine ilişkin tedbirler ele alınacağı zamanda bu etmenler açısından değerlendirilmelidir.

Şiddetin önlenmesinde en önemli faktörlerden biri kültürdür. Kültür, yaşanılan toplumdaki inanç, gelenek görenek, ahlak ve kanun kurallarının toplamıdır. Aynı zamanda fiziki koşulların değişmesinden ve diğer kültürlerle etkileşimde kalmasından daima değişmektedir. Toplumun kültürü ve şiddet arasındaki ilişki incelendiğinde ikisi arasında direkt olarak bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu nedenle şiddetin önlenmesinde öncelikle toplumu oluşturan kültürel öğelerin iyi bilinmesi gerekmektedir. Ayrıca toplumsal yasalarda bazı düzenlemeler yapılarak da şiddetin önüne geçilebilir. Yapılan bu yasal değişiklikler, kültürü oluşturan tüm öğeler bir bütün olarak düşünülerek yapılmalıdır (Kara, 2012).

Dahlberg ve Krug'a göre ise, şiddeti önlemek için alınabilecek önlemler şu şekildedir;

- 1) Bireysel risk faktörlerini değerlendirerek değiştirmeye yönelik uygulamalar yapmak.
- 2) Birey için olumsuz örnek teşkil eden aile ortamlarına destek sağlayarak bunları olumlu ilişkiler içeren aile ortamlarına dönüştürmek.
- 3) İş yerleri, okullar gibi alanlarda şiddete neden olabilecek etmenlere karşı önlemler almak.
- 4) Cinsiyet ayrımcılığı gibi toplumda olumsuzluk teşkil eden tutum ve durumları belirlemek.
- 5) Şiddetin oluşmasına neden olabilecek sosyal, toplumsal ve ekonomik faktörleri belirlemek, hizmet ve kaynaklara kolay bir şekilde ulaşma imkânı sağlamak, insanlar arasında uçurum oluşturabilecek gelir farklılıklarını ortadan kaldıracak önlemler almak (Dahlberg&Krug, 2002; Akt. Koç, 2011).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde Şiddete en çok maruz kalan gruplardan birisinin çocuklar olduğu görülmektedir. Özellikle erken çocuklukta karşılaşılan Şiddet yetişkinlik dönemi üzerinde büyük etkiye sahip olduğu için Şiddetin nlenmesinde çocuklara yönelik tedbirler de önem arz etmektedir.

Özellikle ocuklara yönelik karşılaşılan Şiddetin ve kötü muamelenin nlenmesine yönelik alınabilecek nlemler;

- Yapılan çalışmaların sağlıklı ilerleyebilmesi için çalışmalar bir kurumun baŐkanlıėında yapılmalıdır.
- Farklı sektörlere görev dağılımı yapılarak risk faktörleri daha ayrıntılı olarak belirlenmelidir.
- Çocuklara yönelik kötü muameleye ilişkin elde edilen bilgilerin ve önlemeye yönelik giriŐimlerin anlatıldığı mevcut durumu da gösteren raporlar hazırlanmalıdır.
- Somut hedefleri, hazırlanan eylem planlarını ierin stratejik nlemsel bir belge hazırlanmalıdır (WHO, 2006; Akt. UNICEF Türkiye Temsilciliği ve Uluslararası ocuk Merkezi Derneği, 2016).

Yapılan bu önerilerle konuya dikkat çekilerek devlet politikaları haline getirilmesi vurgulanmıŐtır. Devlet politikası haline gelen uygulamalar daha etkili olacaktır.

Ayrıca Şiddeti ve kötü muameleyi önlemeye yönelik stratejilerde belirlenmiştir;

- Hukuk reformu ve insan hakları kapsamında düzenlemeler yapılmalı bu kapsamda; ocuk Haklarına Dair Sözleşme yasalara aktarılmalı, yargı ve güvenlik sistemlerinde geliŐtirmeler yapılmalı, sosyal, ekonomik ve kültürel haklar düzenlenerek geliştirilmeli.
- Fayda sağlayacak sosyal ve ekonomik politikalar geliştirilmeli bu kapsamda; erken çocukluk bakım ve eğitimi, herkesin ilk ve orta öğretime devam etmesi, iŐsizliėi minimuma indirecek ve etkilerini azaltacak önlemler alınması,

koruma sistemlerinin iyi geliştirilerek uygulanması gibi hedeflerin gerçekleştirilmesi için gereken planlamalar yapılmalı.

- Kültürel ve sosyal normların çocuk ve yetişkinlerin faydasına olacak şekilde değiştirilmeli.
- Yoksullukla mücadele, cinsiyet ve gelir eşitsizliklerinin azaltılması gibi ekonomik eşitsizlikleri aza indirmeye çalışan düzenlemeler yapılmalı,
- Alkol temin etmenin sınırlandırılması ve çevrenin zararlı maddelerden arındırılması gibi çevresel risk faktörleri azaltılmalı,
- Kriz merkezleri ve sığınma evlerinin sayısının artırılmalı,
- Sağlık personelinin risk altındaki çocukları belirleyebilip yönlendirebilecek yeterli düzeyde eğitim donanımlı hale getirilmeli,
- Ev ziyaretleri yapılmalı,
- Çocuk yetiştirme eğitimleri düzenlenmeli,
- İstenmeyen hamileliklerin azaltılması için önlemler alınmalı,
- Doğum öncesinde ve sonrasında bakım hizmetlerine ulaşılabilirlik artırılmalı,
- Çocuklar kötü muameleci durumları belirleyebilip bunlardan kaçabilmeyi öğrenmeleri konusunda eğitilmeli (WHO,2006; Akt. UNİCEF Türkiye Temsilciliği ve Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği, 2016).

Şiddetin önlenmesine ilişkin önlem alınacak bir diğer faktör ise, medyadır. Medya günümüzde şiddetin nedenlerine ilişkin en önemli faktörlerden birisi olmakla birlikte medyanın en fazla kullanılan ve çocuklar üzerinde etki yaratan araçlarından biri olan televizyonlar yaşamımızın önemli bir parçası haline gelmiştir.

Şiddet davranışlarını önlemek için televizyonla ilgili olarak ailelerin alabilecekleri önlemler şu şekilde belirtilmiştir:

- Ailelerin televizyonun şiddete ilişkin etkisini fark etmeleri gerekir.

- Uygun yayınlar seçerek iyi bir televizyon izleyicisi olup ailedeki diğer fertlere örnek teşkil etmeleri gerekir.
- Televizyon izleme süresi özellikle çocuklar için 1-2 saat olacak şekilde sınırlandırılmalı, çocuklarda şiddet eğilimli davranışlar gözlenirse bu saatler gözden geçirilerek tekrar düzenlenmelidir.
- Çocuklara ödül olarak televizyon izleme ödülü sunulmamalıdır.
- Ebeveynler televizyonu kapatma hususunda tereddüte düşmemelidir.
- Çocukların izledikleri yayınları denetim altına alabilmek adına onların yatak odalarına televizyon konmamalıdır
- Çocukların izledikleri yayınlar mutlaka takip edilmelidir.
- Çocuğun kelime dağarcığının gelişebilmesi için televizyon yayınlarında gördükleri anlatılabilir. Böylece çocuk yayınlardaki mesajları kendisi çözebilir.
- Televizyonun gerçek olmayan sanal bir dünya oluşturduğu çocuğa belirtilmelidir.
- Çocuk şiddet içerikli yayınlara karşı karşıya kalmışsa eğer yayına yönelik düşünceleri sorularak onu ne kadar etkilediği tespit edilmelidir.
- Zararlı yayınlar tamamen yasaklamalı bunun yerine faydalı yayınlar tercih edilmelidir.
- Televizyonun yerine daha yararlı aktiviteler planlanıp uygulanmalıdır.
- Şiddet davranışları gösteren çocuklar için mutlaka uzmanlardan yardım alınmalıdır (Koçak; 2001, Balaban ; 2002 , American Psychological Association; 2004, American Academy of Child And Adolescent Psychiatry; 2004; Akt. Gemici, 2008).

Dünya Sağlık Örgütü, şiddetin birey ve toplum için meydana getirdiği olumsuz sonuçları azaltmak adına bilimsel kuruluşlar, halk sağlığı birimleri, sivil toplum kuruluşları ve toplumun tüm kesiminin ortak fikir birliği içerisinde çalışması

gerektiği hususunda fikir birliğine varmıştır (Krug, Mercy, Dalhberg&Zwi, 2002; akt. Özmen&Küçük, 2013).

2.9. Okullarda Şiddetin Önlenmesine İlişkin Önlemler

Okul çocukların evlerinin haricinde en çok vakit geçirdikleri yerdir. Okulun huzurlu bir ortama sahip olması öğrencilerinde huzur ve mutlu olmasını sağlayacaktır. Okulda huzuru ve mutluluğu yakalayan öğrenciler başarıya giden yolda daha hızlı ilerleyeceklerdir. Bu nedenle şiddeti önleme hususunda öğrenci, aile, okul ve toplum olmak üzere herkes üzerine düşen görevi yapmalıdır. İşbirliği içerisinde çalışmanın şiddeti önleme açısından faydası unutulmamalıdır.

2.9.1. Şiddetin Önlenmesinde Okul Yönetiminin ve Öğretmenlerin Rolü

Şiddeti önlemeye yönelik olarak yapılacak düzenlemeler ve uygulamalar ceza vermek şeklinde değil iyileştirmeye, olumlu davranış kazandırmaya yönelik olmalıdır. Okul disiplin uygulamaları öğrencilerin kişilik gelişimlerine ve özgürlüklerine kısıtlamalar koyacak şekilde değil onları geliştirecek şekilde planlanmalıdır (Zolotor& Lynch, 2007; Akt. Önay, 2012).

Okul içerisinde olumlu bir atmosferin sağlanması için şiddet olaylarına daha çabuk müdahale edilebilmesi adına erken uyarı sistemi oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca şiddet olaylarına etkili ve hızlı yanıt verme sisteminin var olması, şiddeti önlemeye yönelik stratejik planın hazır olması şiddet ile mücadelede profesyonel bir yaklaşım sergilemek açısından önemlidir (Skiba, 2000; Akt. Önay, 2012).

Okul yöneticilerine düşen bir diğer önemli görev ise; olumlu bir iletişim dili kullanmalarındır. İletişim becerileri gelişmiş okul yöneticileri öğrenciler, öğretmenler, veliler ve diğer paydaşlar arasında destekleyici bir rol oynayarak okulda oluşabilecek olumsuz durumları önleyebilirler. İyi kullanılan iletişim becerisi gergin bir havayı bile bir çırpıda önleyerek istenmeyen durumların önüne geçebilir.

Bunlara ilaveten öğrencilerin bir sorunla karşılaştıkları zaman sorunun ne olduğunun farkına varmaları, soruna ilişkin çözüm seçenekleri üretmek doğru seçeneği kullanabilmeleri, öfke kontrolüne hakim olarak uyumlu bir şekilde yaşayabilmeleri gibi becerileri kazanmaları okul şiddetini önlemek açısından büyük önem taşımaktadır (Taktak, 2007). Öğrencilerin bu becerileri kazanabilmeleri açısından yol gösterici olma hususunda öğretmenlere büyük görevler düşmektedir.

2.9.2. Şiddetin Önlenmesinde Okulların Güvenliği

Okul güvenliği; öğrencilerin ve tüm okul personelinin fiziksel, ruhsal ve duygusal olarak kendilerini rahat hissetmeleridir (Wanat, 1996; Akt. Dönmez, 2001).

Öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer personelin okula geldikleri zaman kendilerini güven içinde hissetmeleri önemlidir. Okulda kendisini güvende hissetmeyen öğrenci psikolojik olarak etkilenecek bu da derse karşı verimini etkileyecektir. Okulda kendisini güvende hissetmeyen personel de psikolojik olarak etkilenecek ve onun da işine karşı verimi düşecektir.

Okul güvenliğinin sağlanması kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında “Okullar ve Çevresinin Daha Güvenli Hale Getirilmesine Yönelik İş Birliği Protokolü” imzalanmıştır. 12.09.2018 tarihinde yayınlanan bu protokol kapsamında “Güvenli Okul Güvenli Gelecek” projesi hayata geçirilmiştir. Hayat geçirilen projeye birlikte okullarda 5329 polis, 1506 jandarma ve 20.000 özel güvenlik görevlisi olmak üzere toplam 26835 personel görev yapacaktır.

Bu kapsamda okullar güvenlik açısından öncelik derecelemesi yapılarak 4 kategoriye ayrılmıştır. Jandarma bölgelerinde bulunan birinci ve ikinci derece öncelik durumundaki okulların hepsine özel güvenlik görevlisi görevlendirilmiştir. Ayrıca bu okulların en az 3 kişilik devriyelerle standart olarak kontrol edilmesi sağlanmıştır. Okullarda güvenli eğitim koordinasyon görevlisi bulunarak bunların okul yönetimi, okul aile birliği ve gerekirse emniyetle irtibat kurabilmesi için gereken tedbirler alınmıştır.

Bunlara ilaveten çevre güvenliğinin daha iyi sağlanması ve istenmeyen olayların önüne geçmek adına 1762 okula kamera sistemi kurularak kent güvenlik yönetim sistemine kanallene olması hedeflenmiştir. Aynı zamanda yapılan protokol ile MEB'e bağlı okullara çevre düzenlemesi, bakım onarım çalışmaları ve temizlik işleri için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 60.000 katılımcı desteği sağlanacaktır (URL-4,2019).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Ortaöğretim öğrencilerinin şiddetin nedenleri ve önlemesine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu haliyle tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan birey, nesne ya da olay kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar,2016).

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Edirne ilinde bulunan resmi ortaöğretim kurumlarının 9, 10 ve 11. sınıflarında öğrenim görmekte olan 540 öğrenci oluşturmaktadır. Dağıtılan ölçeklerden 500 tanesinin geri dönüşü sağlanmış olup değerlendirmeye alınmıştır. Çalışma grubu öğrenim gördükleri okullara göre fen lisesi, sosyal bilimler lisesi ve anadolu lisesi olmak üzere üç kategoride toplanmaktadır. Öğrencilerin temel özelliklerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubu Dağılımı-Kişisel ve Ailesel Özellikler

		f	%
Cinsiyeti	Kız	331	66,20
	Erkek	169	33,80
Okul Türü	Fen Lisesi	140	28,00
	Sosyal Bilimler Lisesi	181	36,20
	Anadolu Lisesi	179	35,80
Öğrenim gördüğünü sınıf	9.sınıf	161	32,20
	10.sınıf	159	31,80
	11.sınıf	180	36,00
Ailedeki kişi sayısı (Siz dahil)	3	116	23,20
	4	280	56,00
	5 ve üzeri	104	20,80
Kardeş sayısı (Siz dahil)	1	126	25,20
	2	298	59,60
	3 ve üzeri	76	15,20
Anne öğrenim durumu	İlkokul	103	20,00
	Ortaokul	109	21,80
	Lise	195	39,00
	Üniversite ve üzeri	93	18,60
Baba öğrenim durumu	İlkokul	57	11,40
	Ortaokul	98	19,60
	Lise	191	38,20
	Üniversite ve üzeri	154	30,80
Ailenin aylık yaklaşık gelir durumu	2000den az	69	13,80
	2000-3000	119	23,80
	3000den fazla	312	62,40
	Toplam	500	100,00

Çalışma grubunun özelliklerine ilişkin bilgiler:

Çalışma grubunu oluşturan ortaöğretim 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerine ait veriler, kişisel bilgi formundan toplanarak dağılımları tablolar halinde verilmiştir.

Katılımcıların %66,20'si kız, %33,80'i erkektir. Okul türü itibariyle yapılan incelemede katılımcıların %36,20'si Sosyal Bilimler Lisesi öğrencisi, %28'i Fen Lisesi öğrencisi ve %35,80'i Anadolu Lisesi öğrencisidir. Öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri incelendiğinde; %32,20'sinin 9.sınıfta, %31,80'inin 10.sınıfta ve %36,00'mın 11.sınıfta okumakta olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların ailesel özellikleri incelendiği zaman ise; %23,20'sinin ailesi 3 kişi, %56,00'mın ailesi 4 kişi, %20,80'inin ise ailesi 5 ve üzeri kişiden oluşmaktadır. %25,20'si 1 kardeş, %59,60'ı 2 kardeş ve %15,00'ı 3 ve üzeri sayıda kardeşe sahiptirler.

Katılımcıların anne ve baba öğrenim durumları incelendiğinde; %20,00'mın annesi ilkokul, %21,80'inin ortaokul, %39,00'mın lise ve %18,60'mın üniversite ve üzeri; baba eğitim durumlarında ise, %11,40'mın babası ilkokul, %19,60'mın babası ortaokul, %38,20'sinin babası lise ve %30,80'inin babası üniversite ve üzeri eğitim durumundadır. Ailenin yaklaşık gelir durumuna göre ise; %13,80'inin ailesinin aylık geliri 2000 TL'den az, %23,80'inin 2000- 3000 TL arası ve %62,40'mın ailesinin aylık geliri 3000 TL'den fazla olduğu görülmüştür. (Tablo 1)

Tablo 2. Çalışma Grubu Dağılımı-Medya Kullanımı

		f	%
Günlük televizyon izleme süresi	1-2 saat	445	89,00
	3-4 saat	49	9,80
	5 saat ve üzeri	6	1,20
Televizyonda en çok izlenen program türü	Film	253	50,60
	Haber	67	13,40
	Spor	62	12,40
	Müzik	52	10,40
	Diğer	66	13,20
İnternetin en çok hangi amaçla kullanıldığı	Ders çalışmak için	35	7,00
	Sosyal medyayı kullanmak için	288	57,60
	Oyun oynamak için	64	12,80
	Film/dizi izlemek için	95	19,00
	Diğer	18	3,60
	Toplam	500	100,00

Katılımcıların %89,20'si günde 1-2 saat, %9,80'i 3-4 saat ve %1,20'si 5 saat ve üzeri televizyon izlemektedir. Televizyonda en çok izlenen program türü incelendiği zaman; %50,60'ı film, %13,40'ı haber, %12,40'ı spor, %10,40'ı müzik ve %13,20'si diğer program türlerini izlemektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda filmlerin öğrencilerin ilgi alanına en fazla giren programlar olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların ; %57,60'ı interneti en çok sosyal medyayı kullanmak için, %7,00'ı ders çalışmak için, %12,80'i oyun oynamak için, %19,00'ı film/dizi izlemek için ve %3,60'ı diğer amaçlarla kullanmaktadır. Bu verilere göre katılımcıların büyük bölümü interneti sosyal medyaya yönelik kullanmaktadırlar. (Tablo 2)

3.3. Veriler ve Toplanması

Veri toplama aracı olarak ; Akova, Yiğit ve Ergin (2019) tarafından ortaokul ve daha üst düzeylerdeki öğrencilere uygulanmak üzere hazırlanan ve geçerlik-

güvenirlık çalışmaları söz konusu kongrede sunulan “şiddet Nedenleri ve Önlemler” Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5’li derecelmeli 31 sorudan ve 6 faktörden oluşmaktadır.

Ölçek geliştirme istatistikleri olarak altboyutları belirlemek için varimax rotated açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Son haliyle ölçek 31 madde ve “Medya Kaynaklı Nedenler” , “Sosyoekonomik Nedenler” , “Psikolojik Nedenler”, “Güvenlik Önlemleri”, “Önlem Yükümlüleri” , “Sosyal Önlemler” olmak üzere 6 alt faktörden oluşmaktadır. Test toplamı için ve her alt boyut için ayrı ayrı madde-toplam korelasyon kat sayısı ve madde-hariç toplam korelasyon kat sayısı hesaplanarak iç tutarlılık belirlenmiştir. Aynı şekilde test toplamı için ve her alt boyut için ayrı ayrı maddelerin ayırt etme gücünü saptamak için üst çeyrek ve alt çeyrekler arası t-testi uygulanmıştır. Ölçek ve alt boyutlar için cronbach ve rulon katsayıları hesaplanarak güvenirlık belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonrasında ölçeğin geçerli, güvenilir ve kullanılabilir olduğu belirlenmiştir (Akova, Yiğit&Ergin, 2019).

Ayrıca öğrencinin ve ailesinin bazı demografik özelliklerini saptamaya yönelik 11 soruluk anket ile araştırmanın bağımsız değişken verileri toplanmıştır.

3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) istatistik analiz programı ile analiz edilerek çözümlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinden ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

4.1. Çalışma Grubunun Şiddet Nedenleri ve Önlemleri ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 3. Şiddet Nedenleri ve Önlemlere İlişkin Maddeler Düzeyinde Betimsel İstatistikler

	N	Arit. Ort.	Std. Sapma
Şiddeti önlemede aileye görev düşmektedir.	500	4,222	0,967
Okuldaki öğrencilerin birbirlerine saygı duyması şiddet eğilimini azaltır.	500	4,176	0,983
Ebeveynlerin birbirlerine şiddet uygulaması çocukların şiddet eğilimini etkiler.	500	4,168	1,100
Öğrencilerin üzerinde kesici alet taşıması ve bunlara kolay bir şekilde ulaşması şiddet eğilimini artırır.	500	4,032	1,157
Öğrencilerin birbirlerine küçük düşürücü şekilde davranması okuldaki şiddet olaylarını arttırmaktadır.	500	3,932	0,949
Şiddeti önlemede okula görev düşmektedir.	500	3,848	1,005
Okuldaki idarecilerin öğrencilerin görüş ve önerilerini dikkate alması öğrencilerin şiddet eğilimini azaltır.	500	3,844	1,027
Okulda yapılacak eğitsel, kültürel ve sportif çalışmalar şiddeti önleyebilir.	500	3,824	1,021
Ebeveynlerin çocukları arasında ayrımcılık yapması çocukların şiddet davranışları göstermesini etkiler.	500	3,770	1,023
Okulda düzenlenecek konser, tiyatro, spor karşılaşmaları, turnuva gibi etkinlikler şiddeti önleyebilir.	500	3,768	1,117
Öğrencilerin okula ve diğer öğrencilerin eşyalarına zarar vermesiyle şiddet eğilimi arasında ilişki vardır.	500	3,752	0,986
Okul idaresinin şiddet olaylarına yönelik olarak önceden önlemler alması şiddeti önleyebilir.	500	3,652	1,057

Okulumuzun rehberlik biriminin şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar yapması şiddeti önleyebilir.	500	3,644	1,033
Öğretmenlerin öğrencilerin arasında ayrımcılık yapması öğrencilerin şiddet eğilimini artırır.	500	3,624	1,057
Şiddeti önlemede medyaya görev düşmektedir.	500	3,530	1,178
Aile içi iletişimin zayıf olması bireyin şiddete olan eğilimini artırmaktadır.	500	3,456	1,213
Kardeşler arasında kıskançlık olması şiddet eğilimini artırır.	500	3,446	1,085
Şiddet içerikli yayınları izleyen ebeveynler çocuklarına bu tür yayınları izleme konusunda olumsuz örnek olabilirler.	500	3,414	1,211
Televizyon programları şiddet davranışlarının oluşmasında etkilidir.	500	3,364	1,189
Okulda şiddet yaşandığında ailelere haber verilmesi şiddeti önleyebilir.	500	3,322	1,170
Bazı bilgisayar oyunları şiddet eğilimini artırmaktadır.	500	3,300	1,359
Şiddet içeren yayınların izlenilmesi öğrencilerin okulda şiddet davranışı göstermesinde etkilidir.	500	3,248	1,222
Okulumuzda güvenlik görevlisinin görevlendirilmesi şiddeti önleyebilir.	500	3,134	1,133
Öğretmenlerimiz şiddet olaylarına yönelik önlemler alıyor.	500	3,120	1,115
Okulumuzun koridorlarının ve bahçenin kamera sistemiyle izlenmesi şiddeti önleyebilir	500	3,118	1,178
Annenin ve babanın boşanması şiddet eğilimini artırır.	500	3,070	1,110
Sosyal açıdan ailedeki yetersizlikler şiddet eğiliminin nedenlerindedir.	500	3,030	1,067
Annenin -babanın vefat etmesi şiddet eğilimini artırır.	500	2,858	1,115
Ekonomik açıdan ailedeki yetersizlikler şiddet eğiliminin nedenlerindedir.	500	2,840	1,165
Bilgisayar başında çok vakit geçirmek şiddet eğilimine neden olmaktadır.	500	2,812	1,210
Uyku zamanını televizyon izlemeye ayırmak şiddet davranışlarının oluşmasında etkilidir.	500	2,742	1,232

Katılımcıların şiddet nedenleri ve önlemleri hakkındaki görüşlerinin şiddeti önlemede aileye görev düşmektedir ($\bar{x}=4,222$) boyutunda en yüksek, uyku zamanını televizyon izlemeye ayırmak şiddet davranışlarının oluşmasında etkilidir ($\bar{x}=2,742$) boyutunda ise en düşük olduğu görülmektedir. (Tablo 3)

Buluç'un (2005) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada da öğrenciler şiddeti önlemede en önemli görevin aileye düştüğü yönünde görüş bildirmişlerdir (%74,5).

Tablo 4. Şiddet Nedenleri ve Önlemlere İlişkin Betimsel İstatistikler ile Normallik Sınaması

	N	Arit. Ort	Std. Sapma	Skewness	Kurtosis
Medya kaynaklı nedenler	500	3,147	0,909	-0,238	-0,306
Sosyoekonomik nedenler	500	3,332	0,737	-0,163	0,019
Psikolojik nedenler	500	3,893	0,688	-0,745	0,958
Güvenlik önlemleri	500	3,269	0,812	-0,221	-0,133
Önlem yükümlüleri	500	3,811	0,797	-0,757	0,937
Sosyal önlemler	500	3,796	1,001	-0,760	0,153
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	500	3,541	0,514	-0,279	0,349

Katılımcıların Şiddet Nedenleri ve Önlemler ile ilgili değerlerinin ölçülmesinde kullanılan ölçek ve alt boyutlarının normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) analizi yapılmış her iki ölçüte göre de tüm alt boyutlardaki verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Bu sonuçlara dayanarak grupların karşılaştırılmasında parametrik teknikler tercih edilmiştir. (Tablo 4)

Katılımcıların şiddet nedenleri ve önlemleri hakkındaki görüşlerinin; psikolojik nedenler ($\bar{x}=3,893$) ve önlem yükümlüleri ($\bar{x}=3,269$) boyutlarında en yüksek, medya kaynaklı nedenler ($\bar{x}=3,147$) ve güvenlik önlemleri ($\bar{x}=3,269$), boyutlarında ise daha düşük olduğu görülmektedir. (Tablo 4)

4.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 5. Cinsiyet Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin t-testi Sonuçları

		N	Arit. Ort	Std. Sapma	t	sd	p
Medya kaynaklı nedenler	Kız	331	3,333	0,798	6,704	498	0,000
	Erkek	169	2,781	1,000			
Sosyoekonomik nedenler	Kız	331	3,377	0,709	1,896	498	0,059
	Erkek	169	3,245	0,784			
Psikolojik nedenler	Kız	331	3,919	0,657	1,186	498	0,236
	Erkek	169	3,842	0,744			
Güvenlik önlemleri	Kız	331	3,318	0,757	1,902	498	0,058
	Erkek	169	3,173	0,905			
Önlem yükümlüleri	Kız	331	3,855	0,763	1,731	498	0,084
	Erkek	169	3,725	0,855			
Sosyal Önlemler	Kız	331	3,825	0,974	0,900	498	0,369
	Erkek	169	3,740	1,052			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Kız	331	3,605	0,496	3,910	498	0,000
	Erkek	169	3,417	0,528			

Katılımcıların şiddet nedenleri ve önlemler hakkındaki görüşleri toplamda ($t=3.910$ $sd=498$, $p=0.000$) ve medya kaynaklı nedenler boyutunda ($t=6.704$ $sd=498$, $p=0.000$) cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte, diğer tüm alt boyutlarda cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Kız öğrencilerin şiddet nedenleri ve önlemler hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ($\bar{x}=3,605$) ve medya kaynaklı nedenler boyutunda ($\bar{x}=3,333$) erkek öğrencilere göre daha yüksektir. (Tablo 5).

Bu bulgu alanyazındaki açıklamalar ve yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Polat (2009) tarafından ortaöğretim öğrenci üzerinde yapılan araştırmada öğrencilerin cinsiyetlerinin onların “Açık Şiddet” boyutunu değerlendirilmelerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu görülürken “Güven

Duyuma” ve “Örtülü Şiddet” boyutlarında böyle bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Araştırmasında Polat (2009) ile benzer ölçekleri kullanan Yavuz’un (2009) araştırmasında ise, 7 ve 8. sınıf öğrencileri örneklem olarak belirlenmiştir. Polat’ın araştırmasından farklı olarak öğrencilerin cinsiyetlerinin onların “Güven Duyuma”, “Açık Şiddet” ve “Örtülü Şiddet” boyutlarını değerlendirmelerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu görülmektedir. İldeniz (2014), tarafından ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada bu çalışmayla benzer olarak medya ve televizyonun şiddete etkisi cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Parlador’un (2009) yapmış olduğu çalışmada ise, ortaöğretim öğrencilerinin okulda şiddet davranışlarının öğrenciden kaynaklanan, aileden kaynaklanan, teknolojiden kaynaklanan boyutları ile okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması boyutuna ilişkin öğrenci görüşleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterirken; öğretmenden kaynaklanan, okulun fiziki yapısı ve yönetiminden kaynaklanan ve eğitim sisteminin genel sorunları boyutlarına ilişkin öğrenci görüşlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra Çetin (2004) tarafından yapılan çalışmada şiddete yönelik tutumların cinsiyete göre anlamlı fark gösterdiği erkeklerin kızlara göre şiddeti daha çok onayladıkları tespit edilmiştir.

Bozkurt (2010) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin şiddete yönelik tutum ölçeği puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Merdan (2014) tarafından yapılan çalışmada şiddet davranışlarında çeşitli değişkenlerin rolü incelenmiştir. Ölçek maddelerinin bazılarının cinsiyet değişkenine göre analizinin yapıldığı çalışmada bazı maddelerde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu çalışmaların tam tersi olarak Akkaya Şener’in (2012) 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin şiddet algıları tüm alt boyutlarda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Tablo 6. Varyansların Homojenliği Testi

	LeveneStatistic	sd1	sd2	p
Medya kaynaklı nedenler	1,157	2	497	0,315
Sosyoekonomik nedenler	0,113	2	497	0,893
Psikolojik nedenler	0,282	2	497	0,755
Güvenlik önlemleri	2,630	2	497	0,073
Önlem yükümlüleri	2,089	2	497	0,125
Sosyal Önlemler	0,785	2	497	0,457
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	1,889	2	497	0,152

Öğrencilerin Şiddet Nedenleri ve Önlemleri hakkındaki değerlendirmeleri ile ilgili verilerin homojenlik gösterip göstermediklerini saptamak üzere Levene istatistiği hesaplanmıştır. Levene istatistiksel değerlerine göre toplam ve alt boyutların tamamında homojenlik gösterdiği belirlenmiş ve buna dayalı olarak ANOVA kullanılması uygun olduğu ortaya çıkmıştır. (Tablo 6)

4.3. Okul Türü Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 7. Okul Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Medya kaynaklı nedenler	Gruplar arası	6,731	2	3,366	4,124	0,017
	Gruplar içi	405,650	497	0,816		
	Toplam	412,381	499			
Sosyoekonomik nedenler	Gruplar arası	1,647	2	0,824	1,520	0,220
	Gruplar içi	269,351	497	0,542		
	Toplam	270,999	499			
Psikolojik nedenler	Gruplar arası	0,304	2	0,152	0,321	0,726
	Gruplar içi	235,648	497	0,474		
	Toplam	235,952	499			
Güvenlik önlemleri	Gruplar arası	3,405	2	1,703	2,599	0,075
	Gruplar içi	325,521	497	0,655		
	Toplam	328,926	499			
Önlem yükümlüleri	Gruplar arası	2,580	2	1,290	2,040	0,131
	Gruplar içi	314,309	497	0,632		
	Toplam	316,890	499			
Sosyal Önlemler	Gruplar arası	3,106	2	1,553	1,554	0,212
	Gruplar içi	496,586	497	0,999		
	Toplam	499,692	499			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Gruplar arası	0,906	2	0,453	1,719	0,180
	Gruplar içi	130,950	497	0,263		
	Toplam	131,856	499			

Öğrencilerin Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri “Medya kaynaklı nedenler” alt boyutunda ($F=4,124$ $sd_1=2$ $sd_2=497$ $p=0,017$) okul türü değişkenine göre farklılık göstermekte, toplamda ve diğer tüm alt boyutlarda okul türü değişkenine göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 7)

Benzer sonuçlara birçok çalışmada da ulaşılmıştır. İldeniz (2014) yapmış olduğu araştırmada anadolu lisesi, anadolu imam hatip lisesi ve anadolu teknik ve

meslek liselerinden öğrencilerle çalışmıştır. Ölçek ifadelerinin her birinin okul türü değişkenine göre analizinin yapıldığı çalışmada bazı ifadeler verilen cevaplarda okul türüne göre anlamlı bir farklılık gözlemlenirken bazı ifadeler verilen cevaplarda okul türüne göre anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir. Parlador'un (2009) yaptığı çalışmada da okulun fiziki yapısı ve yönetiminden kaynaklanan boyutu ile eğitim sisteminin genel sorunları boyutuna ilişkin öğrenci görüşlerinde okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmamakla birlikte diğer boyutlarda öğrenci görüşleri okul türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bunun aksine Polat'ın (2009) yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin okul türünün onların şiddet alt boyutlarını algılamalarında anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür.

Tablo 8. Okul Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri İçin Betimsel İstatistikler

		N	Arit. Ort.	Std. Sapma
Medya kaynaklı nedenler	Fen Lisesi	140	3,193	0,989
	Sosyal Bilimler Lisesi	181	3,260	0,812
	Anadolu Lisesi	179	2,995	0,921
	Toplam	500	3,147	0,909

Öğrencilerin okul türü değişkenine göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmelerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 9. Okul Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri İçin LSD Analizi Sonuçları

			Ortalamalar Farkı (I-J)	Std. Hata	p
Medya kaynaklı nedenler	Fen Lisesi	Sosyal Bilimler Lisesi	-0,068	0,102	0,505
		Anadolu Lisesi	0,197	0,102	0,054
	Sosyal Bilimler Lisesi	Fen Lisesi	0,068	0,102	0,505
		Anadolu Lisesi	0,265	0,095	0,006
	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	-0,197	0,102	0,054
		Sosyal Bilimler Lisesi	-0,265	0,095	0,006

“Medya kaynaklı nedenler” alt boyutunda Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin değerlendirmeleri ($\bar{x}=3,260$) Anadolu Lisesi ($\bar{x}=2,995$) öğrencilerine göre daha yüksek düzeydedir. (Tablo 9)

4.4. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 10. Sınıf Değişkenine Göre Şiddet Nedenler ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Medya kaynaklı nedenler	Gruplar arası	1,871	2	0,936	1,133	0,323
	Gruplar içi	410,510	497	0,826		
	Toplam	412,381	499			
Sosyoekonomik nedenler	Gruplar arası	0,158	2	0,079	0,145	0,865
	Gruplar içi	270,841	497	0,545		
	Toplam	270,999	499			
Psikolojik nedenler	Gruplar arası	3,980	2	1,990	4,263	0,015
	Gruplar içi	231,973	497	0,467		
	Toplam	235,952	499			
Güvenlik önlemleri	Gruplar arası	5,935	2	2,967	4,566	0,011
	Gruplar içi	322,991	497	0,650		
	Toplam	328,926	499			
Önlem yükümlüleri	Gruplar arası	1,209	2	0,605	0,952	0,387
	Gruplar içi	315,680	497	0,635		
	Toplam	316,890	499			
Sosyal Önlemler	Gruplar arası	0,114	2	0,057	0,057	0,945
	Gruplar içi	499,578	497	1,005		
	Toplam	499,692	499			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Gruplar arası	0,558	2	0,279	1,056	0,349
	Gruplar içi	131,298	497	0,264		
	Toplam	131,856	499			

Öğrencilerin Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri “Psikolojik nedenler” ($F=4,263$ $sd_1=2$ $sd_2=497$ $p=0,015$) ve “Güvenlik önlemleri” ($F=4,566$ $sd_1=2$ $sd_2=497$ $p=0,011$) alt boyutlarında sınıf değişkenine göre farklılık

göstermekte, toplamda ve diğer tüm alt boyutlarda eğitim sınıf değişkenine farklılık göstermemektedir. (Tablo 10)

Parladır'ın (2009), yapmış olduğu araştırmada da şiddetin kaynaklarına ilişkin alt boyutların sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği incelemiştir. “Teknolojik Kaynaklı Nedenler” boyutu dışında diğer 6 boyuta ilişkin öğrenci görüşleri sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Polat'ın (2009) okul ve şiddet arasındaki ilişkiyi araştırmış olduğu çalışmasında da öğrencilerin “Örtülü Şiddet” alt boyutunu algılamaları açısından okudukları sınıf düzeyi anlamlı bir farklılık oluştururken “Açık Şiddet” ve “Güven Duyma” boyutları açısından bu değişken anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Araştırmasında Polat (2009) ile benzer ölçekleri kullanan Yavuz'un (2009) araştırmasında ise, öğrencilerin sınıf düzeyleri “Güven Duyma” boyutunu algılamaları açısından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu görülürken “Açık Şiddet” ve “Örtülü Şiddet” boyutları açısından anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Merdan (2014) tarafından yapılan araştırmada şiddet davranışlarında çeşitli değişkenlerin rolü incelenmiştir. Ölçek maddelerinin bazılarının sınıf değişkenine göre analizinin yapıldığı çalışmada maddelerde sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu çalışmaların tam tersi olarak Akkaya Şener'in (2012); 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin şiddet algıları olumlu ve olumsuz şiddet algıları boyutlarında sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Tablo 11. Sınıf Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Betimsel İstatistikler

		N	Arit. Ort.	Std. Sapma
Psikolojik nedenler	9.sınıf	161	4,022	0,648
	10.sınıf	159	3,833	0,691
	11.sınıf	180	3,830	0,706
	Toplam	500	3,893	0,688
Güvenlik önlemleri	9.sınıf	161	3,420	0,732
	10.sınıf	159	3,240	0,878
	11.sınıf	180	3,160	0,803
	Toplam	500	3,269	0,812

Öğrencilerin sınıf değişkenine göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmelerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 12. Sınıf Değişkenine Göre Şiddet Nedenler ve Önlemler İçin LSD Analizi Sonuçları

			Ortalamalar Farkı (I-J)	Std. Hata	p
Psikolojik nedenler	9.sınıf	10.sınıf	0,189	0,076	0,014
		11.sınıf	0,192	0,074	0,010
	10.sınıf	9.sınıf	-0,189	0,076	0,014
		11.sınıf	0,003	0,074	0,968
	11.sınıf	9.sınıf	-0,192	0,074	0,010
		10.sınıf	-0,003	0,074	0,968
Güvenlik önlemleri	9.sınıf	10.sınıf	0,180	0,090	0,047
		11.sınıf	0,260	0,087	0,003
	10.sınıf	9.sınıf	-0,180	0,090	0,047
		11.sınıf	0,080	0,088	0,361
	11.sınıf	9.sınıf	-0,260	0,087	0,003
		10.sınıf	-0,080	0,088	0,361

“Psikolojik nedenler” alt boyutunda 9. sınıf öğrencilerinin değerlendirmeleri ($\bar{x}=4,022$) 10. sınıf ($\bar{x}=3,833$) ve 11. sınıf ($\bar{x}=3,830$) öğrencilerine göre daha yüksek düzeydedir.“Güvenlik önlemleri” alt boyutunda 9. sınıf öğrencilerinin değerlendirmeleri ($\bar{x}=3,420$) 10. sınıf ($\bar{x}=3,240$) ve 11. sınıf ($\bar{x}=3,160$) öğrencilerine göre daha yüksek düzeydedir. (Tablo 12)

4.5. Ailedeki Kişi Sayısı Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 13. Ailenizdeki Kişi Sayısı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Medya kaynaklı nedenler	Gruplar arası	3,286	2	1,643	1,996	0,137
	Gruplar içi	409,096	497	0,823		
	Toplam	412,381	499			
Sosyoekonomik nedenler	Gruplar arası	0,106	2	0,053	0,097	0,907
	Gruplar içi	270,892	497	0,545		
	Toplam	270,999	499			
Psikolojik nedenler	Gruplar arası	0,168	2	0,084	0,177	0,838
	Gruplar içi	235,785	497	0,474		
	Toplam	235,952	499			
Güvenlik önlemleri	Gruplar arası	1,250	2	0,625	0,948	0,388
	Gruplar içi	327,675	497	0,659		
	Toplam	328,926	499			
Önlem yükümlüleri	Gruplar arası	1,849	2	0,925	1,459	0,234
	Gruplar içi	315,040	497	0,634		
	Toplam	316,890	499			
Sosyal Önlemler	Gruplar arası	1,710	2	0,855	0,853	0,427
	Gruplar içi	497,982	497	1,002		
	Toplam	499,692	499			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Gruplar arası	0,007	2	0,003	0,013	0,988
	Gruplar içi	131,850	497	0,265		
	Toplam	131,856	499			

Öğrencilerin, “Şiddet Nedenleri ve Önlemler” hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda ailedeki kişi sayısına göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 13)

Aynı sonuca birçok çalışmada da ulaşılmıştır. Polat (2009) tarafından yapılan araştırmada da öğrencilerin şiddet alt boyutu puanları ailedeki kişi sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırmasında Polat (2009)

ile benzer ölçekleri kullanan Yavuz (2009) ise, bu araştırma ve Polat'ın araştırmasından farklı olarak öğrencilerin şiddet alt boyutu puanlarının tüm boyutlarda ailedeki kişi sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını tespit etmiştir. Akman'ın (2010) 6, 7 ve 8.sınıf öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmasında da öğrencilerin şiddet algıları tüm alt boyutlarda ailedeki kişi sayısına göre farklılık göstermemektedir. İldeniz (2014) yaptığı araştırmasında ölçek ifadelerinin her birinin ailedeki kişi sayısı değişkenine göre analizi yapmıştır. Bazı ifadelere verilen cevaplarda ailedeki kişi sayısına göre anlamlı bir farklılık gözlemlenirken bazı ifadelere verilen cevaplarda ailedeki kişi sayısına göre anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir.

4.6. Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 14. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Medya kaynaklı nedenler	Gruplar arası	1,374	2	0,687	0,831	0,436
	Gruplar içi	411,007	497	0,827		
	Toplam	412,381	499			
Sosyoekonomik nedenler	Gruplar arası	0,855	2	0,427	0,786	0,456
	Gruplar içi	270,144	497	0,544		
	Toplam	270,999	499			
Psikolojik nedenler	Gruplar arası	0,905	2	0,453	0,957	0,385
	Gruplar içi	235,047	497	0,473		
	Toplam	235,952	499			
Güvenlik önlemleri	Gruplar arası	0,228	2	0,114	0,173	0,842
	Gruplar içi	328,697	497	0,661		
	Toplam	328,926	499			
Önlem yükümlüleri	Gruplar arası	3,158	2	1,579	2,502	,083
	Gruplar içi	313,731	497	0,631		
	Toplam	316,890	499			
Sosyal Önlemler	Gruplar arası	0,450	2	0,225	0,224	0,799
	Gruplar içi	499,242	497	1,005		
	Toplam	499,692	499			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Gruplar arası	0,053	2	0,026	0,099	0,906
	Gruplar içi	131,804	497	0,265		
	Toplam	131,856	499			

Öğrencilerin, “Şiddet Nedenleri ve Önlemler” hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda kardeş sayısı değişkenine göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 14)

Polat (2009) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin şiddet alt boyutu puanları kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bunun aksine Akkaya Şener’in (2012) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin şiddet

alguları tüm alt boyutlarda kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

4.7. Anne-Baba Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 15. Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Medya kaynaklı nedenler	Gruplar arası	2,685	4	0,671	0,811	0,518
	Gruplar içi	409,696	495	0,828		
	Toplam	412,381	499			
Sosyoekonomik nedenler	Gruplar arası	1,425	4	0,356	0,654	0,624
	Gruplar içi	269,573	495	0,545		
	Toplam	270,999	499			
Psikolojik nedenler	Gruplar arası	0,997	4	0,249	0,525	0,717
	Gruplar içi	234,955	495	0,475		
	Toplam	235,952	499			
Güvenlik önlemleri	Gruplar arası	1,891	4	0,473	0,715	0,582
	Gruplar içi	327,035	495	0,661		
	Toplam	328,926	499			
Önlem yükümlülükleri	Gruplar arası	1,384	4	0,346	0,543	0,704
	Gruplar içi	315,505	495	0,637		
	Toplam	316,890	499			
Sosyal Önlemler	Gruplar arası	1,202	4	0,300	0,298	0,879
	Gruplar içi	498,490	495	1,007		
	Toplam	499,692	499			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Gruplar arası	0,699	4	0,175	0,659	0,620
	Gruplar içi	131,157	495	0,265		
	Toplam	131,856	499			

Öğrencilerin, “Şiddet Nedenleri ve Önlemler” hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda annesinin öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 15)

Benzer şekilde Bozkurt'un (2010) yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin şiddete yönelik tutumlarının anne eğitim düzeylerine göre farklılık göstermediği gözlemlenmiştir. Polat (2009) tarafından yapılan araştırmada da öğrencilerin şiddet alt boyutu puanları annenin eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırmasında Polat (2009) ile benzer ölçekleri kullanan Yavuz'un (2009) araştırmasında ise, öğrencilerin şiddeti algılamalarında annenin eğitim durumu değişkenine göre "Güven Duyma" ve "Örtülü Şiddet" boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlemlenmezken "Açık Şiddet" boyutunda anlamlı bir farklılık gözlemlenmektedir. İldeniz (2014) ise, yaptığı araştırmasında ölçek ifadelerinin her birinin anne öğrenim durumu değişkenine göre analizini yapmıştır. Bazı ifadelere verilen cevaplarda anne öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık gözlemlenirken bazı ifadelere verilen cevaplarda anne öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Akkaya Şener'in (2012) yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin şiddet algıları olumlu şiddet algısı boyutunda anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığa sebep olurken olumsuz şiddet algısı boyutunda böyle bir farklılığa sebep olmamaktadır. Merdan (2014) tarafından yapılan araştırmada ise, şiddet davranışlarında çeşitli değişkenlerin rolü incelenmiştir. Ölçek maddelerinin bazılarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre analizinin yapıldığı çalışmada maddelerde anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir

Tablo 16. Babanın Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Medya kaynaklı nedenler	Gruplar arası	0,858	3	0,286	0,345	0,793
	Gruplar içi	410,120	495	0,829		
	Toplam	410,978	498			
Sosyoekonomik nedenler	Gruplar arası	0,283	3	0,094	0,173	0,915
	Gruplar içi	270,268	495	0,546		
	Toplam	270,552	498			
Psikolojik nedenler	Gruplar arası	0,580	3	0,193	0,407	0,748
	Gruplar içi	235,003	495	0,475		
	Toplam	235,583	498			
Güvenlik önlemleri	Gruplar arası	2,501	3	0,834	1,271	0,284
	Gruplar içi	324,650	495	0,656		
	Toplam	327,151	498			
Önlem yükümlüleri	Gruplar arası	3,355	3	1,118	1,771	0,152
	Gruplar içi	312,651	495	0,632		
	Toplam	316,006	498			
Sosyal Önlemler	Gruplar arası	4,042	3	1,347	1,349	0,258
	Gruplar içi	494,198	495	0,998		
	Toplam	498,239	498			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Gruplar arası	0,480	3	0,160	0,608	0,610
	Gruplar içi	130,396	495	0,263		
	Toplam	130,877	498			

Öğrencilerin, “Şiddet Nedenleri ve Önlemler” hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda babasının öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 16)

Polat (2009) tarafından yapılan araştırmada da benzer şekilde öğrencilerin şiddet alt boyutu puanları babanın eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırmasında Polat (2009) ile benzer ölçekleri kullanan Yavuz’un (2009) araştırmasında ise, öğrencilerin şiddet boyutlarını algılamalarında babanın eğitim durumu değişkenine göre “Güven Duyma” ve “Örtülü Şiddet” boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlemlenmezken “Açık Şiddet” boyutunda

anlamli bir farklılık gözlemlenmektedir. Bozkurt'un (2010) yaptığı araştırma da ise, öğrencilerin şiddete yönelik tutumları babalarının eğitim düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Akkaya Şener'in (2012) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin şiddet algıları olumlu şiddet algısı boyutunda baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığa sebep olurken olumsuz şiddet algısı boyutunda böyle bir farklılığa sebep olmamaktadır. İldeniz (2014) yaptığı çalışmasında ölçek ifadelerinin her birinin babanın öğrenim durumu değişkenine göre analizi yapmıştır. Bazı ifadeler verilen cevaplarda baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık gözlemlenirken bazı ifadeler verilen cevaplarda baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Bu çalışmaların aksine Merdan (2014) tarafından yapılan çalışmada şiddet davranışlarında çeşitli değişkenlerin rolü incelenmiştir. Ölçek maddelerinin bazılarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre analizinin yapıldığı çalışmada maddelerde baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

4.8. Ailenin Aylık Yaklaşık Gelir Durumu Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 17. Ailenin Aylık Yaklaşık Gelir Durumu Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Medya kaynaklı nedenler	Gruplar arası	1,014	2	0,507	0,613	0,542
	Gruplar içi	411,367	497	0,828		
	Toplam	412,381	499			
Sosyoekonomik nedenler	Gruplar arası	0,799	2	0,400	0,735	0,480
	Gruplar içi	270,199	497	0,544		
	Toplam	270,999	499			
Psikolojik nedenler	Gruplar arası	0,443	2	0,222	0,468	0,627
	Gruplar içi	235,509	497	0,474		
	Toplam	235,952	499			
Güvenlik önlemleri	Gruplar arası	1,750	2	0,875	1,329	0,266
	Gruplar içi	327,175	497	0,658		
	Toplam	328,926	499			
Önlem yükümlülükleri	Gruplar arası	1,050	2	0,525	0,826	0,438
	Gruplar içi	315,840	497	0,635		
	Toplam	316,890	499			
Sosyal Önlemler	Gruplar arası	1,402	2	0,701	0,699	0,497
	Gruplar içi	498,290	497	1,003		
	Toplam	499,692	499			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Gruplar arası	0,089	2	0,044	0,167	0,846
	Gruplar içi	131,767	497	0,265		
	Toplam	131,856	499			

Öğrencilerin, “Şiddet Nedenleri ve Önlemler” hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 17)

Polat (2009) tarafından yapılan araştırmada da öğrenci ailelerinin ortalama aylık gelirlerinin onların şiddet alt boyutlarını algılamalarında istatistiksel olarak

anlamli bir farklılaşma meydana getirmediği görölmektedir.Araştırmasında Polat (2009) ile benzer ölçekleri kullanan Yavuz'un (2009) araştırmasında ise bu araştırmadan ve Polat'ın araştırmasından farklı olarak, öğrencilerin şiddet boyutlarını algılamalarında ailenin ekonomik durumu değişkenine göre "Açık şiddet" ve "Örtülü şiddet" boyutlarında anlamli bir farklılık gözlemlenirken "Güven Duyma" boyutunda anlamli bir farklılık gözlemlenmemiştir. İldeniz (2014) ise, yaptığı araştırmasında ölçek ifadelerinin her birinin ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre analizi yapmıştır. Bazı ifadelere verilen cevaplarda ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre anlamli bir farklılık gözlemlenirken ifadelerin büyük çoğunluğuna verilen cevaplarda ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre anlamli bir farklılık gözlemlenmemiştir. Bu çalışmaların aksine Merdan (2014) tarafından yapılan araştırmada şiddet davranışlarında çeşitli değişkenlerin rolü incelenmiştir. Ölçek maddelerinin bazılarının ailenin gelir durumu değişkenine göre analizinin yapıldığı çalışmada maddelerde ailenin gelir durumuna anlamli bir farklılık tespit edilmiştir.

4.9. Günlük Televizyon İzleme Süresi Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 18. Günlük Televizyon İzleme Süresi Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Medya kaynaklı nedenler	Gruplar arası	2,539	2	1,269	1,539	0,216
	Gruplar içi	409,843	497	0,825		
	Toplam	412,381	499			
Sosyoekonomik nedenler	Gruplar arası	0,389	2	0,195	0,358	0,700
	Gruplar içi	270,609	497	0,544		
	Toplam	270,999	499			
Psikolojik nedenler	Gruplar arası	1,964	2	0,982	2,086	0,125
	Gruplar içi	233,988	497	0,471		
	Toplam	235,952	499			
Güvenlik önlemleri	Gruplar arası	1,309	2	0,655	0,993	0,371
	Gruplar içi	327,616	497	0,659		
	Toplam	328,926	499			
Önlem yükümlülükleri	Gruplar arası	1,720	2	0,860	1,357	0,259
	Gruplar içi	315,169	497	0,634		
	Toplam	316,890	499			
Sosyal Önlemler	Gruplar arası	3,731	2	1,865	1,869	0,155
	Gruplar içi	495,961	497	0,998		
	Toplam	499,692	499			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Gruplar arası	1,581	2	0,790	3,015	0,051
	Gruplar içi	130,276	497	0,262		
	Toplam	131,856	499			

Öğrencilerin, “Şiddet Nedenleri ve Önlemler” hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda günlük televizyon izleme süresi değişkenine göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 18)

Yavuz 'un (2009), yapmış olduğu araştırmada da öğrencilerin günlük televizyon izleme süreleri onların şiddet alt boyutlarını algılamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya neden olmamaktadır. İldeniz (2014) yaptığı araştırmasında ise, ölçek ifadelerinin her birinin günlük televizyon izleme süresi değişkenine göre analizini yapmıştır. Bazı ifadelere verilen cevaplarda günlük televizyon izleme süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenirken ifadelerin büyük çoğunluğuna verilen cevaplarda günlük televizyon izleme süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

4.10. Televizyonda En Çok İzlenen Program Türü Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 19. Televizyonda En Çok İzlenen Program Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Medya kaynaklı nedenler	Gruplar arası	23,406	4	5,851	7,446	0,000
	Gruplar içi	388,975	495	0,786		
	Toplam	412,381	499			
Sosyoekonomik nedenler	Gruplar arası	3,651	4	0,913	1,690	0,151
	Gruplar içi	267,347	495	0,540		
	Toplam	270,999	499			
Psikolojik nedenler	Gruplar arası	2,786	4	0,697	1,479	0,207
	Gruplar içi	233,166	495	0,471		
	Toplam	235,952	499			
Güvenlik önlemleri	Gruplar arası	4,211	4	1,053	1,605	0,172
	Gruplar içi	324,715	495	0,656		
	Toplam	328,926	499			
Önlem yükümlülükleri	Gruplar arası	1,858	4	0,465	0,730	0,572
	Gruplar içi	315,031	495	0,636		
	Toplam	316,890	499			
Sosyal Önlemler	Gruplar arası	2,760	4	0,690	0,687	0,601
	Gruplar içi	496,932	495	1,004		
	Toplam	499,692	499			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Gruplar arası	2,120	4	0,530	2,022	0,090
	Gruplar içi	129,736	495	0,262		
	Toplam	131,856	499			

Öğrencilerin “Şiddet Nedenleri ve Önlemler” hakkındaki değerlendirmeleri “Medya kaynaklı nedenler” ($F=7,446$ $sd_1=4$ $sd_2=495$ $p=0,000$) alt boyutunda televizyonda en çok izlediği program türü değişkenine göre farklılık göstermekte, toplamda ve diğer tüm alt boyutlarda televizyonda en çok izlediği program türü değişkenine göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 19)

Tablo 20. Televizyonda En Çok İzlenen Program Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri İçin Betimsel İstatistikler

		N	Arit. Ort.	Std. Sapma
Medya kaynaklı nedenler	Film	253	3,162	0,788
	Haber	67	3,114	1,110
	Spor	62	2,680	1,047
	Müzik	52	3,571	0,719
	Diğer	66	3,225	0,943
	Toplam	500	3,147	0,909

Öğrencilerin televizyonda en çok izlediği program türü değişkenine göre “Şiddet Nedenleri ve Önlemler” hakkındaki değerlendirmelerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 21. Televizyonda En Çok İzlenen Program Türü Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri İçin LSD Analizi Sonuçları

			Ortalamalar Farkı (I-J)	Std. Hata	p
Medya kaynaklı nedenler	Film	Haber	0,048	0,122	0,694
		Spor	0,483	0,126	0,000
		Müzik	-0,409	0,135	0,003
		Diğer	-0,063	0,123	0,610
	Haber	Film	-0,048	0,122	0,694
		Spor	0,435	0,156	0,006
		Müzik	-0,457	0,164	0,006
		Diğer	-0,111	0,154	0,473
	Spor	Film	-0,483	0,126	0,000
		Haber	-0,435	0,156	0,006
		Müzik	-0,891	0,167	0,000
		Diğer	-0,545	0,157	0,001
	Müzik	Film	0,409	0,135	0,003
		Haber	0,457	0,164	0,006
		Spor	0,891	0,167	0,000
		Diğer	0,346	0,164	0,036
	Diğer	Film	0,063	0,123	0,610
		Haber	0,111	0,154	0,473
		Spor	0,545	0,157	0,001
		Müzik	-0,346	0,164	0,036

“Medya kaynaklı nedenler” alt boyutunda televizyonda en çok müzik programı izleyen öğrencilerin değerlendirmeleri ($\bar{x}=3,571$) film ($\bar{x}=3,162$), haber ($\bar{x}=3,114$), spor ($\bar{x}=2,680$) programı izleyen öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. “Medya kaynaklı nedenler” alt boyutunda televizyonda en çok spor programı izleyen öğrencilerin değerlendirmeleri ($\bar{x}=2,680$) film ($\bar{x}=3,162$), haber ($\bar{x}=3,114$), müzik ($\bar{x}=3,571$) programı izleyen öğrencilere göre daha düşük düzeydedir. (Tablo 21)

4.11. İnternetin En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı Değişkenine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 22. İnternetin En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Medya kaynaklı nedenler	Gruplar arası	20,441	4	5,110	6,454	0,000
	Gruplar içi	391,940	495	0,792		
	Toplam	412,381	499			
Sosyoekonomik nedenler	Gruplar arası	0,820	4	0,205	0,375	0,826
	Gruplar içi	270,179	495	0,546		
	Toplam	270,999	499			
Psikolojik nedenler	Gruplar arası	1,457	4	0,364	0,769	0,546
	Gruplar içi	234,495	495	0,474		
	Toplam	235,952	499			
Güvenlik önlemleri	Gruplar arası	6,698	4	1,675	2,572	0,037
	Gruplar içi	322,227	495	0,651		
	Toplam	328,926	499			
Önlem yükümlüleri	Gruplar arası	5,069	4	1,267	2,012	0,092
	Gruplar içi	311,821	495	0,630		
	Toplam	316,890	499			
Sosyal Önlemler	Gruplar arası	3,323	4	0,831	0,828	0,507
	Gruplar içi	496,369	495	1,003		
	Toplam	499,692	499			
Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeği Toplamı	Gruplar arası	1,935	4	0,484	1,843	0,119
	Gruplar içi	129,921	495	0,262		
	Toplam	131,856	499			

Öğrencilerin “Şiddet Nedenleri ve Önlemler” hakkındaki değerlendirmeleri “Medya kaynaklı nedenler” (F=6,454 sd1=4 sd2=495 p=0,000) ve “Güvenlik önlemleri” (F=2,572 sd1=4 sd2=495 p=0,037) alt boyutlarında interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkenine göre farklılık göstermekte, toplamda ve diğer tüm alt

boyutlarda interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkenine göre farklılık göstermemektedir. (Tablo 22)

Tablo 23. İnternetin En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin Betimsel İstatistikler

		N	Arit.Ort.	Std. Sapma
Medya kaynaklı nedenler	Ders çalışmak için	35	3,338	0,838
	Sosyal medyayı kullanmak için	288	3,247	0,863
	Oyun oynamak için	64	2,653	1,013
	Film/dizi izlemek için	95	3,081	0,885
	Diğer	18	3,260	0,975
	Toplam	500	3,147	0,909
Güvenlik önlemleri	Ders çalışmak için	35	3,589	0,797
	Sosyal medyayı kullanmak için	288	3,288	0,773
	Oyun oynamak için	64	3,106	0,882
	Film/dizi izlemek için	95	3,175	0,834
	Diğer	18	3,433	0,931
	Toplam	500	3,269	0,812

Öğrencilerin interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkenine göre “Şiddet Nedenleri ve Önlemler” hakkındaki değerlendirmelerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 24. İnternetin En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri İçin LSD Analizi Sonuçları

			Ortalamalar Farkı (I-J)	Std. Hata	p
Medya kaynaklı nedenler	Ders çalışmak için	Sosyal medyayı kullanmak için	0,091	0,159	0,570
		Oyun oynamak için	0,685	0,187	0,000
		Film/dizi izlemek için	0,257	0,176	0,144
		Diğer	0,078	0,258	0,763
	Sosyal medyayı kullanmak için	Ders çalışmak için	-0,091	0,159	0,570
		Oyun oynamak için	0,594	0,123	0,000
		Film/dizi izlemek için	0,167	0,105	0,114
		Diğer	-0,013	0,216	0,954
	Oyun oynamak için	Ders çalışmak için	-0,685	0,187	0,000
		Sosyal medyayı kullanmak için	-0,594	0,123	0,000
		Film/dizi izlemek için	-0,428	0,144	0,003
		Diğer	-0,607	0,237	0,011
	Film/dizi izlemek için	Ders çalışmak için	-0,257	0,176	0,144
		Sosyal medyayı kullanmak için	-0,167	0,105	0,114
		Oyun oynamak için	0,428	0,144	0,003
		Diğer	-0,179	0,229	0,434
	Diğer	Ders çalışmak için	-0,078	0,258	0,763
		Sosyal medyayı kullanmak için	0,013	0,216	0,954
		Oyun oynamak için	0,607	0,237	0,011
		Film/dizi izlemek için	0,179	0,229	0,434

“Medya kaynaklı nedenler” alt boyutunda interneti en çok oyun oynamak için kullanan öğrencilerin değerlendirmeleri ($\bar{x}=2,653$) ders çalışmak için ($\bar{x}=3,338$), sosyal medyayı kullanmak için ($\bar{x}=3,247$), film/dizi izlemek için ($\bar{x}=3,081$) kullanan öğrencilere göre daha düşük düzeydedir.(Tablo 24)

Tablo 25. İnternetin En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığı Değişkenine Göre Şiddet Nedenleri ve Önlemler İçin LSD Analizi Sonuçları

			Ortalamalar Farkı (I-J)	Std. Hata	p
Güvenlik önlemleri	Ders çalışmak için	Sosyal medyayı kullanmak için	0,301	0,144	0,038
		Oyun oynamak için	0,482	0,170	0,005
		Film/dizi izlemek için	0,414	0,160	0,010
		Diğer	0,155	0,234	0,507
	Sosyal medyayı kullanmak için	Ders çalışmak için	-0,301	0,144	0,038
		Oyun oynamak için	0,181	0,111	0,105
		Film/dizi izlemek için	0,113	0,095	0,238
		Diğer	-0,146	0,196	0,457
	Oyun oynamak için	Ders çalışmak için	-0,482	0,170	0,005
		Sosyal medyayı kullanmak için	-0,181	0,111	0,105
		Film/dizi izlemek için	-0,068	0,130	0,600
		Diğer	-0,327	0,215	0,129
	Film/dizi izlemek için	Ders çalışmak için	-0,414	0,160	0,010
		Sosyal medyayı kullanmak için	-0,113	0,095	0,238
		Oyun oynamak için	0,068	0,130	0,600
		Diğer	-0,259	0,207	0,213
	Diğer	Ders çalışmak için	-0,155	0,234	0,507
		Sosyal medyayı kullanmak için	0,146	0,196	0,457
		Oyun oynamak için	0,327	0,215	0,129
		Film/dizi izlemek için	0,259	0,207	0,213

“Güvenlik önlemleri” alt boyutunda interneti en çok ders çalışmak için kullanan öğrencilerin değerlendirmeleri ($\bar{x}=3,589$) oyun oynamak için ($\bar{x}=3,106$), sosyal medyayı kullanmak için ($\bar{x}=3,288$), film/dizi izlemek için ($\bar{x}=3,175$) kullanan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. (Tablo 25)

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulgulara dayalı sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

1) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Ölçek Maddeleri Düzeyinde Nasıldır?

Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet nedenleri ve önlemleri hakkındaki görüşlerinin; şiddeti önlemede aileye görev düşmektedir ($\bar{x}=4,222$) boyutunda en yüksek, uyku zamanını televizyon izlemeye ayırmak şiddet davranışlarının oluşmasında etkilidir ($\bar{x}=2,742$) boyutunda ise en düşük aritmetik ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin görüşlerine göre, şiddeti önlemede önlem yükümlüsü olarak aileye, okul ve medyadan daha fazla görev düşmektedir. Ayrıca, araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin uyku zamanını televizyon izlemeye ayırmayı şiddet davranışlarının oluşmasında fazla etkili görmediği görülmektedir.

2) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Ölçek Alt Boyutları Düzeyinde Nasıldır?

Ortaöğretim öğrencilerin şiddet nedenleri ve önlemleri hakkındaki görüşlerinin; psikolojik nedenler ($\bar{x}=3,893$) ve önlem yükümlüleri ($\bar{x}=3,269$) boyutlarında en yüksek, medya kaynaklı nedenler ($\bar{x}=3,147$) ve güvenlik önlemleri ($\bar{x}=3,269$), boyutlarında ise daha düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuç, öğrencilerin şiddet kaynağı olarak sosyoekonomik nedenler ve medya kaynaklı nedenlerden ziyade daha çok psikolojik nedenleri gördüğünü göstermektedir. Ayrıca öğrenci görüşlerine göre; şiddetin önlenmesinde aile, okul, medya gibi önlem yükümlülerinin sosyal önlemler ve güvenlik önemlerine göre daha etkili görüldüğü söylenebilir.

3) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Öğrencilerin şiddet nedenleri ve önlemler hakkındaki görüşleri toplamda ($t=3.910$ $sd=498$, $p=0.000$) ve medya kaynaklı nedenler boyutunda ($t=6.704$ $sd=498$, $p=0.000$) cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte, diğer tüm alt boyutlarda cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Kız öğrencilerin şiddet nedenleri ve önlemler hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ($\bar{x}=3,605$) ve medya kaynaklı nedenler boyutunda ($\bar{x}=3,333$) erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Buradan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre medya kaynaklı nedenleri daha fazla şiddet unsuru olarak gördükleri söylenebilir.

4) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Okul Türü Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Öğrencilerin Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri “Medya kaynaklı nedenler” alt boyutunda ($F=4,124$ $sd1=2$ $sd2=497$ $p=0,017$) okul türü değişkenine göre farklılık göstermekte, toplamda ve diğer tüm alt boyutlarda okul türü değişkenine göre farklılık göstermemektedir. “Medya kaynaklı nedenler” alt boyutunda Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin değerlendirmeleri ($\bar{x}=3,260$) Anadolu Lisesi ($\bar{x}=2,995$) öğrencilerine göre daha yüksek düzeydedir. Bu sonuca göre, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri, Fen Lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerine göre medyadan kaynaklanan nedenleri önemli bir şiddet kaynağı olarak görmektedirler.

5) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Öğrencilerin Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri “Psikolojik nedenler” ($F=4,263$ $sd1=2$ $sd2=497$ $p=0,015$) ve “Güvenlik önlemleri” ($F=4,566$ $sd1=2$ $sd2=497$ $p=0,011$) alt boyutlarında sınıf değişkenine göre farklılık

göstermekte, toplamda ve diğer tüm alt boyutlarda eğitim sınıf değişkenine farklılık göstermemektedir. “Psikolojik nedenler” alt boyutunda 9. sınıf öğrencilerinin değerlendirmeleri ($\bar{x}=4,022$) 10. sınıf ($\bar{x}=3,833$) ve 11. sınıf ($\bar{x}=3,830$) öğrencilerine göre daha yüksek düzeydedir. “Güvenlik önlemleri” alt boyutunda 9. sınıf öğrencilerinin değerlendirmeleri ($\bar{x}=3,420$) 10. sınıf ($\bar{x}=3,240$) ve 11. sınıf ($\bar{x}=3,160$) öğrencilerine göre daha yüksek düzeydedir. Bu sonuca göre, psikolojik nedenler ve güvenlik önlemleri boyutlarına ilişkin öğrenci değerlendirmelerinin yüksek düzeyde olmasının sınıf düzeyindeki artışla doğru orantıda olmadığı görülmektedir.

6) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Ailedeki Kişi Sayısı Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Yapılan varyans analizi sonucuna göre, öğrencilerin, Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda ailedeki kişi sayısına göre farklılık göstermemektedir. Aynı sonuca birçok çalışmada da ulaşılmıştır. (Polat, 2009; Akman, 2010) Yavuz’un (2009) 7 ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada ise, öğrencilerin şiddet alt boyutu puanları tüm boyutlarda ailedeki kişi sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

7) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Yapılan varyans analizi sonucuna göre öğrencilerin, Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda kardeş sayısı değişkenine göre farklılık göstermemektedir.

8) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Anne Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Yapılan varyans analizi sonucuna göre öğrencilerin, Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda annesinin öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermemektedir.

9) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Baba Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Yapılan varyans analizi sonucuna göre öğrencilerin, Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda babasının eğitim durumu değişkenine göre farklılık göstermemektedir.

10) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Ailenin Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Yapılan varyans analizi sonucuna göre öğrencilerin, Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre farklılık göstermemektedir.

11) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Günlük Televizyon İzleme Süresi Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Yapılan varyans analizi sonucuna göre öğrencilerin, Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri toplamda ve tüm alt boyutlarda günlük televizyon izleme süresi değişkenine göre farklılık göstermemektedir.

12) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri Televizyonda En Çok İzlenen Program Türü Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Öğrencilerin Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri “Medya kaynaklı nedenler” ($F=7,446$ $sd_1=4$ $sd_2=495$ $p=0,000$) alt boyutunda televizyonda en çok izlediği program türü değişkenine göre farklılık göstermekte, toplamda ve diğer tüm alt boyutlarda televizyonda en çok izlediği program türü değişkenine göre farklılık göstermemektedir. “Medya kaynaklı nedenler” alt boyutunda televizyonda en çok müzik programı izleyen öğrencilerin değerlendirmeleri ($\bar{x}=3,571$) film ($\bar{x}=3,162$), haber ($\bar{x}=3,114$), spor ($\bar{x}=2,680$) programı izleyen öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. “Medya kaynaklı nedenler” alt boyutunda televizyonda en çok spor programı izleyen öğrencilerin değerlendirmeleri ($\bar{x}=2,680$) film ($\bar{x}=3,162$), haber ($\bar{x}=3,114$), müzik ($\bar{x}=3,571$) programı izleyen öğrencilere göre daha düşük düzeydedir.

13) Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşleri İnterneti En Çok Hangi Amaçla Kullandığı Değişkenine Göre Farklılık Göstermekte midir?

Öğrencilerin Şiddet Nedenleri ve Önlemler hakkındaki değerlendirmeleri “Medya kaynaklı nedenler” ($F=6,454$ $sd_1=4$ $sd_2=495$ $p=0,000$) ve “Güvenlik önlemleri” ($F=2,572$ $sd_1=4$ $sd_2=495$ $p=0,037$) alt boyutlarında interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkenine göre farklılık göstermekte, toplamda ve diğer tüm alt boyutlarda interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkenine göre farklılık göstermemektedir. “Medya kaynaklı nedenler” alt boyutunda interneti en çok oyun oynamak için kullanan öğrencilerin değerlendirmeleri ($\bar{x}=2,653$) ders çalışmak için ($\bar{x}=3,338$), sosyal medyayı kullanmak için ($\bar{x}=3,247$), film/dizi izlemek için ($\bar{x}=3,081$) için kullanan öğrencilere göre daha düşük düzeydedir. “Güvenlik önlemleri” alt boyutunda ise, interneti en çok ders çalışmak için kullanan öğrencilerin değerlendirmeleri ($\bar{x}=3,589$) oyun oynamak için ($\bar{x}=3,106$), sosyal medyayı kullanmak için ($\bar{x}=3,288$), film/dizi izlemek için ($\bar{x}=3,175$) için kullanan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir.

5.2. Öneriler

- Bu araştırma Edirne ili merkezinde bulunan sosyal bilimler, fen lisesi ve anadolu lisesi olmak üzere üç okul türünde yapılmıştır. Araştırmanın farklı illerde ve okul türlerinde yapılması öğrenci görüşlerini daha çeşitli olarak ortaya çıkarma açısından yardımcı olabilir.
- Öğrenci görüşleri dikkate alınarak şiddete yönelik çeşitli önlemler geliştirmelidir.
- Okullarda şiddetin azaltılması ve önlenmesi için öncelikli olarak şiddet önleme programları planlanarak uygulanmalıdır
- Okullarda rehberlik servisleri daha aktif çalışarak öğrenci, veli ve öğretmenleri şiddetin nedenleri ve sonucunda ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçları hakkında bilgilendirmelidir.
- Okul rehberlik servisleri öğrenci, veli ve öğretmenlere öfke kontrolüne ilişkin seminerler vermelidir.
- Medya kaynaklı şiddet nedenleri hakkında öğrenci ve velilere yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılmalı. Ayrıca aileler tarafından çocuklarına yönelik program türü, süre, internet kullanma alışkanlıklarına yönelik medya kontrolü yapılmalıdır.
- Okul idaresi, okul içi ve okul dışı paydaşların ilişkilerini geliştirici çeşitli tedbirler almalıdır.
- Şiddeti önlemede aile, okul ve medyaya düşen görevler tespit edilerek önlemsel çalışmalar geliştirilmelidir.
- Okullarda fiziksel güvenliği artırıcı önlemler alınmalıdır.
- Şiddeti azaltmak ve önlemek için; öğrencilerin okula motivasyonunu arttırmak amacıyla spor, müzik, resim, güzel sanatlar gibi etkinlikler düzenlenmeli bu etkinliklere zaman zaman sorumluluk verilerek ailelerin katılımı da teşvik edilmelidir.

- Ailenin çocuğuna örnek olabileceğinin ve özellikle aile içi olumsuz davranışların çocuklara olumsuz şekilde yansiyacağının farkına varmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Alkan, H. B. (2007). *İlköğretim Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Yöntemleri ve Okulda Şiddet*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, s.48.

Alpanık, F. (2011). *Resmi İlköğretim Okullarında Okul İçi Şiddet Algısı İle Motivasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Akbaşı, S., Üredi, L.& Özmen, G. (2017). Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Algılarını Şiddet Algılarını İncelemeye Yönelik Bir Araştırma (Mersin İli Örneği). *International Journal Of Eurasian Education And Culture*, Issue: 3.

Akman, Y. (2010). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Şiddet ve Okul İklimi Algıları Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akova, M., Yiğit, B. & Ergin D. Y. (2019). “Şiddet Nedenleri ve Önlemler Ölçeğinin Geliştirilmesi.” *The 2nd International Congress on Balkan Child and Youth Literature (IBCYL 2019)*.

Akyaka-Şener, G. (2012). *İlköğretim Kurumlarında Yer Alan Öğretmen ve Yöneticilerin Şiddet Algıları (Elazığ İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Arpacı, T. (2011). *Kütahya İlköğretim Okullarındaki Öğrencilerin Şiddet Algısı Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Ayan, S. (2007). *Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet (Sivas İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme)*. Doktora Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Ayas, T. (2008). *Zorbalığı Önlemede Tüm Okul Yaklaşımına Dayalı Bir Programın Etkililiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.

Aygüç, F. (2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Zorbalı Eğilimlerinin Aile İçi Şiddet Görme Durumuna Göre Değerlendirilmesi (Çekmeköy Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ayık, İ. (2014). *Ortaokullarda Şiddet ve Okul İklimi Arasındaki İlişki (Konya İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Mevlana Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ayık, D. (2012). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Şiddet Olgusu (Burdur İli Bucak İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Bebiş, H., Coşkun, S. & Açık, C. (2014). Bir Ortaöğretim Okulundaki Öğrencilerin Şiddet Eğilim Düzeyi ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 30(2).

Bozkurt, H. (2010). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Buluç, B. (2005). Televizyonlarda Yer Alan Şiddet İçeren Programların Okulda Şiddete Etkisi ve Şiddet Önleme Amacıyla Okul Yöneticilerinin Alabileceği Önlemler, Gazi Üniversitesi, *Mesleki Eğitim Dergisi*, 7(14).

Can, Y. (2007). *İlköğretim Okullarında Şiddet (Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Yaklaşımları)*, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Coles, J. C., Greene, A. F. & Braithwaite, H. O. (2002). "The Relationship Between Personality, Anger Expression, and Perceived Family Control Among Incarcerated Male Juveniles", *Adolescence*, 37(146).

Çeçen, S. S.(2012). *İlköğretim Okullarında Artan Şiddet Olaylarına Karşı Alınan Önlemler ve İnsan Hakları*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çelikleş, G. M. (2013). *Okulda Şiddet Olayları İle Aile İçi Şiddet İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çetin, H. (2004). *Öğrenci Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları: Yaş ve Cinsiyete Göre Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çınar, O., Temel, A., Beden, N. & Göçgen, S., (2004). *Kalabalık Sınıfların Öğretmn ve Öğrenciye Etkisi*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.

Demirbağ Bolat, S. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutum ve Zorba-Kurban Olma Durumlarının Aile İçi Şiddet Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Dönmez, B. (2001). Okul Güvenliği Sorunu ve Okul Yöneticisinin Rolü, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(25).

Ekşi, H. & Yaman, E., (2010). *Çocuk ve Ergende Şiddet Karma Metodolojiye Dayalı Bir Alan Araştırması*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Erten, Y. & Ardalı, C. (1996). Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları. *Cogito (Şiddet Özel Sayısı)*, Sayı:6-7 Kış-Bahar, Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.

Eyüboğlu, J. (2014). *Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin Şiddeti Değerlendirme ve Önlemedeki Görüşleri (Ordu İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Fromm, E. (1964). Sevginin ve Şiddetin Kaynağı. Çev. Salman, Y. ve İçten, N. (1990). Payel Yayınları, 5. Basım: İstanbul.

Gemici, İ. (2008). İlköğretim Kurumlarında Görülen Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Gökler, R. (2009). Okullarda Akran Zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2).

Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. & Altıntaş, M. (2012). Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1):112-37.

Güneş, S., Yıldırım, V., Bostan, R., Teke, H., Ekinci, Ö. & Toros F. (2015). *Ergenlerde Akran Zorbalığı: Dört Olgunun Sunumu*, 20. Ergen Günleri Zor Yaşam Koşulları ve Ergenler, İnönü Üniversitesi. Malatya.

Harmancı, P. (2015). Dünya'daki ve Türkiye'deki İntihar Vakalarının Sosyodemografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1).

Haskan, Ö. (2009). *Ergenlerde Şiddet Eğilimi Yalnızlık ve Sosyal Destek*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Haskan Avcı, Ö. & Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde Şiddet Eğilim Yalnızlık ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1).

Hıdıroğlu, S., Lülecı, E., Keskin, Y. & Karavuş, M., (2012). *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin Şiddete Olan Eğilimleri ve Bunu Etkileyen Faktörler*. Halk Sağlığı Günleri 2. Ulusal Okul Sağlığı Sempozyumu. Çukurova Üniversitesi, Adana.

İldeniz, B. (2015). *Okullarda Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İnam, A.(2001). Şiddeti Anlamak, *Bilim ve Teknik Dergisi*, Sayı. 399, İstanbul.

Kapıcıoğlu, İ. (2008).*Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Algısı*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

Kara, E.(2012). *Okullarda Şiddetin Önlenmesi*. Halk Sağlığı Günleri 2. Ulusal Okul Sağlığı Sempozyumu. Çukurova Üniversitesi, Adana.

Karaman, Ö. (2011). *İlköğretim Okullarında Şiddetin Yaygınlığı: Okul İklimi, Okul Kültürü ve Fiziksel Özellikler*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım 30. Baskı

Keane, J. (1998). *Şiddetin Uzun Yüzyılı*. Çev. Peker, B. (1998). Dost Kitabevi Yayınları: Ankara.

Kılıç, R. (2006). *Okullarda Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması*. Gelbal, S (Ed.) *Okullarda Şiddetin Önlenmesi, Mevcut Uygulamalar ve Sonuçları*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

Kızmaz, Z. (2006). Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2).

Kocacık, F. (2001). Şiddet Olgusu Üzerine, *C.Ü. İktisadi İdari Bilimler Dergisi*,2(1) Sivas.

Koç, B. (2011). *Okullarda Şiddet*, Eyazı Yayıncılık, İstanbul.

Kütük, Ö. (2008). *Liselerde Okul Güvenliğine Yönelik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Lala, Ö. (2013). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Görülen Şiddetin Nedenlerine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri (Diyarbakır İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.

Madi,B. (2017) Şiddet Eğilimi ve Beyin Yapısı <http://www.altis.gen.tr/Blog/Makale/siddet-egilimi-ve-beyin-yapisi> Erişim Tarihi: (17.12.2018).

MEB (2015). Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi. Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi Strateji ve Eylem Planı, Mayıs 2015, Faaliyet 1.1.12 ve 1.1.14 http://siddetinonlenmesi.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/17120242_1.1.2_literatur_taramasi.pdf, Erişim Tarihi: (12.07.2018).

Merdan, H. (2014). *Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Şiddet Davranışlarında Ailenin, Öğretmenlerin ve Akran Gruplarının Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Michaud, Y. (1991). *Şiddet*. Çev. Muhtaroglu, C. İletişim Yayınları: İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (MEB EARGED) (2008), *Öğrencilerin Şiddet Algısı*, Ankara, 2008.

Mutlu, K. (2006). *Toplumda Ergen ve Şiddet*. Çocuk ve Ergene Yönelik Şiddetin Önlenmesi Sempozyumu. 15-16 Mayıs. Ankara: AEM Kitap

Norşenli, F.(2009). *Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenciler Arasında Yaşanan Şiddetin Türü, Yaşanma Sıklığı ve Nedenleri (Ankara İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

OECD (2017). PISA 2015 Results (Volume III): *Students'Well-Being*, PISA, OECD Publishing, Paris. https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-results-volume-iii_9789264273856-en#page3 Erişim Tarihi: (10/02/2019).

Öğülmüş, S. (2006). Okullarda Şiddet ve Alınabilecek Önlemler. *Eğitime Bakış: Eğitim, Öğretim, Bilim ve Araştırma Dergisi*, 2 (7).

Ögel, K., Tarı, I. & Yılmazçetin Eke, C.(2006). *Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme*. İstanbul: Yeniden Yayınları.

Önay, H. (2012).*Ortaöğretim Kurumlarında Şiddetin Önlenmesinde Cezaların Caydırıcı Etkisi: Osmaniye İli Örneği*. Doktora Tezi. Polis Akademisi. Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özcebe, H. , Çetik, H. & Üner, S. (2006). *Adölesanlarda şiddet davranışları*. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Şiddete Yönelik Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu, İstanbul.

Özdemir, S. M. (2012). An investigation of violence against teachers in Turkey. *Journal of Instructional Psychology* 39(1).

Özerkmen, N. (2012). Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet. *Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı 28, Ocak-Şubat 2012.

Özgür, G., Yörükoğlu, G. & Arabacı-Baysan, L. (2011). Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2(2).

Özmen, F. & Küçük, N. (2013). İki Ayrı Zaman Diliminde Okulda Şiddet Durumu, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2).

Palabıyıkoglu, R. (1997). Medya ve Şiddet, *Kriz Dergisi*, 5(2).

Parladır, S. (2009). *Okullarda Şiddetin Kaynaklarına İlişkin Öğretmen, Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya

Pehlivan, M. (2008). *İstanbul İli Kadıköy İlçesi Liselerindeki Okul İçi Şiddet Algısı ve Şiddete Karşı Alınan Önlemler İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Pınar, N. (2006). *Görsel Medya Ve Şiddet Kültürünün Orta Öğretim Öğrencileri Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Polat, İ. (2009). *Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Çok Yönlü Olarak İncelenmesi (İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Polat, O. (2016). *Şiddet. Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1).

Sağlam, A. (2016). *Ortaokul Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri İle Okula Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Şahan, B.(2010). *İlköğretim İkinci Kademe Öğretmen ve Öğrencilerinin Şiddet Olgusuna İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şahin, H. M. (2003). *Sporda Şiddet ve Saldırganlık*, Nobel Yayınevi, Ankara.

Şen, A. E. (2014). *Ortaokul Yöneticilerinin Öğrenci Davranışlarının Karşılaşılma Sıklığına İlişkin Görüşleri ve Şiddetle Başetme Stratejileri (Esenyurt Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tatlıhoğlu, K. (2018). *Okullarda Şiddet ve Zorbalık Üzerine. Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi 14 (42)*.

Taktak, N. (2007). *İlköğretim Kurumlarında Şiddet (6, 7. ve 8. Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)*.Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Taptık, A. (2010). *İlköğretim Okullarında Şiddet ve Sebeplerine Yönelik Öğretmen ve Yönetici Görüşleri (İstanbul İli Küçükçekmece İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TBMM Araştırma Komisyonu (2007). *Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi İle Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan (10/337,343,356,357) Esas Numaralı Meclis Araştırma Komisyon Raporu*.
https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/2783/ss1413_c1.pdf?sequence=1&isAllowed=y Erişim Tarihi: (20.10.2018).

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu,(1998) *Aile içinde Şiddet ve Toplumsal Alanda Şiddet*, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
<https://docplayer.biz.tr/7607513-T-c-basbakanlik-aile-arastirma-kurumu-baskanligi-aile-icinde-ve-toplumsal-alanda-siddet-ankara.html> Erişim Tarihi: (20.10.2018).

Terzi, Ş. (2007). Okullarda Yaşanan Şiddeti Önleyici Bir Yaklaşım:Kendini Toparlama Gücü. *Aile ve Toplum* 9(3).

Tezcan, M. (2009). *Eğitimde Şiddet Olgusunun Sosyolojik Kaynakları*. 6. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı. Ekim 2009, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Tokdemir, M. & Küçüker, H. (2000). Çocuk Şuçluluğu ve Medya. *Adli Tıp Bülteni*, 5(3).

Tübitak, (2008). Okullarda şiddet ve Zorbalığın Önlenmesi Öğretmen El Kitabı.https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/56279/mod_resource/content/0/C5%9Eiddet%20C3%96C4%9Fretmen%20El%20Kitab%C4%B1.pdf Erişim Tarihi: (15.06.2018).

UNICEF Türkiye Temsilciliği ve Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği (2016). Çocuklara Kötü Muamelenin Önlenmesi: Bu Konuda Harekete Geçilmesine ve Kanıt Toplanmasına Yönelik Bir Kılavuz. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_tur.pdf?sequence=21&e=21&eAllowed=y Erişim Tarihi: (20.07.2018).

URL-1,TDK

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_btsveview=btsvekategori1=veritbnvekelimesec=298685 Erişim Tarihi: (16.09.2018).

URL-2,TDK

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_btsvearama=kelimeveguid=TDK.GTS.5c969b9ff03ba6.31796687 Erişim Tarihi: (16.09.2018).

URL-3,TDK

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_btsvearama=kelimeveguid=TDK.GTS.5c969bfd3e9aa2.27664003 Erişim Tarihi: (16.09.2018).

URL-4

<https://www.icisleri.gov.tr/guvenli-okul-guvenli-gelecek-projesi> Erişim Tarihi: (20.01.2019).

Uzbaş, A. (2009). Okul Psikolojik Danışmanlarının Okulda Saldırganlık ve Şiddete Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(18).

Ünalmiş, M. & Şahin, R. (2012). Şiddete Yönelik Tutum ve Okul Zorbalığı *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi* 1(1).

Yavuz, N. (2009). *İlköğretim 7 ve 8.Sınıf Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kocaeli İli Gebze İlçesi Örneği)*.Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yavuz Gümüş, S. (2011). *Saldırganlık ile Aile İçi Şiddet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

World Health Organization (WHO), (2002). World report on violenceandhealth: summary. Geneva
https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf Erişim Tarihi: (20.01.2019).

EK-1KİŞİSEL BİLGİ ANKET FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin, şiddet davranışına ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Vereceğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Sizden istenen aşağıda yer alan soruları içtenlikle boş madde bırakmadan cevaplamanızdır.

Lütfen formların üzerine isim belirtmeyiniz. Mutlu ve başarılı yarınlar sizlerin olsun...

Katkılarınız için teşekkür ederim...

Danışman

Araştırmacı

Dr.Öğrt. Üyesi Birol YİĞİT

Mine AKOVA

Trakya Üniversitesi Eğitim Fak. Öğretim Üyesi

Trakya Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrencisi

Öğrenci Bilgileri

Aşağıdaki seçeneklerden size uygun olanı (X) işareti ile işaretleyiniz.

- 1) **Cinsiyetiniz:** () Kız () Erkek
- 2) **Okulunuzun Türü:** () Fen Lisesi () Sosyal Bilimler Lisesi () Anadolu Lisesi
- 3) **Öğrenim gördüğünüz sınıf:** () 9.sınıf () 10.sınıf () 11.sınıf
- 4) **Ailenizdeki kişi sayısı (Siz dahil):** () 3 () 4 () 5 ve üzeri
- 5) **Kardeş sayısı (Siz dahil):**() 1 () 2 () 3 ve üzeri
- 6) **Annenizin eğitim durumu:**() Okuma yazma bilmiyor () İlkokul () Ortaokul
() Lise () Üniversite ve üzeri
- 7) **Babanızın eğitim durumu:**() Okuma yazma bilmiyor () İlkokul () Ortaokul
() Lise () Üniversite ve üzeri
- 8) **Ailenizin aylık yaklaşık gelir durumu:** () 1600-2000 () 2000-2500
() 3000 ve üzeri
- 9) **Günlük televizyon izleme süreniz ne kadardır?**
() 1-2 saat () 3-4 saat () 5 saat ve üzeri
- 10) **Televizyonda en çok izlediğiniz program türü nedir?**
() Film () Haber () Spor () Müzik () Diğer
- 11) **İnterneti en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?**
() Ders çalışmak için () Sosyal medyayı kullanmak için
() Oyun oynamak için () Film/dizi izlemek için () Diğer

EK-2 ŞİDDET NEDENLERİ VE ÖNLEMLER ÖLÇEĞİ

Lütfen bu soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda;
1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kısmen, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum, seçeneklerinden birini işaretleyerek(X) koyarak cevaplandırınız.

Soruların doğru veya yanlış yanıtı yoktur. Lütfen her soruyu içtenlikle doldurunuz.
 Soruları boş bırakmamaya özen gösteriniz.

SORU NO	A-ŞİDDETİN NEDENLERİ	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Bazı bilgisayar oyunları şiddet eğilimini arttırmaktadır.					
2	Bilgisayar başında çok vakit geçirmek şiddet eğilimine neden olmaktadır.					
3	Televizyon programları şiddet davranışlarının oluşmasında etkilidir.					
4	Şiddet içerikli yayınları izleyen ebeveynler çocuklarına bu tür yayınları izleme konusunda olumsuz örnek olabilirler.					
5	Uyku zamanını televizyon izlemeye ayırmak şiddet davranışlarının oluşmasında etkilidir.					
6	Şiddet içeren yayınların izlenilmesi öğrencilerin okulda şiddet davranışı göstermesinde etkilidir.					
7	Aile içi iletişimin zayıf olması bireyin şiddete olan eğilimini arttırmaktadır.					
8	Ebeveynlerin birbirlerine şiddet uygulaması çocukların şiddet eğilimini etkiler.					
9	Annenin ve babanın boşanması şiddet eğilimini artırır.					
10	Annenin -babanın vefat etmesi şiddet eğilimini artırır.					
11	Ebeveynlerin çocukları arasında ayrımcılık yapması çocukların şiddet davranışları göstermesini etkiler.					
12	Kardeşler arasında kıskançlık olması şiddet eğilimini artırır.					
13	Ekonomik açıdan ailedeki yetersizlikler şiddet eğiliminin nedenlerindedir.					
14	Sosyal açıdan ailedeki yetersizlikler şiddet eğiliminin nedenlerindedir.					
15	Öğrencilerin birbirlerine küçük düşürücü şekilde davranması okuldaki şiddet olaylarını arttırmaktadır.					
16	Okuldaki idarecilerin öğrencilerin görüş ve önerilerini dikkate alması öğrencilerin şiddet eğilimini azaltır.					
17	Okuldaki öğrencilerin birbirlerine saygı duyması şiddet eğilimini azaltır.					
18	Öğrencilerin okula ve diğer öğrencilerin eşyalarına zarar vermesiyle şiddet eğilimi arasında ilişki vardır.					
19	Öğretmenlerin öğrencilerin arasında ayrımcılık yapması öğrencilerin şiddet eğilimini artırır.					
20	Öğrencilerin üzerinde kesici alet taşınması ve bunlara kolay bir şekilde ulaşması şiddet eğilimini artırır.					

SORU NO	B-ŞİDDETİN ÖNLENMESİ	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Şiddeti önlemede aileye görev düşmektedir.					
2	Şiddeti önlemede okula görev düşmektedir.					
3	Şiddeti önlemede medyaya görev düşmektedir.					
4	Okulumuzun rehberlik biriminin şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar yapması şiddeti önleyebilir.					
5	Okulumuzun koridorlarının ve bahçenin kamera sistemiyle izlenmesi şiddeti önleyebilir					
6	Okulumuzda güvenlik görevlisinin görevlendirilmesi şiddeti önleyebilir.					
7	Okulda şiddet yaşandığında ailelere haber verilmesi şiddeti önleyebilir.					
8	Okul idaresinin şiddet olaylarına yönelik olarak önceden önlemler alması şiddeti önleyebilir.					
9	Okulda yapılacak eğitsel, kültürel ve sportif çalışmalar şiddeti önleyebilir.					
10	Okulda düzenlenecek konser, tiyatro, spor karşılaşmaları, turnuva gibi etkinlikler şiddeti önleyebilir.					
11	Öğretmenlerimiz şiddet olaylarına yönelik önlemler alıyor.					

EK-3 ANKET İZİNİ

T.C.
EDİRNE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 56569733-44-E.17940829
Konu : Anket İzni

01/10/2018

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 sayılı Genelgesi
b) Trakya Üniversitesi Rektörlüğü'nün 19/09/2018 tarihli ve 122191 sayılı yazısı.

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Mine AKOVA'nın İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze bağlı Edirne İl Merkez İlçesinde bulunan Resmi Fen/Anadolu Liseleri öğrencilerine yönelik uygulamak istediği "**Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi**" konulu tez çalışması kapsamında yer alan veri toplama araçları Anket Değerlendirme Komisyonu'nca incelenmiştir.

Makamınızca uygun görüldüğü takdirde, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Mine AKOVA'ya ait anket çalışmasının 31 Aralık 2018 tarihine kadar İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze bağlı Resmi Fen/Anadolu Lisesi öğrencilerine gönüllülük esasına dayanılarak, eğitim öğretimi aksatmamak kaydı ile okul müdürü gözetim ve sorumluluğunda uygulanmasını olurlarınıza arz ederim.

Hakan CIRIT
İl Millî Eğitim Müdürü

O L U R
01/10/2018
Dr. Yusuf GÜLER
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK-4 ETİK KURUL İZİNİ

T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK
KURULU

Oturum Sayısı: 2018/05
KARAR NO: 2018.05.05

Karar Tarihi: 18.05.2018

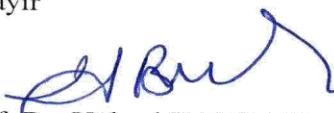
Akademik danışmanlığını Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Birol YİĞİT'in yaptığı Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Mine AKOVA tarafından Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunda değerlendirilmek üzere gönderilen "Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Görüşlerinin Önlenmesi (Edirne İli Örneği)" başlıklı araştırma dosyası incelenmiştir. Araştırmanın; gerçekleştirilmesinde etik bilimsel standartlar açısından sakınca bulunmadığına mevcudun oy birliği / oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Ayhan GENÇLER
Başkan

Araştırma ile ilişkisi var yok
Toplantı Katılım Evet hayır

Prof. Dr. Rıdvan CANIM
Üye

Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Araştırma ile ilişkisi var yok
Toplantı Katılım Evet hayır

Prof. Dr. Yüksel BAYRAK
Üye

Fen Fakültesi Öğr.Üyesi
Araştırma ile ilişkisi var yok
Toplantı Katılım Evet hayır

Prof. Dr. Ali Muhammet BAYRAKTAROĞLU
Üye

Güzel Sanatlar Fak. Öğretim Üyesi
Araştırma ile ilişkisi var yok
Toplantı Katılım Evet hayır

Doç. Ahmet Hamdi ZAFER
Üye

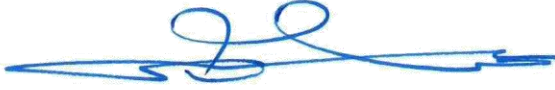
Devlet Konservatuarı Öğr.Üyesi
Araştırma ile ilişkisi var yok
Toplantı Katılım Evet hayır

Doç. Dr. Yılmaz ÇAKICI
Üye

Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.
Araştırma ile ilişkisi var yok
Toplantı Katılım Evet hayır

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KILIÇ
Üye

Balkan Araştırma Enst. Öğr.Üyesi
Araştırma ile ilişkisi var yok
Toplantı Katılım Evet hayır

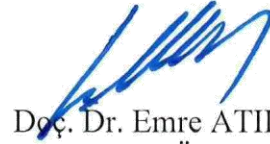
Doç. Dr. Ahmet Emre DAĞTAŞOĞLU

Üye

İlahiyat Fakültesi Öğr. Üyesi

Araştırma ile ilişkisi var yok

Toplantı Katılım EVET hayır

Doç. Dr. Emre ATILGAN

Üye

Sağlık Bilimler Fak. Öğr.Üyesi

Araştırma ile ilişkisi var yok

Toplantı Katılım EVET hayır

Dr. Öğr. Üyesi Levent DOĞAN

Üye

Edebiyat Fakültesi Öğretim.Üyesi

Araştırma ile ilişkisi var yok

Toplantı Katılım EVET hayır

Dr. Öğr. Üyesi Özcan AYGÜN

Üye

Edebiyat Fakültesi Öğretim.Üyesi

Araştırma ile ilişkisi var yok

Toplantı Katılım EVET hayır

Dr. Öğr. Üyesi Eşma MIHLAYANLAR

Üye

Mimarlık Fakültesi Öğretim.Üyesi

Araştırma ile ilişkisi var yok

Toplantı Katılım EVET hayır